

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego
przez Społeczność na lata 2016-2023**
dla obszaru
Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

*Gminy: Adamów, Józefów, Krasnobród, Szczepietnica,
Zamość, Zwierzyniec*

Zamość 2017

SPIS TREŚCI:

Spis treści:	3
I. Charakterystyka LGD	4
II. Partycypacyjny charakter LSR	9
III. Diagnoza – opis obszaru i ludności	15
IV. Analiza SWOT	22
V. Cele i wskaźniki	26
VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	48
VII. Plan działania.....	52
VIII. Budżet LSR	53
IX. Plan komunikacji.....	54
X. Zintegrowanie.....	55
XI. Monitoring i ewaluacja	59
XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	60
Wykaz wykorzystanej literatury	62
Załączniki do LSR.....	62
Procedura aktualizacji LSR.....	63
Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	64
Plan działania.....	69
Budżet LSR.....	75
Plan komunikacji.....	76

I. CHARAKTERYSTYKA LGD

NAZWA LGD I FORMA PRAWNA

Niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 (LSR) jest dokumentem, który będzie realizowany przez Lokalną Grupę Działania „Nasze Roztocze”. LGD posiada formę prawną, jaką jest stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną zgodnie z *Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz.U. 2015, poz. 378) oraz *Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o wsparciu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz.U. 2015 poz. 349).

Obszar LGD

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” zajmuje 837 km² powierzchni, według stanu na 31.12.2013r. zamieszkiwało go łącznie 60 196 osób. W skład LGD wchodzi 6 przylegających do siebie gmin województwa lubelskiego: 5 z powiatu zamojskiego i 1 z powiatu biłgorajskiego, które tworzą zwarte i spójne przestrzennie terytorium. LGD tworzą 4 gminy miejsko-wiejskie (Józefów, Krasnobród, Szczepieszyń, Zwierzyniec) i 2 gminy wiejskie (Adamów i Zamość).

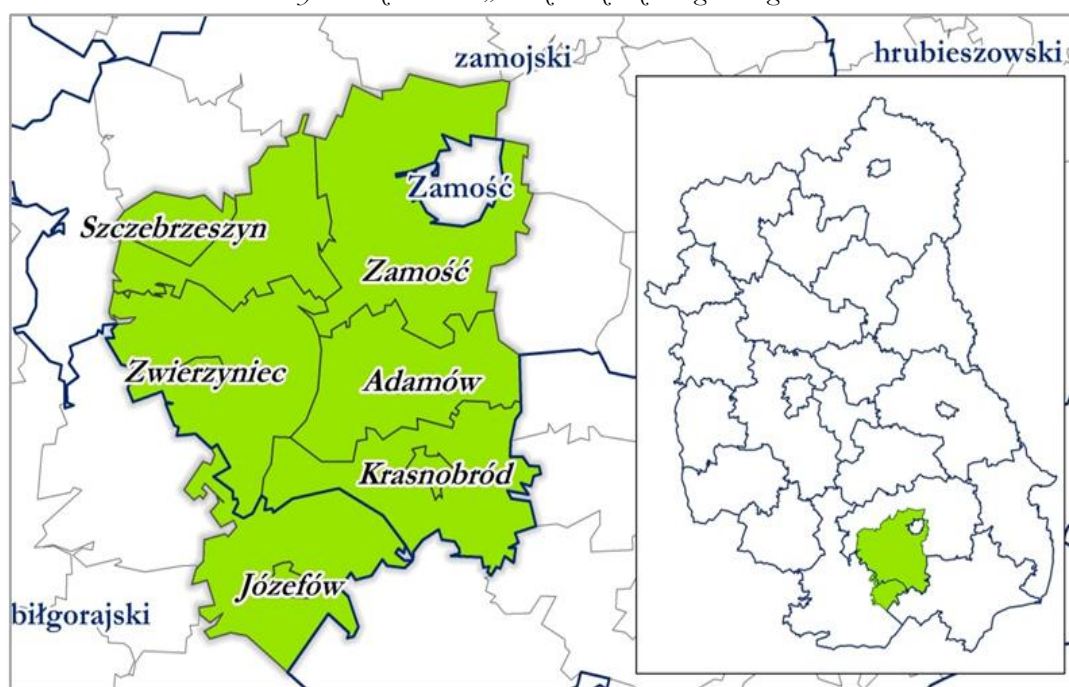
Tabela. Dane identyfikacyjne gmin tworzących Lokalną Grupę Działania „Nasze Roztocze”

Gmina	Status gminy	Liczba mieszkańców (31.12.2013 r.)	Powierzchnia [km ²]	Powiat
Adamów	wiejska	4 871	111	zamojski
Józefów	miejsko-wiejska	7 024	126	biłgorajski
Krasnobród	miejsko-wiejska	7 243	127	zamojski
Szczepieszyń	miejsko-wiejska	11 686	124	zamojski
Zamość	wiejska	22 305	195	zamojski
Zwierzyniec	miejsko-wiejska	7 067	154	zamojski

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, 2013

LGD „Nasze Roztocze” jest położone w południowej części województwa lubelskiego.

Ryc. Obszar LGD „Nasze Roztocze” – granice gmin

Źródło: opracowanie własne

PROCES TWORZENIA PARTNERSTWA

Wieloletnia współpraca 5 jednostek samorządowych (Gmina Zamość, Józefów, Zwierzyniec, Adamów i Krasnobród) zaowocowała w 2007 roku podjęciem inicjatywy założenia Stowarzyszenia LGD „Nasze Roztocze”. Prace nad Stowarzyszeniem opierały się na szerokich konsultacjach społecznych w celu wyodrębnienia lokalnych liderów gotowych utworzyć Grupę Roboczą (w skład której weszli przedstawiciele wszystkich sektorów). Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” została zarejestrowana jako stowarzyszenie 28 kwietnia 2008 roku pod numerem KRS 0000304931.

Celem powstania LGD „Nasze Roztocze” było pobudzenie aktywności społeczności lokalnej, upowszechnienie i popularyzacja działań związanych z aktywnym udziałem społeczeństwa oraz promocja obszarów wiejskich. Wymienione cele realizowane są poprzez wdrażanie LSR i wspieranie rozwoju obszaru w oparciu o zewnętrzne źródła finansowania (w tym EFRROW). Od dnia rejestracji Stowarzyszenie funkcjonowało na obszarze 5 gmin do roku 2015, w którym do LGD przystąpiła Gmina Szczepietnica.

Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” to doświadczona LGD, która od 2009 roku realizowała LSR w ramach podejścia LEADER w okresie programowania 2007-2013 (oś 4 PROW 2007-2013).

W nowym okresie programowania LGD „Nasze Roztocze” będzie kontynuować dotychczasową działalność, kładąc duży nacisk na rozwój turystyki i przedsiębiorczości (w tym utworzenie nowych miejsc pracy) oraz na wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze objętym LSR.

DOTYCHCZASOWE STRATEGICZNE DZIAŁANIA LGD

Realizując LSR na lata 2009-2015 Stowarzyszenie skupiło się na promocji i rozwoju turystyki, odnowie i rozwoju wsi, zrównoważonym rozwoju gospodarczym oraz zachowaniu dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego. Realizacja powyższych priorytetów (przez realizację konkretnych przedsięwzięć) pozwoliła w niniejszej strategii wypracować rozwiązania wzmacniające osiągnięte rezultaty i budować na ich podstawie silny kapitał społeczny i atrakcyjny ośrodek turystyczny. Działaniem, które przyczyniło się do oceny efektów wdrożenia Strategii było monitorowanie stopnia realizacji strategii i opracowanie badania ewaluacyjnego za okres 2009-2015.

Osiągnięcie celów LSR 2009-2015 było możliwe dzięki realizacji 93 projektów, którym LGD udzieliła wsparcia w ramach przeprowadzonych konkursów, 3 projektów współpracy realizowanych z partnerskimi LGD z terenu województwa lubelskiego a także licznych działań związanych z aktywizacją społeczności lokalnej realizowanych przez Biuro LGD. Za najistotniejsze z punktu widzenia realizacji niniejszej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność należy wskazać projekty związane z rozwojem przedsiębiorczości, turystyki oraz aktywizacją społeczności lokalnych.

W ramach działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości zrealizowanych zostało:

- 5 projektów z zakresu Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw; wszystkie projekty dotyczyły rozwoju lub doposażenia infrastruktury noclegowo-gastronomicznej, w wyniku ich realizacji powstało 8 miejsc pracy,
- 6 projektów z zakresu Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej, 3 projekty dotyczyły zakupu sprzętów i maszyn służących prowadzeniu usług dla gospodarstw rolnych, 2 dotyczyły rozwoju infrastruktury noclegowej dla turystów odwiedzających obszar LSR (doposażenie pokoi gościnnych, utworzenie gospodarstwa agroturystycznego) a 1 rozwoju infrastruktury handlowo – usługowej, w wyniku realizacji tych projektów 6 rolników założyło działalność gospodarczą, dodatkowo powstało 1 sezonowe miejsce pracy,
- 18 przedsięwzięć szkoleniowo-doradczych z zakresu rozwoju i promocji przedsiębiorczości, działania te były realizowane przez Biuro LGD w ramach aktywizacji, wzięło w nich udział łącznie 306 osób a ich efektem były dobrze przygotowane wnioski o przyznanie pomocy i wykorzystane ponad 1,2 mln zł z budżetu LSR na tworzenie nowych źródeł dochodów dla mieszkańców obszaru LGD.

W ramach działań związanych z rozwojem infrastruktury turystyki i rekreacji zrealizowano m.in.:

- projekt współpracy pt. Promocja Aktywnego Wypoczynku, w ramach którego na obszarze LGD zostało wytyczonych i oznakowanych ponad 100 km certyfikowanych tras do uprawiania Nordic Walking, trasy te powstały na obszarze każdej z gmin członkowskich LGD i stanowią nowoczesną infrastrukturę turystyki, uzupełniającą ofertę aktywnego wypoczynku na obszarze LGD,

- 18 projektów z zakresu infrastruktury rekreacyjno-sportowej, w ramach ich realizacji powstało 17 placów zabaw, 3 siłownie zewnętrzne, a 4 obiekty rekreacyjno-sportowe zostały zmodernizowane,
- 2 projekty dotyczące budowy infrastruktury turystycznej: wybudowano wieżę widokową na Górze Tartacznej oraz pomost pływający na zbiorniku wodnym Rudka w Zwierzyńcu

W ramach działań związanych z promocją turystyki i agroturystyki na obszarze LGD zrealizowano m.in.:

- Projekt współpracy pt. Między Bugiem a Wieprzem, w ramach którego powstał portal z interaktywną mapą obszaru partnerskich LGD, folder promocyjny oraz dwa spoty reklamowe, które były emitowane w 4 telewizjach regionalnych,
- 15 projektów, w ramach których zorganizowano 17 imprez plenerowych promujących lokalne walory obszaru LGD m.in. Festyn Lotniczy w Mokrem, Eko-Festiwal w Józefowie, Noc Świętojańską w Jacni, Majówkę Roztoczańską w Krasnobrodzie, w imprezach tych uczestniczyło łącznie ponad 15 tys. osób – mieszkańców i turystów odwiedzających obszar LGD,
- 11 projektów, w ramach których wydano 17 publikacji promujących potencjał turystyczny obszaru,
- powstał mobilny przewodnik internetowy promujący walory obszaru Józefowa i Roztocza Środkowego.

W ramach promocji lokalnej twórczości kulturalnej i aktywizacji społeczności:

- wydano 15 opracowań i publikacji promujących dobre praktyki działalności organizacji społecznych z obszaru LGD,
- zorganizowano 31 szkoleń i innych przedsięwzięć aktywizujących mieszkańców obszaru LGD, w których uczestniczyło łącznie 886 osób.

Każdy ze zrealizowanych projektów przyczynił się do poprawy atrakcyjności turystycznej (również dzięki polepszeniu standardów bazy noclegowej i gastronomicznej) oraz budowania kapitału społecznego w oparciu o lokalne dziedzictwo i współpracę międzygminną.

Przedsięwzięcia realizowane w niniejszym opracowaniu opierają się o potencjał zbudowany w ramach poprzedniej LSR. Działania związane z rozwojem przedsiębiorczości realizowane w okresie 2009-2015 będą rozwijane w oparciu o istniejącą infrastrukturę, jak i tą, która dopiero powstanie, przy czym istotnym kryterium kwalifikowalności działań będzie miało uwzględnienie **innowacyjności**. Podejście to zostało zdefiniowane w LSR jako wprowadzenie w firmach nowego produktu lub procesu, przy tworzeniu którego duże znaczenie będzie miało wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, prac związanych ze zmniejszeniem energochłonności budynków i maszyn, produkcja produktów przyjaznych środowisku (np. biodegradowalnych). **Innowacyjność w LSR** uzasadniona jest realizacją procesów inwestycyjnych z uwzględnianiem racjonalnego korzystania z unikatowych zasobów przyrodniczych i ich ochrony przed zmianami środowiska i klimatu, co jest podejściem dotychczas nie stosowanym w dokumentach strategicznych wdrażanych na obszarze LGD.

Ponadto budowany w poprzedniej strategii kapitał będzie wzmacniany w oparciu o poprawę standardu infrastruktury, organizację szkoleń i innych inicjatyw mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzrost świadomości ekologicznej a także wspieranie aktywności kulturalnej i społecznej mieszkańców.

DOŚWIADCZENIE KADR NIEZBĘDNE DO ZARZĄDZANIA LGD

Pracownicy Biura LGD „Nasze Roztocze” posiadają wiedzę i doświadczenie zawodowe niezbędne do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych, takich jak Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Kadra Biura LGD obejmuje cztery stanowiska pracy – Dyrektor Biura, Koordynator ds. wdrażania LSR, Koordynator ds. kadrowych i komunikacji społecznej oraz Pracownik ds. administracyjno – finansowych. Wymagania oraz podział obowiązków na poszczególnych stanowiskach pracy określa *Regulamin Biura LGD* stanowiący załącznik do Wniosku o wybór LSR. Pracownicy Biura LGD posiadają wiedzę oraz udokumentowane doświadczenie adekwatne do zakresu obowiązków, potwierdzone dyplomami oraz stosownymi zaświadczeniami. Realizując obowiązki służbowe związane z wdrożeniem i rozliczeniem Strategii w okresie programowania 2007 – 2013 oraz aktywnie uczestnicząc w procesie przygotowania Strategii na okres programowania 2014 – 2020, pracownicy Biura LGD zdobyli niezbędną wiedzę i doświadczenie do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym. Dodatkowo pracownik zatrudniony na stanowisku Dyrektor Biura LGD posiada udokumentowane doświadczenie zawodowe związane z opracowywaniem założeń do Strategii rozwoju gminy oraz podejmowaniem działań w celu wdrażania zapisów

tej strategii. Dokumenty potwierdzające kwalifikacje pracowników Biura LGD zostały dołączone do wniosku o wybór LSR.

W celu dalszego rozwoju kompetencji kadr uczestniczących we wdrażaniu Strategii a zwłaszcza pracowników Biura i członków Rady LGD opracowany został *Plan szkoleń*, stanowiący załącznik do *Regulaminu Biura LGD*. W Planie uwzględniono szkolenia dla członków Rady dotyczące procedur oceny i wyboru do dofinansowania różnych typów projektów przewidzianych do realizacji w ramach wdrażania LSR. Dla pracowników Biura LGD zaplanowano szkolenia podnoszące ich wiedzę i umiejętności w zakresie sprawnego wdrażania LSR, zwłaszcza prowadzenia monitoringu i ewaluacji Strategii, sprawniej realizacji *Planu komunikacji*, skutecznych metod aktywizacji grup defaworyzowanych określonych w LSR a także prezentacji dobrych praktyk w zakresie realizacji celów istotnych dla wdrażania LSR.

W ramach zakresu obowiązków *Koordynatora ds. kadrowych i komunikacji społecznej* wyznaczono **zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy**, do których zaliczyć należy m.in.:

- prowadzenie strony internetowej i portalu społecznościowego LGD,
- organizacja spotkań informacyjno – konsultacyjnych z przedstawicielami organizacji pozarządowych, przedsiębiorcami, mieszkańcami obszaru, w celu poinformowania mieszkańców obszaru o założeniach LSR oraz możliwości realizacji projektów z dofinansowaniem udzielonym w ramach wdrażania LSR,
- prowadzenie działań związanych z promocją dobrych praktyk w realizacji projektów w ramach LSR,
- propagowanie udziału społeczeństwa w tworzeniu zapisów i aktualizacji LSR, w tym w procesie monitoringu i ewaluacji LSR,
- przygotowanie Mobilnego Punktu Konsultacyjnego LGD oraz udział w imprezach plenerowych organizowanych na obszarze LGD,
- prowadzenie działań informacyjnych związanych z prowadzonymi przez LGD naborami wniosków,
- nawiązywanie współpracy LGD z organizacjami z obszaru LSR, w tym zawieranie aktywnych partnerstw przy realizacji projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych oraz wsparcie organizacyjno – doradcze dla organizacji pozarządowych z obszaru LSR.

Metody pomiaru zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy zwarto w *Procedurach dokonywania ewaluacji i monitoringu* oraz *Regulaminie Biura*. Stanowią one jeden z elementów monitoringu. Zaliczamy do nich:

- monitoring liczby osób biorących udział w realizowanych działaniach animacyjnych,
- ankietyzacja uczestników zadań animacyjnych organizowanych przez Biuro LGD w celu kontroli efektywności tych działań,
- ankietowe badanie ewaluacyjne on-going dotyczące oceny trafności działań związanych z animacją lokalną i współpracą (czy zrealizowane zadania odpowiadają potrzebom społeczności zamieszkującej obszar LGD),
- ankietowe badanie ewaluacyjne ex-post dotyczące trwałości efektów zrealizowanych zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy (czy zrealizowane zadania przyczyniają się do długookresowej integracji społeczności lokalnej zamieszkującej obszar LGD).

Zgodnie z zapisami Regulaminu Biura LGD pracownik zatrudniony na stanowisku *Koordynator ds. wdrażania LSR* w zakresie obowiązków służbowych posiada **prowadzenie doradztwa dla beneficjentów LGD** w zakresie przygotowania, realizacji i rozliczania projektów w ramach LSR. Doradztwo świadczone przez pracownika będzie dokumentowane za pomocą *Kart udzielonego doradztwa* wypełnianych przez osoby korzystające z doradztwa. Wzór *Karty* stanowi załącznik Regulaminu Biura LGD. **Metodą pomiaru jakości udzielanego doradztwa** będzie anonimowa *Ankieta jakości udzielonego doradztwa* wypełniana przez osoby korzystające z doradztwa i przekazywana Dyrektorowi Biura LGD. *Ankieta* zawiera pytania dotyczące przygotowania merytorycznego pracownika udzielającego doradztwa, sposobu przekazywania informacji, oceny przydatności uzyskanych informacji w procesie przygotowania i realizacji projektu, warunków lokalowych, w których świadczone jest doradztwo oraz pytanie o ogólną ocenę udzielonego doradztwa. Wzór *Ankiety* stanowi załącznik do Regulaminu Biura LGD. Analiza zebranych *Ankiety* będzie stanowiła podstawowy materiał do prowadzenia monitoringu jakości doradztwa świadczonego przez Biuro LGD.

STRUKTURA LGD

Członkowie LGD

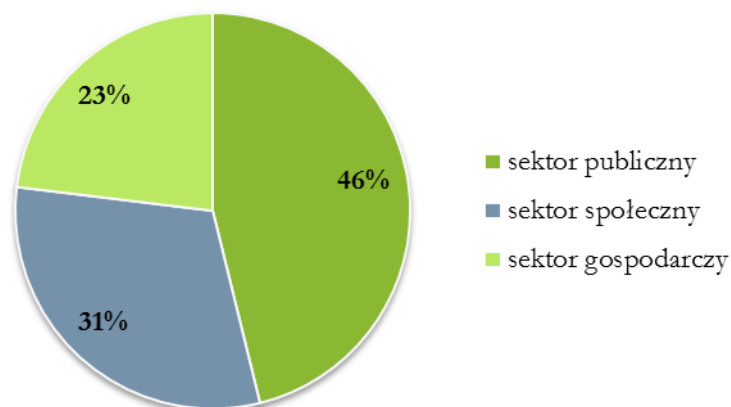
Do stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” należy 76 członków. Skład Stowarzyszenia jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności. Do sektora publicznego należy 12 członków LGD (16%), do sektora społecznego – 51 członków (67%), do sektora gospodarczego – 13 członków (17%). Członkowie w sektorze publicznym to przede wszystkim reprezentanci gmin, bibliotek i ośrodków kultury; do sektora społecznego należą stowarzyszenia kulturalne, sportowe, oświatowe oraz działające na rzecz rozwoju lokalnego jak również osoby fizyczne zamieszkujące obszar LGD; sektor gospodarczy reprezentują przedsiębiorstwa głównie z branży handlowej oraz zakwaterowania.

Zgodnie ze Statutem władzami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków LGD, Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna. Kompetencje poszczególnych organów reguluje *Statut*. Organizację pracy Rady LGD związaną z oceną i wyborem projektów określa *Regulamin Rady* oraz przyjęte przez Zarząd LGD *Procedury oceny i wyboru projektów*.

Organ decyzyjny LGD

W skład organu decyzyjnego LGD „Nasze Roztocze” wchodzi 13 osób: 6 osób (46%) stanowią osoby reprezentujące sektor publiczny, 4 osoby (31%) reprezentują sektor społeczny w tym osoby fizyczne będące mieszkańcami obszaru LGD oraz 3 osoby (23%) z sektora gospodarczego. Wśród członków organu decyzyjnego znajduje się więcej niż 1 przedsiębiorca, więcej niż 1 kobieta i jedna osoba poniżej 35 roku życia.

Wykres. Struktura członków organu decyzyjnego Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”

Źródło: opracowanie własne

Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym głosem). Szczegółowe zasady głosowania określają *Procedury oceny i wyboru operacji*. Zgodnie z przyjętymi procedurami warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego jest zagwarantowanie przedstawicielstwa w tym procesie każdego z sektorów (społecznego, gospodarczego i publicznego) bez dominacji któregośkolwiek z nich. Członkowie Rady LGD są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji. Na podstawie *Deklaracji bezstronności* każdy z członków Rady LGD określa swoje powiązania z wnioskodawcą. W sytuacji gdy jest wnioskodawcą lub reprezentantem wnioskodawcy, osobą spokrewnioną, spowinowaconą lub pozostającą w związku małżeńskim z wnioskodawcą, osobą zasiadającą w organach lub będącą członkiem osoby prawnej składającej wniosek, osobą zasiadającą w organach lub będącą członkiem osoby prawnej deklarującej partnerstwo przy realizacji operacji, osobą powiązaną służbowo z wnioskodawcą, osobą powiązaną branżowo z wnioskodawcą z tytułu wspólnych interesów lub korzyści, lub gdy członek Rady jest powiązany z wnioskodawcą w inny niż wymieniony powyżej sposób, a powiązanie to może mieć wpływ na bezstronność członka Rady, jest on zobowiązany wyłączyć się z procesu oceny i wyboru operacji. Na podstawie złożonych *Deklaracji bezstronności* Przewodniczący Rady sporządza *Rejestr interesów* członków Rady pozwalający na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami i poszczególnymi projektami. Na podstawie wyłączeń

z procesu oceny i wyboru wniosków, Przewodniczący Rady wraz z Komisją Skrutacyjną kontroluje czy skład Rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie odpowiednich parytetów przy podejmowaniu decyzji. **Tym samym zapewniony został warunek, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez Radę LGD.** Dodatkowo w celu zapewnienia odpowiedniej frekwencji na posiedzeniach, Regulamin Rady LGD wprowadza działania dyscyplinujące tj. w przypadku 3 kolejnych nieusprawiedliwionych nieobecności członka Rady na posiedzeniach Rady może on na wniosek Przewodniczącego Rady zostać odwołany przez Walne Zebranie Członków LGD z pełnionej funkcji.

Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” regulują następujące dokumenty:

- *Statut* – uchwalany przez Walne Zebranie Członków LGD, zawiera informacje na temat podstaw prawnych funkcjonowania stowarzyszenia, celów i zasad jego działania, informacje o członkach i władzach stowarzyszenia oraz o jego majątku;
- *Regulamin Rady* – uchwalany przez Walne Zebranie Członków LGD, określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady jako organu decyzyjnego LGD, zawiera informacje na temat członków Rady, posiedzeń Rady, sposobu głosowania w tym zasad zapewnienia bezstronności członków Rady i prowadzenia rejestru interesów oraz dokumentacji z posiedzeń Rady;
- *Regulamin Biura* – uchwalany przez Zarząd LGD, zawiera informacje na temat obowiązków i uprawnień pracodawcy i pracownika, organizacji i zasad funkcjonowania Biura oraz zakresu działania i kompetencji, czasu pracy, usprawiedliwiania nieobecności i spóźnień, urlopów, wypłaty wynagrodzenia i kar porządkowych;
- *Procedura dokonywania monitoringu i ewaluacji* – uchwalana przez Zarząd LGD, zawiera informacje na temat elementów podlegających monitoringowi i ewaluacji oraz sposobów ich pomiaru;
- *Procedura ustalania lub zmiany kryteriów oceny operacji* – uchwalana przez Walne Zebranie Członków LGD, zawiera informacje na temat opracowania zasad wyboru operacji i ustalenia kryteriów wyboru oraz sposobów zmiany kryteriów wyboru operacji;
- *Procedura oceny i wyboru operacji, Procedura oceny i wyboru projektów własnych oraz Procedura oceny i wyboru grantobiorców* – uchwalane przez Zarząd LGD, zawierają informacje na temat zasad ogłaszania, przeprowadzania naborów oraz zasad składania protestów wraz ze wzorami niezbędnych dokumentów.

Powyższe dokumenty są aktualizowane przy pomocy uchwały stosownego organu LGD.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Opracowanie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” oparte było na partycypacyjnym modelu tworzenia dokumentów o charakterze strategicznym. Partycypacyjny charakter LSR wynika z ciągłego zaangażowania wszystkich interesariuszy dokumentu w proces powstawania jego kluczowych zapisów. W procesie tym uczestniczyły wszystkie środowiska lokalne zaangażowane w rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny regionu: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, nieformalne grupy społeczne, spółdzielnie socjalne, przedsiębiorcy, rolnicy, jednostki samorządu terytorialnego i inne instytucje publiczne. **Strategia została przygotowana przez pracowników Biura LGD**, którzy na każdym etapie jej opracowania angażowali w proces konsultacji społecznych przedstawicieli środowisk lokalnych z wszystkich sektorów ze szczególnym uwzględnieniem przedstawicieli grup defaworyzowanych. W ramach realizacji etapu III *Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru* skorzystano z pomocy eksperta zewnętrznego, który przygotował analizę oczekiwań grup defaworyzowanych w stosunku do realizacji LSR oraz metodologię tworzenia kryteriów wyboru projektów umożliwiającą osiągnięcie zakładanych wskaźników rezultatów i produktów LSR.

Na każdym kluczowym etapie opracowywania LSR wykorzystywano co najmniej 4 metody partycypacji społecznej, a zebrane wnioski i dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze LGD zostały wykorzystane do opracowania poszczególnych rozdziałów Strategii.

Pierwszym etapem prac było przygotowanie *Diagnozy obszaru i analizy SWOT*. Prace rozpoczęto od przeprowadzenia analizy statystycznej w oparciu o dane GUS i ankietyzację przeprowadzoną w gminach członkowskich przez Biuro.

W ramach angażowania społeczności lokalnej w ten etap prac przeprowadzono:

- **otwarte spotkania konsultacyjne**, których elementem były **warsztaty przyszłościowe** dotyczące opracowania analizy SWOT wraz ze wstępną identyfikacją celów LSR. Spotkania zostały przeprowadzone w każdej z 6 gmin członkowskich LGD. Uczestniczyło w nich łącznie 112 osób. Uczestnicy spotkań analizowali słabe i mocne strony obszaru, szanse i zagrożenia w czterech obszarach tematycznych: kapitał społeczny, gospodarka, infrastruktura oraz środowisko, a także możliwe cele LSR w odniesieniu do zidentyfikowanych podczas spotkań problemów;
- **badanie ankietowe**, dotyczące problemów i potrzeb mieszkańców obszaru i przyszłych beneficjentów a także identyfikacji grup defaworyzowanych, do których powinny być kierowane działania w ramach opracowywanej LSR. Ankiety były wypełniane przez uczestników spotkań konsultacyjnych, on-line za pomocą strony internetowej LGD a dla osób wykluczonych cyfrowo były dostępne w wersji papierowej w Biurze LGD oraz w siedzibach gmin członkowskich. Zapewniło to dotarcie do największej liczby mieszkańców i zebranie materiałów do dalszych prac od różnych grup społecznych. W badaniu ankietowym łącznie udział wzięły 204 osoby a ich wyniki posłużyły do wskazania preferowanych kierunków działań, obszarów wymagających największego wsparcia i grup społecznych, do których powinna być kierowana największa pomoc w ramach wdrażania LSR;
- **indywidualne wywiady pogłębione**, przeprowadzone z przedstawicielami wszystkich sektorów: przedsiębiorcami, rolnikami, przedstawicielami organizacji społecznych, instytucji publicznych a także mieszkańcami obszaru LGD. Przeprowadzono 13 wywiadów, których tematyka dotyczyła wskazania mocnych stron, największych problemów i potrzeb rozwojowych obszaru, określenia jakie działania są niezbędne do wzmocnienia kapitału społecznego i wzrostu integracji społecznej. Dodatkowo uczestnicy wywiadów określali grupy, które spotykają się z największymi problemami na rynku pracy i w życiu społecznym.

Zebrane podczas konsultacji społecznych dane zostały wykorzystane do opracowania LSR w zakresie wstępnej diagnozy obszaru LGD oraz projektu analizy SWOT, a także do określenia grup, do których powinno być skierowane największe wsparcie w ramach LSR.

Następnie przeprowadzono:

- **konsultacje on-line projektu analizy SWOT** za pośrednictwem strony internetowej LGD,
- konsultacje projektu analizy SWOT na terenie każdej z gmin członkowskich LGD w ramach **Mobilnego Punktu Konsultacyjnego**. Pracownicy Biura LGD mieli wyznaczone dyżury w każdej z gmin członkowskich, podczas których każdy zainteresowany mógł zapoznać się z projektem analizy SWOT i wnieść swoje uwagi. W konsultacjach projektu analizy SWOT udział wzięły 32 osoby i wpłynęło 14 Formularzy uwag (4 on-line, 10 formularzy w ramach Mobilnego Punktu Konsultacyjnego).

Następnie dokonano **analizy otrzymanych Formularzy uwag**. W jej wyniku zdecydowano o przyjęciu zmian w projekcie analizy SWOT dotyczących doprecyzowania słabych i mocnych stron obszaru oraz szans i zagrożeń (9 Formularzy uwag) natomiast pozostałe formularze zostały odrzucone ze względu na brak wystarczającego uzasadnienia i sprzeczność z wcześniejszymi wynikami przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Etap I. Diagnoza i analiza SWOT		
Metoda	Grupa docelowa i ilość uczestników	Data i miejsce
Otwarte spotkania konsultacyjne i warsztaty przyszłościowe	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 112 osób	10.08.2015r. godz. 9.00 UG Zamość 10.08.2015r. godz. 12.30 UG Adamów 11.08.2015r. godz. 9.00 UM Szczepleszyn 11.08.2015r. godz. 12.30 UM Zwierzyniec 12.08.2015r. godz. 9.00 UM Józefów 12.08.2015r. godz. 12.30 KDK Krasnobród
Badanie ankietowe	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 204 osoby	10.08. – 25.09.2015r., ankieta wypełniana podczas spotkań, on-line za pośrednictwem strony internetowej LGD, dostępna w siedzibach gmin członkowskich i Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym w Biurze LGD

Indywidualne wywiady pogłębione	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 13 osób	Rozmowy telefoniczne przeprowadzone w dniach 17-25.09.2015r.
Mobilny Punkt Konsultacyjny	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 32 osoby	29.09.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Józefów 29.09.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Szczepleszyn 30.09.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Krasnobród 30.09.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UG Adamów 01.10.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UG Zamość 01.10.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Zwierzyniec
Konsultacje on-line projektu analizy SWOT	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów oraz osoby spoza obszaru LGD	24.09. – 02.10.2015r.

Dodatkowo w ramach przygotowania Diagnozy i analizy SWOT uwzględniono:

- **wnioski z przeprowadzonego badania własnego** pt. „*Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego obszaru LGD Nasze Roztocze na potrzeby rozwoju turystyki i promocji Roztocza*”. Opracowanie to posłużyło do określenia elementów diagnozy dotyczących atrakcyjności turystycznej obszaru LGD oraz zidentyfikowania spójności kulturowej obszaru związanej z Ordynacją Zamojską.

Kolejnym etapem, służącym opracowaniu LSR było *Określenie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania*. W ramach zaangażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR na tym etapie:

- zorganizowano **otwarte spotkanie konsultacyjne World Cafe**, w którym uczestniczyli przedstawiciele sektora publicznego, lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i mieszkańcy obszaru LGD, łącznie 30 osób. Uczestnicy w czterech grupach tematycznych – dotyczących społeczeństwa, gospodarki, infrastruktury oraz środowiska, generowali pomysły na realizację przedsięwzięć w ramach opracowywanej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Zebrane podczas spotkania World Cafe pomysły zostały przeanalizowane pod kątem możliwości ich realizacji w ramach działania *Rozwój lokalny kierowany przez społeczność*. Inicjatywy, które nie mieściły się w zakresie celów RLKS zostały odrzucone. Pomysły zgodne z zakresem RLKS zostały przyjęte do dalszych prac ze społecznością lokalną i stanowiły podstawę do przygotowania ankiety identyfikującej cele i przedsięwzięcia przyszłej LSR;
- przeprowadzono **badanie ankietowe**, którego celem było wybranie najbardziej preferowanych przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach LSR w obszarach tematycznych: przedsiębiorczości, środowiska, wzmocnienia kapitału społecznego oraz rozwoju turystyki i rekreacji. Ankietowani zostali także poproszeni o wskazanie, które typy działalności gospodarczej są najbardziej korzystne z punktu widzenia rozwoju obszaru LGD oraz jakich głównych korzyści w rozwoju obszaru mogą się spodziewać mieszkańcy w wyniku działalności LGD. W badaniu udział wzięły 123 osoby;
- zgromadzono **Arkusze pomysłów**, w dniach 09 – 25.11.2015 r. on-line za pośrednictwem strony internetowej, poczty internetowej a także w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym w Biurze LGD zbierane były **Arkusze pomysłów** identyfikujące konkretne zadania, które potencjalni wnioskodawcy chcieliby realizować w ramach wdrażania LSR. Łącznie wpłynęły 64 Arkusze, które posłużyły do określenia konkretnych wskaźników produktów i rezultatów, budżetu poszczególnych celów LSR oraz planu działania.
- spotkanie **Grupy roboczej**, które odbyło się w dniu 27.11.2015 r. Członkami grupy roboczej byli przedstawiciele Zarządu LGD oraz mieszkańcy obszaru, którzy odpowiedzieli na zamieszczone na stronie internetowej LGD zaproszenie do udziału w pracach dotyczących opracowania LSR. Podczas spotkania, na podstawie analizy wyników przeprowadzonego badania ankietowego oraz zebranych Arkuszy pomysłów opracowano matrycę logiczną celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR oraz założenia planu działania w ramach wdrażania LSR. W ten sposób wykorzystano dane z przeprowadzonych w ramach etapu konsultacji społecznych a wypracowana matryca logiczna celów i przedsięwzięć odpowiada potrzebom zgłaszanym przez przedstawicieli społeczności lokalnych.

Etap II. Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania		
Metoda	Grupa docelowa i ilość uczestników	Data i miejsce
Otwarte spotkanie konsultacyjne World Cafe	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 30 osób	06.11.2015r. sala konferencyjna Delegatury LUW w Zamościu
Badanie ankietowe	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 123 osoby	12.11. – 26.11.2015r., ankieta wypełniana on-line za pośrednictwem strony internetowej LGD, dostępna w wersji papierowej w siedzibach gmin członkowskich i Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym w Biurze LGD
Arkusze pomysłów	JST, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru LGD, potencjalni beneficjenci LGD – 64 Arkusze	09.11. – 20.11.2015r., Arkusze pomysłów wpływały do Biura LGD on-line za pośrednictwem strony internetowej, poczty internetowej a także bezpośrednio do Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego w Biurze LGD
Spotkanie grupy roboczej	Przedstawiciele lokalnej społeczności i Zarządu LGD – 5 osób	27.11.2015 r. UG Adamów

Następnym etapem prac związanych z przygotowaniem LSR było *Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru*. W ramach tego etapu przeprowadzono:

- **otwarte spotkanie konsultacyjne**, które odbyło się 12.11.2015r. Podczas spotkania zaprezentowane zostały obowiązujące wytyczne i Rozporządzenia dotyczące procedur wyboru operacji w ramach LSR dla projektów grantowych, konkursowych oraz projektów własnych. Opracowano wstępne założenia kryteriów wyboru projektów uwzględniające priorytetowe obszary wsparcia określone w LSR;
- **ocenę partycypacyjną grup defaworyzowanych**, w spotkaniu uczestniczyli reprezentanci zidentyfikowanych w poprzednich etapach prac grup społecznych borykających się z największymi problemami w dostępie do rynku pracy (osoby młode do 35 roku życia, osoby po 50 roku życia, osoby bezrobotne). Podczas spotkania przeprowadzono dyskusję i warsztaty na temat uwzględnienia potrzeb grup defaworyzowanych przy konstrukcji kryteriów wyboru projektów w ramach LSR. Na podstawie wniosków i uwag zebranych podczas spotkania opracowane zostały propozycje kryteriów wyboru projektów istotne z punktu widzenia uczestników spotkania. Spotkanie odbyło się 24.11.2015r. uczestniczyło w nim 12 osób;
- **Sondaż internetowy na temat kryteriów wyboru projektów**, wnioski zebrane podczas *Spotkania konsultacyjnego* oraz *Oceny partycypacyjnej grup defaworyzowanych* zostały przeanalizowane i posłużyły do konstrukcji propozycji kryteriów wyboru projektów. Propozycje te uzupełniono o kryteria istotne z punktu widzenia pozostałych obszarów tematycznych uwzględnionych w LSR. Ankieta sondażowa zawierała zestawienie różnych kryteriów dla poszczególnych obszarów wsparcia, którym ankietowani przyporządkowywali odpowiednią wagę. Możliwe było także dodanie własnej propozycji kryterium. Sondaż za pośrednictwem strony internetowej umożliwił pozyskanie od społeczności lokalnej informacji na temat istotności proponowanych kryteriów a także zebranie dodatkowych propozycji kryteriów istotnych dla mieszkańców obszaru. Sondaż przeprowadzono w dniach 30.11. – 06.12.2015r. Uczestniczyło w nim 45 osób;
- **Warsztaty z ekspertem**, który przeanalizował wnioski z wcześniejszych prac w ramach etapu. Przygotował analizę oczekiwań grup defaworyzowanych w stosunku do realizacji LSR oraz metodologię tworzenia kryteriów wyboru projektów umożliwiającą osiągnięcie zakładanych wskaźników rezultatów i produktów LSR. Na podstawie tej analizy przeprowadzono warsztaty strategiczne z pracownikami Biura LGD i członkami Zarządu, podczas których opracowany został projekt kryteriów wyboru w ramach poszczególnych działań LSR. Podczas warsztatów przeanalizowano także zgłoszone w trakcie sondażu dodatkowe propozycje kryteriów. Przyjęto kryteria dotyczące: wykształcenia kierunkowego wnioskodawców ubiegających się o dofinansowanie na założenie działalności gospodarczej, zgłoszenia propozycji projektu w procesie przygotowania LSR, informowania o pomocy uzyskanej w ramach LSR oraz realizacji projektów

w partnerstwie międzysektorowym. Odrzucono propozycję kryteriów dotyczących: preferowania rozwiązań nowoczesnych a nie innowacyjnych. Warsztaty odbyły się w dniu 08.12.2015r. w siedzibie Biura LGD. Następnie przeprowadzono konsultacje opracowanego podczas warsztatów projektu kryteriów wyboru na terenie każdej z gmin członkowskich LGD w ramach **Mobilnego Punktu Konsultacyjnego**. W konsultacjach uczestniczyło 24 osoby, 5 z nich zdecydowało złożyć Formularze uwag. Pracownicy Biura LGD dokonali analizy otrzymanych Formularzy uwag, w wyniku której zdecydowano o przyjęciu uwag i doprecyzowaniu brzmienia poszczególnych kryteriów.

Etap III. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru		
Metoda	Grupa docelowa i ilość uczestników	Data i miejsce
Otwarte spotkanie konsultacyjne	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 42 osoby	12.11.2015r. sala konferencyjna Delegatury LUW w Zamościu
Ocena partycypacyjna grup defaworyzowanych	Przedstawiciele grup defaworyzowanych (osoby młode do 35 roku życia, osoby po 50 roku życia, osoby bezrobotne, seniorzy) – 12 osób	24.11.2015r. UM Józefów
Sondaż internetowy	JST, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru LGD – 45 osoby	30.11. – 06.12.2015r.
Warsztaty z ekspertem	Członkowie LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 5 osób	08.12.2015r. Biuro LGD
Mobilny Punkt Konsultacyjny	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 24 osoby	09.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Józefów 09.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Szczebrzeszyn 10.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Krasnobród 10.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UG Adamów 11.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UG Zamość 11.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Zwierzyniec

Kolejnym etapem prac związanych z przygotowaniem LSR było *Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji*. Podczas tego etapu zorganizowano:

- **spotkanie fokusowe** mieszkańców obszaru LGD w zakresie identyfikacji elementów LSR, które będą podlegały monitorowaniu i ewaluacji. Bazując na doświadczeniach z okresu wdrażania LSR na lata 2009-2015 wskazano najważniejsze elementy, które w opinii uczestników spotkania reprezentujących wszystkie sektory, powinny podlegać monitorowaniu i ewaluacji, dyskutowano także o najskuteczniejszych źródłach pozyskiwania danych do ewaluacji. Spotkanie odbyło się 17.11.2015 r. w sali konferencyjnej UG Zamość, uczestniczyły w nim 32 osoby;
- **kawiarenkę obywatelską**, spotkanie odbyło się w dniu 30.11.2015r. w UM Zwierzyniec i uczestniczyło w nim 11 osób reprezentujących wszystkie sektory. Dyskusję o zasadach monitorowania i ewaluacji prowadzono w formie kawiarenki obywatelskiej, podczas której każdy miał możliwość wypowiedzenia swojej opinii oraz wysłuchania zdania innych uczestników na temat zaproponowanych form i kryteriów oceny wdrażania LSR;

Zebrane podczas spotkań konsultacyjnych wnioski zostały przeanalizowane pod kątem ich użyteczności do przygotowania badania ankietowego dotyczącego zasad prowadzenia procesu monitorowania i ewaluacji przyszłej LSR. Wszystkie pomysły zgłoszone przez przedstawicieli społeczności lokalnej zostały przyjęte i wykorzystane do przygotowania formularza ankiety.

- **Badanie ankietowe**, którego celem było wybranie najważniejszych elementów, które będą podlegać monitorowaniu i ewaluacji, wskazanie częstotliwości przeprowadzania ocen, podmiotów które będą te

elementy oceniać oraz preferowanych sposobów oceny. Badanie przeprowadzono w dniach 04 –14.12.2015r. on-line za pomocą strony internetowej LGD, ankieta była również dostępna w wersji papierowej w siedzibach gmin członkowskich i Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym w Biurze LGD. W badaniu wzięło udział 48 osób;

- spotkanie **Grupy roboczej**, podczas którego na podstawie analizy wyników badania ankietowego oraz biorąc pod uwagę rekomendacje ze spotkania fokusowego i kawiarenki obywatelskiej opracowano zasady monitorowania i ewaluacji – doprecyzowano elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji, określono czas i okres pomiaru, sposób pozyskiwania danych a także określono podmioty, które będą odpowiedzialne za prowadzenie monitorowania i ewaluacji LSR. Spotkanie odbyło się w UM w Szczepieszynie w dniu 15.12.2015 r. i uczestniczyli w nim byli przedstawiciele Zarządu LGD oraz mieszkańcy obszaru, którzy odpowiedzieli na zamieszczone na stronie internetowej LGD zaproszenie do udziału w pracach dotyczących przygotowania LSR – 7 osób.

Etap IV. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji		
Metoda	Grupa docelowa i ilość uczestników	Data i miejsce
Spotkanie fokusowe	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 32 osoby	17.11.2015r. sala konferencyjna UG Zamość
Kawiarenka obywatelska	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 11 osób	30.11.2015r. UM Zwierzyniec
Badanie ankietowe	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 48 osób	04.12. – 14.12.2015r., ankieta wypełniana on-line za pośrednictwem strony internetowej LGD, dostępna w wersji papierowej w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym w Biurze LGD
Spotkanie grupy roboczej	Przedstawiciele lokalnej społeczności i Zarządu LGD – 7 osób	15.12.2015r. UM w Szczepieszynie

Ostatnim etapem prac związanych z opracowaniem LSR było przygotowanie *Planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR*. W ramach tego etapu przeprowadzono:

- **sondaż telefoniczny**, przeprowadzony z przedstawicielami grup defaworyzowanych w celu wskazania najważniejszych elementów działalności LGD, o których chcieliby być informowani. Uczestnicy sondażu wskazali najskuteczniejsze sposoby komunikowania się z grupami defaworyzowanymi. W sondażu udział wzięło 12 osób. Sondaż przeprowadzono w dniu 08.12.2015r.;
- **badanie ankietowe**, którego celem była ocena skuteczności używanych przez LGD dotychczasowych metod komunikacji, wskazanie najważniejszych dla społeczności informacji z zakresu funkcjonowania LGD oraz najbardziej preferowanych sposobów komunikacji. W badaniu przeprowadzonym w dniach 04-14.12.2015 r. udział wzięło 48 osób. Badanie przeprowadzono on-line za pomocą strony internetowej LGD, ankieta była również dostępna w wersji papierowej w Punkcie Informacyjno – Konsultacyjnym w Biurze LGD;
- **forum lokalne**, którego uczestnikami byli przedstawiciele wszystkich sektorów: społecznego, publicznego, gospodarczego oraz mieszkańcy obszaru LGD, łącznie 45 osób. Podczas forum uczestnicy analizowali zapisy celów LSR i na ich podstawie zgłaszali propozycje działań komunikacyjnych, a także środków i narzędzi przekazu informacji pomiędzy LGD a społecznością lokalną.

Wnioski z przeprowadzonego sondażu telefonicznego, wyników badania ankietowego oraz Forum lokalnego zostały przeanalizowane przez pracowników Biura LGD. Ze względu na konieczność dostosowania planu komunikacji do potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru wszystkie otrzymane wnioski zostały przyjęte i uwzględnione w pracach dotyczących przygotowania projektu planu komunikacji.

- **Mobilny Punkt Konsultacyjny**, w ramach którego pracownicy Biura LGD w wyznaczonych terminach pełnili dyżury w każdej z gmin członkowskich LGD. W ramach dyżurów każdy zainteresowany mógł zapoznać się z projektem planu komunikacyjnego i wnieść swoje uwagi. W konsultacjach projektu planu

komunikacyjnego uczestniczyły 34 osoby i wpłynęły 3 uwagi, które zostały uwzględnione w ostatecznej wersji Planu komunikacji.

Etap V. Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR		
Metoda	Grupa docelowa i ilość uczestników	Data i miejsce
Sondaż telefoniczny	Przedstawiciele zidentyfikowanych w diagnozie grup defaworyzowanych (osoby młode do 35 roku życia, osoby po 50 roku życia, osoby bezrobotne, seniorzy) – 12 osób	08.12.2015r.
Badanie ankietowe	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 48 osób	04.12. – 14.12.2015r., ankieta wypełniana on-line za pośrednictwem strony internetowej LGD, dostępna w wersji papierowej w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym w Biurze LGD
Forum lokalne	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 45 osób	14.12.2015r. sala konferencyjne Delegatury LUW w Zamościu
Mobilny Punkt Konsultacyjny	Mieszkańcy obszaru 6 gmin LGD, przedstawiciele wszystkich sektorów – 34 osoby	16.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Józefów 16.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Szczepleszów 17.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Krasnobród 17.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UG Adamów 18.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UG Zamość 18.12.2015r. godz. 9.00 – 15.00 UM Zwierzyniec

Dodatkowo w ramach przygotowania Planu komunikacyjnego wykorzystano **wnioski z przeprowadzonej Ewaluacji ex-post** dla Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009-2015. Ankieta ewaluacyjna obejmowała m.in. pytania dotyczące rozpoznawalności LGD oraz źródeł pozyskiwania informacji o działalności LGD w ramach wdrażania LSR. Analiza odpowiedzi na powyższe pytanie pomogła wskazać najskuteczniejsze i sprawdzone kanały komunikacji ze społecznością lokalną.

Partycypacyjny charakter LSR, będący podstawową zasadą przygotowania dokumentu odnosi się także do prowadzenia procedury jego aktualizacji. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do LSR **przy aktualizacji zapisów Strategii zastosowane zostaną partycypacyjne metody angażujące społeczność lokalną** poprzez konsultacje propozycji zmian za pośrednictwem strony internetowej oraz spotkań konsultacyjnych na obszarze gmin członkowskich LGD.

III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

3.1 GRUPY DOCELOWE LSR I GRUPY DEFAWORYZOWANE

W oparciu o wnioski z przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych, a także innych wykorzystanych metod partycypacji społecznej na etapie przygotowania LSR oraz badań własnych zidentyfikowano **kluczowe grupy docelowe działań realizowanych w ramach wdrażania LSR**. Są to:

- **grupy defaworyzowane**, które spotykają się z największymi problemami w codziennym funkcjonowaniu a zwłaszcza z trudnościami na rynku pracy (identyfikacji grup dokonano w wyniku analizy danych zastanych przy opracowaniu diagnozy oraz pogłębionych konsultacji społecznych). Są to osoby młode do 35 roku życia, osoby starsze po 50 roku życia oraz osoby bezrobotne. Osoby młode do 35 roku życia należą do grupy będącej w trudnej sytuacji na rynku pracy. Ich problemem jest nie tylko brak pracy, ale także trudność w prawidłowym funkcjonowaniu w społeczeństwie i udziale w życiu lokalnej społeczności. Osoby młode są zagrożone wykluczeniem społecznym ze względu na większe narażenie na demoralizację oraz uleganie wpływom i różnym patologiom. Ponadto trudności z podjęciem pracy przez ludzi młodych są związane z niedostosowaniem ich kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy, brakiem wymaganego przez pracodawców doświadczenia, ale również z brakiem umiejętności szukania pracy, poruszania się w instytucjach społecznych i załatwiania spraw urzędowych. Drugą zidentyfikowaną grupą defaworyzowaną na obszarze LGD „Nasze Roztocze” są osoby,

które ukończyły 50 rok życia. Głównymi problemami osób w tej grupie wiekowej jest postrzeganie siebie jako gorszych zawodowo z powodu słabej znajomości języków obcych, niewystarczających kwalifikacji w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii, w tym obsługi komputera i sprzętu biurowego, bariery psychologiczne – brak wiary we własne możliwości i dalszy rozwój osobowy oraz niechęć do zmian. Ostatnią grupą defaworyzowaną ze względu na problemy na rynku pracy są osoby bezrobotne. Osoby bezrobotne kojarzone są jako nieaktywne, nieposiadające własnej inicjatywy. Często brak pracy jest przez nich odbierany jako osobista porażka. Zazwyczaj towarzyszą temu negatywne emocje. Osoby, które nie pracują boją się odrzucenia, wstydzą się tego, że nie mają pracy. Brak poczucia bezpieczeństwa związanego ze stabilizacją finansową powoduje ogromny stres i często niską samoocenę.

- **przedsiębiorcy funkcjonujący na obszarze LGD „Nasze Roztocze”**, obecne uwarunkowania formalno-prawne związane z rozpoczynaniem działalności gospodarczej są zbyt skomplikowane przez co zniechęcają do jej podejmowania. Ponadto obecny kryzys gospodarczy wpływa negatywnie na już funkcjonującą działalność gospodarczą. Przedsiębiorcy borykają się z problemami finansowymi, a także z problemami w znalezieniu wykwalifikowanej kadry. Brak środków finansowych na działania inwestycyjne nie pozwala firmom na rozwój i tworzenie nowych miejsc pracy.

- **organizacje pozarządowe**, do sektora organizacji pozarządowych należą stowarzyszenia i fundacje. Problemem organizacji pozarządowych jest ich niedofinansowanie oraz brak członków, którzy w pełni mogliby poświęcić swój czas na działalność organizacji (jako osoba zatrudniona). W obecnym systemie osoby czynnie działające w organizacji są związane zawodowo z innymi podmiotami, gdyż środki finansowe, którymi dysponują stowarzyszenia i fundacje pozwalają jedynie na pokrycie niewielkich kosztów bieżących. Organizacje pozarządowe są bardzo istotne z punktu widzenia wdrażania LSR, ponieważ dają możliwość rozwoju swoim członkom a także budowania kapitału społecznego na obszarze LGD.

3.2. SPOŁECZEŃSTWO I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” zamieszkuje łącznie 60 196 osób. Do 2009 roku liczba ludności spadała, zaś od tego roku zaczęła wzrastać. Jest to spowodowane występowaniem aż czterech miast na obszarze LGD, w których ludność chętnie się osiedla oraz podmiejskiej gminy Zamość, gdzie obserwowany jest proces suburbanizacji. Średnia gęstość zaludnienia na obszarze LGD wynosi 69 os./km².

Wśród mieszkańców LGD większy odsetek stanowią kobiety (51%), mężczyźni stanowią 49%. W strukturze wieku ludności dominują osoby w wieku produkcyjnym (63%). Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią 19% ogółu ludności LGD, natomiast w wieku poprodukcyjnym – 18%.

Na obszarze LGD funkcjonuje 56 nieformalnych organizacji – kół/klubów, do których należy łącznie 1066 osób. Wśród kół przeważają Koła Gospodyń Wiejskich, zrzeszające aktywne kobiety z terenu gmin LGD oraz kluby seniora, w których udzielają się seniorzy. Takie formy działalności społecznej przyczyniają się do integracji mieszkańców jednak działalność w stowarzyszeniach opiera się na lokalnych liderach inicjujących i prowadzących różnorodne działania, których na obszarze Naszego Roztocza brakuje. Niepokojący jest fakt, że nowi mieszkańcy obszaru LGD mają trudności z integracją ze społecznością lokalną, dlatego bardzo ważne jest tworzenie miejsc i okazji do spotkań, a w efekcie integracji nowo przybyłych członków społeczności z wieloletnimi mieszkańcami. Funkcjonujące na obszarze LGD stowarzyszenia, w szczególności stowarzyszenia formalne, mają słaby potencjał ze względu na brak możliwości zatrudnienia pracowników i opieranie się na wolontariacie. Na uwagę zasługuje tu również długoletnie doświadczenie jednostek samorządu terytorialnego obszaru w zakresie współpracy, sprzyja to realizacji projektów sieciowych o większym pozytywnym oddziaływaniu na społeczność lokalną.

Tabela. Organizacje nieformalne – koła i kluby na terenie LGD „Nasze Roztocze”

Gmina	Nazwa koła/klubu/stowarzyszenia	Liczba członków
Adamów	KGW „Na przekór wszystkiemu” w Rachodoszczach, KGW w Suchowoli – Kolonia, KGW w Jacni, Klub Seniora w Bondyrzu, Klub Seniora w Feliksówce, Klub Seniora w Suchowoli, Klub Seniora w Szewni Dolnej	128
Józefów	KGW Hamernia, KGW Majdan Nepryski, KGW Stanisławów, KGW Józefów, KGW Górnik, Klub seniora	55
Krasnobród	Klub seniora	20
Szczebrzeszyn	KGW w Bodaczowie, KGW w Wielączy Kolonii, KGW w Błoni, Klub seniora	80
Zamość	KGW w Białobrzegach, KGW w Białowoli, KGW w Bortatyczach, KGW w Chyżej, KGW w Hubalach, KGW w Jatutowie, KGW w Bortatyczach Kolonii, KGW w Kalinowicach, KGW w Lipsku, KGW w Lipsku Kosobudach, KGW w Mokrem, KGW w Pniówku, KGW w Płoskiem, KGW w Siedliskach, KGW w Sitańcu, KGW w Sitańcu Kolonii, KGW w Sitańcu Wolicy, KGW w Skaraszowie, KGW w Skokówce, KGW w Szopinku, KGW w Wierchowinach, KGW w Wólce Panieńskiej, KGW w Wólce Wieprzeckiej, KGW w Wychodach, KGW w Wysokiem, KGW w Zarzecz, KGW w Zawadzie, KGW w Żdanowie, KGW w Żdanówku	646
Zwierzyniec	Klub Seniora, Klub Plastyka Amatora, Koło fotograficzne, Klub rowerowy seniora, Młodzieżowy Klub w Obroczy, Dyskusyjny Klub Książki, Dyskusyjny Klub Filmowy „Zwierzynicki”, Komputerowy Klub Seniora, Stowarzyszenie aktywnych kobiet w Żurawicy	137

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankietyzacji, sierpień 2015

Obszar LGD „Nasze Roztocze” charakteryzuje się dobrą dostępnością do infrastruktury społecznej (edukacyjnej, zdrowotnej, kulturalnej itp.). Funkcjonuje tu 8 przedszkoli i 30 szkół, w tym 8 prowadzonych przez stowarzyszenia. Dostęp do szkolnictwa gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego również jest zadawalający. Z placówkami edukacyjnymi związane są licznie występujące na obszarze obiekty sportowe: boiska, hale sportowe, place zabaw.

Opiekę zdrowotną na obszarze „Naszego Roztocza” świadczą zarówno placówki publiczne, jak i niepubliczne. Usługi zdrowotne świadczy tutaj 15 takich obiektów, co oznacza, że mieszkańcy każdej z gmin mają zapewnioną opiekę zdrowotną. Oprócz placówek zdrowotnych oferujących podstawową opiekę zdrowotną na terenie LGD „Nasze Roztocze” działają specjalistyczne ośrodki: Gmina Adamów – Park Terapeutyczno-Rekreacyjny w Bondyrzu prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem”, Gmina Józefów – Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy „GAWRA” w Długim Kącie, Gmina Krasnobród – Samodzielne Publiczne Sanatorium Rehabilitacyjne im. Janusza Korczaka, Gmina Zamość – Centrum Aktywizacji Społecznej Osób Niepełnosprawnych w Białobrzegach im. Jana i Zofii Kułakowskich prowadzone przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem”.

W zakresie pomocy społecznej na obszarze LGD „Nasze Roztocze” działają liczne placówki, udzielające pomocy osobom potrzebującym. Są to m.in. domy pomocy społecznej i środowiskowe domy samopomocy. Znajdują się tu również dwa domy dziecka.

Pod względem infrastruktury kulturalnej obszar LGD również prezentuje się korzystnie. Prawie w każdej gminie mieszkańcy mają dostęp do miejskiego lub gminnego ośrodka kultury. Jedynie na terenie Gminy Adamów animatorem działalności kulturalnej jest Gminna Biblioteka Publiczna. W miejscowościach wiejskich „Naszego Roztocza” funkcjonuje również 20 świetlic środowiskowych i wiejskich, które w określone dni są otwarte dla społeczności lokalnej a ich prowadzeniem zajmują się osoby zatrudnione przez administrację samorządową lub organizacje społeczne wybrane w drodze konkursów. Jednak występują duże braki w zakresie odpowiedniego standardu lub wyposażenia tych placówek co sprawia, że możliwa oferta działań służących wzmocnieniu kapitału społecznego jest niewystarczająca w stosunku do oczekiwań społeczności lokalnych a oferta kulturowa jest mało zróżnicowana. Na terenie LGD działają liczne biblioteki (7) i ich filie (9), które zapewniają mieszkańcom dostęp do literatury.

Aktualnie na terenie Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” z ubóstwem borykają się 1034 rodziny, jednak od 2012 roku liczba ta corocznie ulega zmniejszeniu. Wśród powodów przyznania pomocy społecznej należy

wymienić potrzebę ochrony macierzyństwa i wielodzietności (wzrost obu wartości o 30% w porównaniu do 2012 roku). Zauważalny jest również wzrost liczby rodzin borykających się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Kolejnym niekorzystnym trendem jest wzrost liczby rodzin niepełnych i wzrost odnotowanych aktów przemocy w rodzinie.

Corocznie na obszarze LGD „Nasze Roztocze” wzrasta liczba osób objętych świadczeniami pomocy społecznej. W 2014 roku wynosiła ona 3 229 osób. Wzrosła przede wszystkim liczba osób wymagających wsparcia ze względu na samotne gospodarowanie. Również w porównaniu do roku 2012 wzrosła liczba osób objętych zasiłkami okresowymi z powodu bezrobocia, długotrwałej choroby i niepełnosprawności. Zauważalny jest duży wzrost wydatków na świadczenia z zakresu usług opiekuńczych specjalistycznych oraz liczby osób przebywających w domach pomocy społecznej, których koszty ponosi gmina. Jest to związane z procesem starzenia się społeczeństwa i zmieniającym się modelem rodzin, które nie są już wielopokoleniowe.

3.3. GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Obszar LGD „Nasze Roztocze” charakteryzuje się dobrymi warunkami do rozwoju rolnictwa ze względu na żyzne gleby wytworzone z lessów i dogodne warunki mikroklimatyczne. Na terenie LGD znajduje się 8 575 gospodarstw. Najwięcej jest gospodarstw rolnych od 1 do 5 ha (52%). Gospodarstwa powyżej 15 ha stanowią jedynie 3% wszystkich gospodarstw. Średnia powierzchnia gospodarstw na obszarze LGD „Nasze Roztocze” wynosi 5,03 ha. Największą średnią powierzchnią gospodarstw charakteryzuje się gmina Zamość (6,71 ha), zaś najmniejszą – gmina Adamów (3,89 ha). Obszar LGD charakteryzuje się również występowaniem dużej bazy surowcowej dla przetwórstwa rolno-spożywczego (uprawa warzyw gruntowych, hodowla bydła).

Na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w 2013 roku zarejestrowanych było 4 125 podmiotów gospodarczych (4 196 podmiotów w 2014 r.), z których 95% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 pracowników), małych przedsiębiorstw (10-49 zatrudnionych) było 163, średnich (50-249 zatrudnionych) – 17 oraz dwa duże przedsiębiorstwa, w tym jedno w Zwierzyńcu zatrudniające ponad 1000 pracowników. Na przestrzeni ostatnich 7 lat (2007-2013) liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD ulegała wahaniom: do 2010 roku wzrastała, w 2011 roku zmniejszyła się, by w roku kolejnym znów wzrosnąć. Ogólny trend dotyczący liczby podmiotów gospodarczych można uznać za rosnący. Zarówno istniejące, jak i nowopowstające przedsiębiorstwa charakteryzują się niską innowacyjnością.

Wskaźnik przedsiębiorczości, mierzony liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, w 2013 wyniósł 67 podmiotów/1000 ludności (68 podmiotów/1000 ludności w 2014 r.).

W podziale na sekcje PKD 2007 najwięcej przedsiębiorstw reprezentuje sekcję G tj. handel (1159 przedsiębiorstw). Znaczna liczba podmiotów funkcjonuje również w sekcji F (budownictwo) – 525 przedsiębiorstw i C (przetwórstwo przemysłowe) – 442 przedsiębiorstwa. Obszar charakteryzuje się słabo rozwiniętym sektorem przemysłu oraz niską innowacyjnością przedsiębiorstw. Najbardziej rozwojową branżą na obszarze LGD „Nasze Roztocze” jest branża turystyczna. Jest to branża kluczowa dla rozwoju gospodarki obszaru LGD ze względu na jego niezaprzeczalny potencjał do rozwoju turystyki.

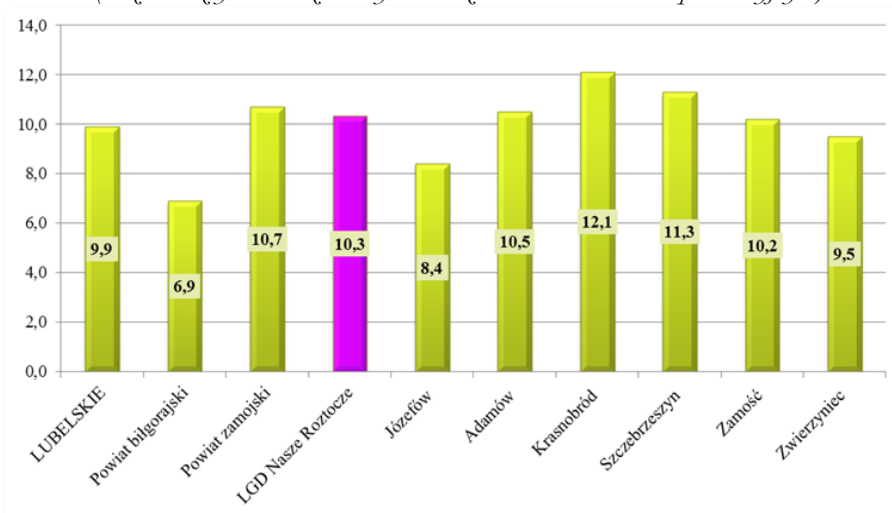
Na obszarze LGD „Nasze Roztocze” funkcjonuje 7 przedsiębiorstw społecznych. Pojęcie przedsiębiorczości społecznej łączy w sobie dwa atrybuty: „przedsiębiorczość” i „społeczność”. Pierwszy z nich świadczy o prowadzeniu działalności gospodarczej, zaś drugi wskazuje na bazowanie na kapitale społecznym i ukierunkowanie na integrację społeczną oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Podmioty działające na obszarze LGD to przede wszystkim spółdzielnie socjalne, które prowadzą działania w celu aktywizacji i włączenia społecznego osób w trudnej sytuacji życiowej poprzez organizowanie dla nich licznych warsztatów i kursów, a także pomoc w znalezieniu zatrudnienia. Są to: Centrum Integracji Społecznej w Jacni (gmina Adamów), Stowarzyszenie na rzecz pomocy rodzinie „Podaj dłoń” w Józefowie, Spółdzielnia Socjalna Józefowskie Centrum Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej w Józefowie, Fundusz Aktywizacji Niepełnosprawnych w Józefowie Spółdzielnia Socjalna, Spółdzielnia Socjalna Józefowski Ośrodek Usług Senioralnych, Centrum Turystyki „Roztocze” Spółdzielnia Socjalna w Józefowie oraz Spółdzielnia Socjalna „Sami Swoi” w Siedliskach (gmina Zamość). Według danych pozyskanych w ramach ankietyzacji przeprowadzonej w sierpniu 2015r. podmioty te zatrudniały łącznie 95 osób.

Na obszarze LGD w 2013 roku pracowało średnio 130 osób na 1000 ludności (141 osób na 1000 ludności w 2014 r.). Od 2007 roku wskaźnik liczby osób pracujących ulegał dynamicznym zmianom: po gwałtownym spadku następował wzrost i odwrotnie, dlatego trudno jest określić jaki trend będzie obserwowany w kolejnych latach. Na obszarze Naszego Roztocza obserwuje się ciągle zbyt małą liczbę miejsc pracy, w szczególności dla ludzi młodych, natomiast zarobki osób, które posiadają pracę są niewielkie. Negatywną cechą mieszkańców obszaru LGD jest brak tradycji i postaw przedsiębiorczych.

Stopa bezrobocia liczona jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LGD „Nasze Roztocze” w 2013 roku wyniosła 10,3% (9,1% w 2014 roku). **Zjawisko bezrobocia w największym stopniu dotyczy przedstawicieli grup defaworyzowanych tj. osoby młode do 35 roku życia w tym głównie absolwenci tuż po ukończeniu szkół wyższych oraz osoby starsze po 50 roku życia, które straciły pracę z różnych powodów.**

W poszczególnych gminach obszaru wskaźnik bezrobocia waha się od 8,4% w gminie Józefów do 12,1% w gminie Krasnobród. Od 2007 roku obserwuje się trend wzrostowy jeśli chodzi o stopę bezrobocia w powyższym znaczeniu. W 2013 roku 54% osób bezrobotnych stanowili mężczyźni, 46% to bezrobotne kobiety. Stopa bezrobocia (liczona jako stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnych ekonomicznie) w powiecie biłgorajskim na koniec marca 2015 r. wyniosła 8,6% i była najniższa w województwie lubelskim, natomiast w powiecie zamojskim wyniosła 14,7%.

Wykres Wskaźnik bezrobocia na obszarze LGD „Nasze Roztocze”
(udział liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Dzięki informacjom pozyskanym na podstawie wywiadów indywidualnych z wybranymi mieszkańcami LGD można stwierdzić, że grupą osób borykającą się z największymi trudnościami na rynku pracy są osoby młode po szkołach średnich i wyższych, które z powodów trudności w znalezieniu miejsca pracy (z powodu braku doświadczenia zawodowego lub kwalifikacji nieodpowiadających oczekiwaniom pracodawców lub większych oczekiwań zarobkowych) emigrują do większych ośrodków miejskich lub za granicę. Ponadto grupą, która ma trudności na rynku pracy są również rolnicy prowadzące małe, nierentowne gospodarstwa rolne oraz osoby starsze przed wiekiem emerytalnym, którym ze względu na wiek i bariery związane z umiejętnościami posługiwania się nowymi technologiami (w tym informatycznymi) trudno jest odnaleźć się na rynku pracy.

3.4. INFRASTRUKTURA I ZAGOSPODAROWANIE

Obszar LGD jest spójny pod względem zagospodarowania przestrzennego. W użytkowaniu terenu dominują tereny rolnicze (48%) i leśne (42%). Nieznaczny odsetek stanowią łąki (8%) i tereny zabudowane (2%)¹.

Obszar LGD charakteryzuje się dobrą zewnętrzną i wewnętrzną dostępnością komunikacyjną. W jego północnej części przebiega droga krajowa nr 74, z którą w Zamościu krzyżuje się droga krajowa nr 17. Obszar jest powiązany gęstą siecią dróg wojewódzkich (nr 843, 848, 849, 853 i 858) i powiatowych. Jednak stan techniczny

¹ Dane z wektoryzacji przy pomocy narzędzi GIS

dróg nie jest zadowalający, ponadto brakuje chodników i ścieżek rowerowych gwarantujących większe bezpieczeństwo użytkownikom dróg i mieszkańcom.

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” posiada potencjał do rozwoju odnawialnych źródeł energii, w szczególności energii ze słońca. Aby w pełni wykorzystać ten potencjał w LSR zwrócono dużą uwagę na efektywność energetyczną i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii..

3.5. KULTURA I TURYSTYKA

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” znajduje się bardzo wiele zabytków, związanych z bogatą historią tego obszaru. W gminie Józefów wyróżnia się wieś Górecko Kościelne, której układ przestrzenny został wpisany do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Niezwykłym miastem pod względem dziedzictwa kulturowego jest Krasnobród, gdzie spotkać możemy poddominikański zespół klasztorny z niezwykle malowniczą XVIII-wieczną kaplicą Objawienia NMP „na wodzie”. Według tradycji wypływająca ze źródeł spod kaplicy woda ma właściwości uzdrawiające. Nieopodal Krasnobrodu w lesie znajduje się wybudowana w stylu zakopiańskim niezwykle kaplica Św. Rocha, pochodząca z początku XX wieku. Znana w całej Polsce gmina Szczebrzeszyn także posiada wiele cennych zabytków. Jednym z nich jest sam układ urbanistyczny miasta Szczebrzeszyn w granicach dawnych obwarowań. W gminie spotkamy również zabytki świadczące o wielokulturowości tego obszaru: dawna cerkiew i bożnica, kościół katolicki i dawny zespół klasztorny. Zabytki gminy Zamość związane są z historią Ordynacji Zamojskiej: zespół folwarczny, dwie rządcówki, pozostałości parku. Główną atrakcję Zwierzyńca stanowi kościół „na wodzie” z I połowy XVIII wieku. Jego malownicze położenie przyciąga do miasteczka wielu turystów. W gminie znajduje się również zabytkowy browar, budynki Zarządu Ordynacji Zamojskiej i XVIII-wieczna drewniana willa, w której obecnie mieści się siedziba Zarządu RPN.

Na obszarze LGD „Nasze Roztocze” twórczością ludową i rzemiosłem zajmują się 63 osoby, z których 14 prowadzi własną działalność gospodarczą (11 z gminy Józefów, 2 z gminy Krasnobród, 1 z gminy Zamość). Mieszkańcy „Naszego Roztocza”, zajmują się rzeźbiarstwem, malarstwem, poezją. Zauważalny jest jednak niski stopień zainteresowania młodego pokolenia kultywowaniem tradycji i pielęgnowaniem dziedzictwa kulturowego. Bogactwo walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” stanowi o jego niezwykle atrakcyjności turystycznej. Na tym terenie znajduje się prawie cały obszar Roztoczańskiego Parku Narodowego i jego otuliny, części Parków Krajobrazowych: Szczebrzeszyńskiego, Krasnobrodzkiego i Puszczy Solskiej oraz 5 rezerwatów przyrody. Unikatowe walory przyrodnicze to główny potencjał rozwojowy obszaru LGD „Nasze Roztocze”, który determinuje rozwój turystyki i usług okolicznych oraz przyczynia się do generowania dochodu poszczególnych gmin. W związku z powyższym rozwój turystyki na obszarze LGD należy oprzeć przede wszystkim na zasobach naturalnych i kulturowych obszaru oraz na rozwijaniu i promocji lokalnych atrakcji turystycznych.

Każda z gmin należących do Stowarzyszenia może poszczycić się licznymi atrakcjami turystycznymi, które zachęcają do odwiedzenia tego obszaru. Głównymi atrakcjami w gminie Adamów są: zabytkowy młyn wodny z hodowlą „pstrąga roztoczańskiego” w Bondyrzu, stacja narciarska w Jacni, spływy kajakowe po rzece Wieprz, ferma strusi afrykańskich w Szewni Górnej, zbiornik retencyjny na rzece Jacynka a także miejsca pamięci narodowej, szlaki piesze i rowerowe.

W gminie Józefów popularnością wśród turystów cieszą się kamieniołomy Babia Dolina z okazałą basztą widokową, stok narciarski w Szopowie, zalew i park linowy w Józefowie, liczne rezerваты przyrody, położone na obszarze gminy - „Czartowe Pole”, „Szum”, wieś Górecko Kościelne oraz położona na terenie RPN osada leśna Florianka, gdzie znajduje się Izba Leśna w odrestaurowanej leśniczówce z 1830r. oraz ośrodek hodowli stajennej konika polskiego – symbolu Roztoczańskiego Parku Narodowego. W oparciu o te atrakcje opracowano trasy rowerowe, ścieżki poznawcze oraz szlaki turystyczne.

Krasnobród również może pochwalić się obecnością kamieniołomów z wieżą widokową, a także organizacją spływów kajakowych i ścieżką edukacyjną „Dinozaury-Krasnobród”. Funkcje turystyczne Krasnobrodu rozwijają się w oparciu o rozbudowany zalew i baseny na wyspie, istniejącą wokół zalewu infrastrukturę rekreacyjno – sportową oraz ośrodki wypoczynkowe, pensjonaty, szlaki piesze i rowerowe.

W gminie Szczebrzeszyn charakterystyczny jest pomnik chrząszcza, będący symbolem miasta, ponadto atrakcyjne dla turystów są wędrówki malowniczymi wąwozami lessowymi.

W gminie Zamość atrakcją jest m.in. Regionalna Izba Pamięci w Wysokiem, stadnina Koni Tarka i lotnisko w Mokrem, gdzie można uczestniczyć w lotach szybowcowych nad Roztoczem.

W gminie Zwierzyniec znajdziemy wiele atrakcji, które przyciągają turystów przede wszystkim spływy kajakowe po Wieprzu, Ośrodek Edukacyjno – Muzealny RPN, park „Zwierzyniec”, Stawy Echo, Zagroda Guciów, zabytkowy Browar i liczne ścieżki spacerowe.

Bogactwo przyrodnicze i kulturowe na obszarze „Naszego Roztocza” sprawia, że jest to teren niezwykle atrakcyjny pod względem turystycznym. Coś dla siebie mogą tu znaleźć zarówno miłośnicy przyrody, jak i pasjonaci historii i zabytków. Nie brakuje również atrakcji dla amatorów aktywnego wypoczynku – spływów kajakowych, wędrówek pieszych i rowerowych, dla których bazę stanowią liczne szlaki turystyczne. Szansą dla regionu jest pełniejsze wykorzystanie istniejących warunków do uprawiania turystyki aktywnej. Słabą stroną istniejących szlaków jest ich niewystarczające zagospodarowanie, przejawiające się brakiem lub złym stanem oznakowania i infrastruktury w postaci wiat, miejsc postojowych czy tablic informacyjnych. Ponadto szlaki nie są zintegrowane i nie tworzą spójnej całości na całym obszarze.

Poza walorami środowiska naturalnego i kulturowego dla rozwoju turystyki istotne jest zagospodarowanie turystyczne – baza noclegowa, gastronomiczna oraz obiekty sportowo – rekreacyjne. Na terenie LGD „Nasze Roztocze” infrastruktura gastronomiczna jest bardzo dobrze rozwinięta, znajduje się tutaj 50 obiektów gastronomicznych: restauracje, puby, bary, karczmy, stolówki, pizzerie. Większość obiektów jest całoroczna.

Na obszarze Naszego Roztocza funkcjonuje 205 obiektów noclegowych, w tym 133 to obiekty całoroczne. Obiekty oferują łącznie 3626 miejsc noclegowych. Najbardziej rozbudowana infrastruktura noclegowa znajduje się w gminie Zwierzyniec (79 obiektów, 1069 miejsc noclegowych) i Krasnobród (62 obiekty, 1495 miejsc noclegowych). Najslabiej pod tym względem prezentuje się gmina Szczepietnica (8 obiektów, 175 miejsc noclegowych). Zagospodarowanie turystyczne na obszarze LGD jest znaczne, ale ciągle istnieje potrzeba jego rozbudowy i modernizacji. Dodatkowo brakuje obiektów oferujących wysokie standardy usług dla bardziej wymagających turystów.

Wskaźnik Schneidera tj. wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 1000 mieszkańców stałych na terenie LGD „Nasze Roztocze” wynosił w 2013 roku 564 korzystających z noclegów na 1000 ludności. W rozbiciu na poszczególne gminy LGD najwyższy wskaźnik odnotowała gmina Krasnobród – 1 936, natomiast w gminie Adamów według danych GUS liczba korzystających z noclegów była zerowa, a więc wskaźnik również wyniósł 0. Dla porównania wskaźnik Schneidera dla powiatu biłgorajskiego to 69, natomiast dla powiatu zamojskiego – 331. Powyższe dane wskazują na wysoką atrakcyjność turystyczną obszaru LGD, co przekłada się na dużą liczbę turystów, korzystających z noclegów.

W trakcie prowadzonych spotkań i wywiadów uczestnicy zgłaszali potrzebę tworzenia nowych produktów turystycznych w celu wydłużenia okresu turystycznego na Roztoczu (który trwa od maja do września) oraz zatrzymania turysty na dłużej niż jeden dzień. Niektóre miejscowości np. Jarcia czy Szopowe przyciągają turystów również w zimie dzięki stokom narciarskim. Niezwykle istotne jest również budowanie zintegrowanej oferty turystycznej, która pozwoli na wydłużenie pobytu turysty na obszarze LGD. Zintegrowanie to wymaga budowania partnerstw szczególnie w sektorach publiczno-prywatnych w zakresie wspólnej promocji i komplementarności działań. Aktualnie niski poziom zaufania i brak dobrych praktyk w tym zakresie nie sprzyja sieciowaniu podmiotów. Dodatkowo dużym problemem jest brak zintegrowania działań poszczególnych gmin oraz podmiotów działających w branży turystycznej.

Dużą słabością obszaru LGD jest sezonowość turystyczna. Niestabilne warunki atmosferyczne i zimowe anomalie pogodowe powodują, że pomimo funkcjonowania dwóch stoków narciarskich poza okresem letnim nie obserwuje się znacznego napływu turystów na obszar LGD. Miejsca bardzo atrakcyjne turystycznie po okresie sezonu letniego odnotowują znaczny spadek odwiedzin, a przedsiębiorcy zajmujący się usługami noclegowymi i gastronomicznymi często zawieszają swoją działalność gospodarczą.

3.6. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE I OCHRONA ŚRODOWISKA

Gminy wchodzące w skład LGD „Nasze Roztocze” leżą w obrębie obszarów chronionych Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000, parku narodowego (Roztoczańskiego Parku Narodowego) i jego otuliny, parków krajobrazowych (Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Puszczy Solińskiej, Szczepietnickiego Parku Krajobrazowego) oraz rezerwatów przyrody („Debry”, „Hubale”, „Wieprzec”, „Święty Roch”, „Czartowe Pole”, „Szum”). Mając świadomość wyjątkowych walorów przyrodniczych oraz

różnorodności biologicznej obszaru „Nasze Roztocze”, LGD będzie wspierać przedsięwzięcia uwzględniające działania na rzecz ochrony, utrzymania i zrównoważonego rozwoju obszaru w celu zachowania walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

3.7. SPÓJNOŚĆ OBSZARU

Oprócz spójności przestrzennej obszar LGD „Nasze Roztocze” charakteryzuje się spójnością przyrodniczą. Pod tym względem obszar jest jednolity ze względu na położenie w obrębie Roztocza. Cały teren LGD łączy podobne ukształtowanie terenu: liczne pagórki i wąwozy wydrążone w lessowym podłożu. Spójność tą dostrzeżono również w trakcie opracowania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030) włączając wszystkie gminy LGD do Obszaru Funkcjonalnego Roztoczańsko-Puszczańskiego w ramach Obszaru Strategicznej Interwencji: Obszary gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych.

Obszar LGD „Nasze Roztocze” jest również spójny pod względem historyczno-kulturowym ze względu na bezpośrednie powiązania wszystkich gmin z Ordynacją Zamojską, której ślady działalności pozostały w każdej gminie. Miasto Józefów zostało lokowane przez Tadeusza Józefa Zamoyskiego jako 10 miasto w Ordynacji Zamojskiej, będące jej zapleczem gospodarczym. Krasnobród to miasto, którego Zamoyscy byli właścicielami. Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny wraz z klasztorem w Krasnobrodzie został ufundowany przez Marysienkę Sobieską, żonę Jana Sobiepana Zamoyskiego, jako wotum wdzięczności za uzdrowienie. W części miasta Szczepieszyń – Klemensowie z inicjatywy Teresy Zamoyskiej wybudowano barokowy pałac dla jej potomka Klemensa Zamoyskiego. Gmina Zamość również wiąże się z rodem Zamoyskich, gdyż tutaj, w miejscowości Skokówka urodził się Jan Zamoyski – założyciel Ordynacji, od 1581 roku hetman wielki koronny Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Zwierzyniec również był jednym z miast należących do Ordynacji. Na początku XIX wieku Zamoyscy przenieśli do Zwierzynca Zarząd Ordynacji, do wybudowanego w tym celu kompleksu klasycystycznych gmachów.

3.8. PODSUMOWANIE

Opisane powyżej elementy tj. społeczeństwo i aktywizacja społeczna, gospodarka i rynek pracy, infrastruktura i zagospodarowanie oraz kultura i turystyka stanowią **obszary interwencji LSR**, które w bezpośredni sposób odnoszą się do zidentyfikowanych grup docelowych tj. osób młodych do 35 roku życia, osób starszych po 50 roku życia, bezrobotnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych.

Charakterystyka obszarów interwencji uwzględnia badania własne LGD „Nasze Roztocze” w postaci opracowania „*Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego obszaru LGD Nasze Roztocze na potrzeby rozwoju turystyki i promocji Roztocza*”. Opracowanie inwentaryzujące walory turystyczne LGD posłużyło do opracowania atrakcyjności turystycznej LGD oraz zidentyfikowania spójności kulturowej, związanej z Ordynacją Zamojską.

IV. ANALIZA SWOT

Poniżej przedstawiono analizę SWOT sporządzoną w oparciu o diagnozę obszaru. Przygotowano ją przy wykorzystaniu danych zastanych (statystykę GUS oraz ankietyzację inwentaryzacyjną gmin) oraz pogłębionych konsultacji społecznych (głównie warsztatów dot. Analizy SWOT, przeprowadzonych w każdej gminie, badania ankietowego, indywidualnych wywiadów telefonicznych oraz konsultacji projektu analizy SWOT).

W celu zobrazowania spójności Analizy SWOT z diagnozą przedstawiono ją w formie tabelarycznej z odniesieniem do części diagnostycznej dokumentu.

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
1. Wzrastająca liczba mieszkańców obszarów wiejskich wokół miast	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna	1. Brak zintegrowania nowych mieszkańców obszaru ze społecznością lokalną	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna

2. Duża aktywność społeczna mieszkańców objawiająca się uczestnictwem w organizacjach pozarządowych formalnych i nieformalnych	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna	2. Mała liczba liderów lokalnych	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
3. Dobrze rozwinięta sieć placówek kultury (domy kultury, biblioteki, świetlice wiejskie, remizy) i infrastruktura sportowo-rekreacyjna (boiska sportowe, place zabaw)	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna	3. Słaby potencjał funkcjonujących stowarzyszeń związany z brakiem możliwości zatrudnienia pracowników i opieraniem się na wolontariacie	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
4. Dobry dostęp do placówek edukacyjnych i pomocy społecznej	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna	4. Niewystarczająca liczba podmiotów zajmujących się opieką senioralną	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
5. Dość dobre warunki do rozwoju rolnictwa (gleby dobre i średnie) oraz duża baza surowcowa do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego	3.3. Gospodarka i rynek pracy	5. Wyuczona bezradność osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
6. Wzrastająca liczba i aktywność przedsiębiorstw społecznych (przykłady wzorcowo działających spółdzielni socjalnych)	3.3. Gospodarka i rynek pracy	6. Wzrastająca liczba osób objętych świadczeniami pomocy społecznej, głównie tych obejmujących świadczenia z zakresu usług opiekuńczych specjalistycznych oraz przebywających w domu pomocy społecznej	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
7. Dobre warunki naturalne do rozwoju OZE (duże nasłonecznienie terenu)	3.4. Infrastruktura i zagospodarowanie	7. Niewystarczający standard oraz wyposażenie świetlic wiejskich i innych obiektów, zbyt mała i mało zróżnicowana oferta kulturowa	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
8. Prowadzona na szeroką skalę promocja turystyczna obszaru	3.5. Kultura i turystyka	8. Duży udział społeczeństwa borykającego się z ubóstwem	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
9. Położenie na Roztoczu – obszarze o dużych walorach przyrodniczych, krajobrazowych, uzdrowiskowych, kulturowych i historycznych	3.5. Kultura i turystyka	9. Brak tradycji i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców oraz niskie zarobki	3.3. Gospodarka i rynek pracy
10. Wielokulturowość obszaru	3.5. Kultura i turystyka	10. Dość duże bezrobocie szczególnie wśród ludzi młodych	3.3. Gospodarka i rynek pracy
11. Poprawiający się stan obiektów zabytkowych i przestrzeni publicznej	3.5. Kultura i turystyka	11. Słabo rozwinięty sektor przemysłu oraz niewielka innowacyjność przedsiębiorstw	3.3. Gospodarka i rynek pracy
12. Rozwijająca się infrastruktura turystyczna i okoloturystyczna (szlaki piesze, rowerowe, kajakowe, Nordic Walking, zbiorniki wodne, stoki narciarskie)	3.5. Kultura i turystyka	12. Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, szczególnie dla ludzi młodych i po 50 roku życia	3.3. Gospodarka i rynek pracy

13. Budowana współpraca międzygminna samorządów (przykład LGD)	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna	13. Duże potrzeby w zakresie poprawy efektywności energetycznej sektora prywatnego, publicznego i mieszkaniowego	3.4. Infrastruktura i zagospodarowanie
		14. Niezadowalający stan nawierzchni dróg i duże potrzeby inwestycyjne w zakresie budowy infrastruktury drogowej – dróg, chodników, ścieżek rowerowych	3.4. Infrastruktura i zagospodarowanie
		15. Krótki okres trwania sezonu turystycznego, słabość oferty przedłużającej sezon turystyczny	3.5. Kultura i turystyka
		16. Mało zintegrowane działania poszczególnych gmin i podmiotów zajmujących się turystyką	3.5. Kultura i turystyka
		17. Niski stopień zainteresowania młodego pokolenia tradycjami lokalnymi i pielęgnowaniem dziedzictwa kulturowego	3.5. Kultura i turystyka
		18. Niewystarczająca liczba obiektów noclegowo – gastronomicznych oferujących turystom wysokie standardy usług	3.5. Kultura i turystyka
		19. Niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i brak postaw proekologicznych	3.5. Kultura i turystyka
		20. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna w tym przy szlakach turystycznych (wiaty, miejsca postojowe, tablice informacyjne)	3.5. Kultura i turystyka
		21. Brak zintegrowania i wspólnego oznakowania szlaków turystycznych na obszarze LGD	3.5. Kultura i turystyka
Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
1. Możliwość pozyskiwania środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości oraz poprawę infrastruktury	Wpływ na rozwój wszystkich obszarów interwencji wskazanych w diagnozie	1. Zbyt małe środki budżetowe JST i stowarzyszeń przeznaczone na potrzeby kulturowe i integracyjne mieszkańców wpływające na zwiększenie marginalizacji społeczności wiejskiej	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
2. Duże zainteresowanie zdrową żywnością oraz tradycyjną kuchnią regionalną	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja	2. Migracja młodych, wykształconych ludzi z terenów wiejskich	Wpływ na spowolnienie rozwoju

	społeczna		wszystkich obszarów interwencji wskazanych w diagnozie
3. Wzrost popularności aktywnego wypoczynku	3.5. Kultura i turystyka	3. Niska przeżywalność nowoutworzonych przedsiębiorstw	3.3. Gospodarka i rynek pracy
4. Zachodzące zmiany w sposobie patrzenia na obszary wiejskie jako atrakcyjnego miejsca do życia i pracy przez coraz większą liczbę mieszkańców dużych miast	Wpływ na rozwój wszystkich obszarów interwencji wskazanych w diagnozie	4. Zmiany klimatyczne i ryzyko wystąpienia różnych anomalii pogodowych, które mogą w istotny sposób wpływać na gospodarkę rolną i spożywczą	3.3. Gospodarka i rynek pracy
5. Nowe wzorce konsumpcji oraz wzrastająca świadomość w zakresie zdrowego stylu życia i wypoczynku (profilaktyki, zdrowego odżywiania się – żywność ekologiczna, spędzania wolnego blisko natury)	3.5. Kultura i turystyka 3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna	5. Postępujący proces starzenia się ludności, w szczególności na obszarach wiejskich oraz wydłużanie się średniej długości życia – co stanowi istotne wyzwanie dla funkcjonujących systemów opieki nad osobami starszymi, niski przyrost naturalny	Wpływ na spowolnienie rozwoju wszystkich obszarów interwencji wskazanych w diagnozie
6. Rosnące w Polsce i Europie znaczenie rozwoju turystyki na obszarach wiejskich i jej różnych form (np. agroturystyki, ekoturystyki, turystyki przyrodniczej, turystyki aktywnej itp.)	3.5. Kultura i turystyka	6. Wprowadzanie mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej i konieczność dostosowywania się polskiego rolnictwa do rosnącej konkurencji oraz wymaganych standardów i norm (prawnych, ekonomicznych, środowiskowych, sanitarnych, itp.)	3.3. Gospodarka i rynek pracy
7. Wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców oraz nowe wzorce konsumpcji w zakresie zdrowego stylu życia i wypoczynku (profilaktyki, zdrowego odżywiania się – żywność ekologiczna, spędzania wolnego czasu blisko natury)	3.5. Kultura i turystyka 3.4. Infrastruktura i zagospodarowanie	7. Utrwalanie się w gospodarce obszaru LGD i regionu socjalnego modelu funkcjonowania gospodarstw rolnych (funkcjonujące jedynie w oparciu o dopłaty bezpośrednie)	3.3. Gospodarka i rynek pracy 3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
8. Współpraca sieciowa podmiotów działających w turystyce także z partnerami spoza obszaru LGD	3.5. Kultura i turystyka	8. Bariery administracyjne i prawne związane z prowadzeniem stowarzyszeń i działalności gospodarczej	3.2. Społeczeństwo i aktywizacja społeczna
		9. Trudności w pozyskiwaniu środków finansowych, duża konkurencja	3.3. Gospodarka i rynek pracy

SPECYFIKA I OPIS CELÓW

Cele ogólne Lokalnej Strategii Rozwoju odnoszą się do odwrócenia długookresowych następstw problemów zdefiniowanych w diagnozie i analizie SWOT. W niniejszym dokumencie wyznaczono trzy cele ogólne:

Cel 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD

Szczególnie istotnym elementem rozwoju obszaru LGD „Nasze Roztocze”, wynikającym z przeprowadzonych konsultacji społecznych, jest kapitał społeczny stanowiący potencjał współdziałania zlokalizowany w powiązaniach międzyludzkich i normach społecznych, przynoszący korzyści osobom i określonym grupom społecznym². Wzmacnianie kapitału społecznego „Naszego Roztocza” oparto o działania poprawiające standard infrastruktury służącej społeczności lokalnej, promocję partycypacji społecznej, rozwijanie aktywności społecznych i budowanie partnerstw. Działania te pozwalają odwrócić negatywne następstwa problemów jakimi są przede wszystkim braki w infrastrukturze służącej wzmocnieniu kapitału społecznego (Analiza SWOT: *nienystarczający standard oraz wyposażenie świetlic wiejskich i innych obiektów, zbyt mała i mało zróżnicowana oferta kulturalna*), niska świadomość ekologiczna mieszkańców oraz trudności związane z realizacją wspólnych celów i zainteresowań w formie stowarzyszeń (Analiza SWOT: *Niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i brak postaw proekologicznych, słaby potencjał funkcjonujących stowarzyszeń*). Niezwykle istotne jest również ograniczenie zjawiska migracji ludzi młodych poprzez ich integrację i budowanie tożsamości lokalnej jak również ich aktywizacja gospodarcza (Analiza SWOT: *Niski stopień zainteresowania młodego pokolenia tradycjami lokalnymi i pielęgnowaniem dziedzictwa kulturalnego, brak tradycji i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców*).

Bezpośrednim odzwierciedleniem zdefiniowanych problemów są cele szczegółowe:

- **Cel 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD:** obejmujący przedsięwzięcia z zakresu dostosowania infrastruktury społecznej do potrzeb społeczności lokalnej (1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD; 1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD).
- **Cel 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD:** obejmujący przedsięwzięcia związane z podnoszeniem kompetencji ekologicznej mieszkańców, propagowanie współdziałania i partycypacji społecznej poprzez szkolenia, imprezy i inicjatywy kulturalne (1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy, 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD, 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe).
- **Cel 1.3. Wsparcie wdrażania LSR:** obejmujący przedsięwzięcia związane z prawidłowym i efektywnym wdrożeniem LSR dzięki organizacji spotkań informacyjno-konsultacyjnych, szkoleń dla pracowników biura i Rady oraz prowadzeniu biura, którego pracownicy będą świadczyć doradztwo dla beneficjentów (1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR, 1.3.2. Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD, 1.3.3. Prowadzenie doradztwa i Biura LGD).

Cel 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza

Cel ogólny 2.0. obejmuje obszar interwencji którym jest rynek pracy i rozwój gospodarczy obszaru Lokalnej Grupy Działania. Problemy zidentyfikowane w tym obszarze zostały przedstawione w diagnozie dokumentu, jak również miały swoje odzwierciedlenie w wynikach przeprowadzonych konsultacji społecznych. W trakcie ankietyzacji (ankieta pt. Cele rozwoju LGD) ponad 50% respondentów wskazało rozwój działalności gospodarczej skutkującej utworzeniem nowych miejsc pracy i wprowadzeniem innowacyjnych rozwiązań oraz podejmowanie działalności gospodarczej z wykorzystaniem zasobów lokalnych za najważniejsze elementy rozwoju obszaru przedsiębiorczości i współpracy między podmiotami na obszarze LGD „Nasze Roztocze”.

Niniejszy cel pozwala na odwrócenie dalekosieżnych i negatywnych następstw problemów wskazanych w analizie SWOT, tj., *nienystarczająca liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, szczególnie dla ludzi młodych i po 50 roku życia, słabo rozwinięty sektor przemysłu oraz niewielka innowacyjność przedsiębiorstw, dość duże bezrobocie szczególnie wśród ludzi młodych oraz brak tradycji i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców oraz niskie zarobki*.

² Uwarunkowania Rozwoju Kapitału Społecznego w Polsce

Bezpośrednim odzwierciedleniem zdefiniowanych problemów są cele szczegółowe:

- **Cel 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD:** obejmujący przedsięwzięcia z zakresu promocji samozatrudnienia i podejmowania działalności gospodarczej (2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD; 2.1.2. Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej). Spodziewanym efektem realizacji celu jest podejmowanie działalności gospodarczej w oparciu o rozwiązania innowacyjne dotyczące poprawy efektywności energetycznej i rozwoju mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii.
- **Cel 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne:** obejmujące przedsięwzięcia związane z rozwojem istniejących na obszarze LGD podmiotów gospodarczych z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych dotyczących poprawy efektywności energetycznej i rozwoju mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii (2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy).

Cel 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD

Atrakcyjność turystyczna stanowi główny czynnik rozwoju gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”, dlatego też niezwykle istotne jest jej wsparcie w sposób spójny i kompleksowy. Jest to możliwe wyłącznie poprzez łączenie różnych sektorów i dziedzin interwencji oraz budowanie powiązań między podmiotami i inwestycjami. Potrzeba sformułowania niniejszego celu wynikała ze zidentyfikowanych w trakcie konsultacji społecznych problemów związanych z *mało zintegrowanymi działaniami poszczególnych gmin i podmiotów zajmujących się turystyką, niezadowalającym stanem nawierzchni dróg i ścieżek rowerowych oraz nienystarczająco rozwiniętą infrastrukturą turystyczną, brakiem zintegrowania i wspólnego oznakowania szlaków turystycznych oraz nienystarczającą liczbą obiektów noclegowo-gastronomicznych oferujących wysokie standardy usług.*

Potrzeby związane z rozwojem turystyki na obszarze „Naszego Roztocza” wskazali również mieszkańcy podczas ankietyzacji (ankieta pt. Cele rozwoju LGD) oraz wywiadów indywidualnych i World Cafe. W ankiecie zidentyfikowano typy działalności gospodarczej (branże), których rozwój wpłynie na wzrost potencjału gospodarczego obszaru „Naszego Roztocza”. Należy do nich działalność związana z zakwaterowaniem i gastronomią (PKD 2007 sekcja I) oraz kultura, rozrywka i rekreacja (PKD 2007 sekcja R). Obie branże związane są z rozwojem turystyki na Roztoczu, która stanowi główny i najważniejszy kierunek rozwoju tego obszaru. W celu uzupełnienia oferty skierowanej dla turystów odwiedzających obszar LGD, konieczny jest także rozwój pozostałych usług, z których będą mogli korzystać odpoczywający na Roztoczu - pozostała działalność usługowa (PKD 2007 sekcja S), wskazywana także jako jeden z sektorów mających duże znaczenie dla rozwoju obszaru. Taki sposób integracji różnych branż działalności gospodarczej pozwoli na kompleksowe rozwiązanie potrzeb i oczekiwań turystów i przyniesie wymierne korzyści dla obszaru LGD.

Bezpośrednim odzwierciedleniem zdefiniowanych problemów jest cel szczegółowy **3.1 Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza**, możliwy do osiągnięcia dzięki przedsięwzięciom:

- 3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD i 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD. Przedsięwzięcia stanowią pakiet komplementarnych operacji poprawiających jakość infrastruktury turystycznej możliwych do wdrożenia przez organizacje pozarządowe i jednostki samorządowe,
- 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów oraz 3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów. Przedsięwzięcia obejmują operacje wpływające na rozwój usług i produktów turystycznych „Naszego Roztocza” realizowane przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne zakładające działalność gospodarczą, przyczyniając się tym samym do tworzenia nowych miejsc pracy i wspierania samozatrudnienia a także do rozwoju potencjału turystycznego obszaru LGD,
- 3.1.5 Promocja turystyczna obszaru LGD oraz 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD. Przedsięwzięcia grantowe obejmujące działania promocyjne w formie publikacji i aplikacji jak również wydarzenia związane propagowaniem aktywnego spędzania czasu wolnego z wykorzystaniem infrastruktury i produktów turystycznych powstałych w ramach wdrażania LSR.

Zintegrowane podejście prezentowane w celu szczegółowym pozwala na osiągnięcie zamierzonego efektu zintegrowania oferty turystycznej Naszego Roztocza w sposób kompleksowy i spójny przy zachowaniu odpowiedniej sekwencji działań z użyciem różnych metod i zaangażowaniem podmiotów z różnych sektorów. W ramach realizacji celu 3.1 w pierwszej kolejności będzie rozwijana infrastruktura turystyczno – rekreacyjna.

Jest to działanie będące głównie w kompetencji samorządów i organizacji pozarządowych (Przedsięwzięcia 3.1.1. i 3.1.2.). Równolegle przedsiębiorcy i mieszkańcy obszaru będą realizowali operacje związane z tworzeniem produktów i usług dla turystów (Przedsięwzięcia 3.1.3. i 3.1.4.). Ostatnią sekwencją będzie opracowanie publikacji promocyjnych i organizacja wydarzeń promujących turystykę aktywną (Przedsięwzięcia 3.1.5. i 3.1.6.), w tym infrastrukturę i produkty turystyczne wsparte w ramach wdrażania LSR. Takie działanie pozwoli na ograniczenie zidentyfikowanej w analizie SWOT słabej strony obszaru, jaką jest *małe zintegrowanie działań poszczególnych gmin i podmiotów zajmujących się turystyką*.

ZGODNOŚĆ LSR Z CELAMI OKREŚLONYMI W REALIZOWANYCH PROGRAMACH

Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna z celem szczegółowym **6B Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich** (w ramach priorytetu 6 Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich), który realizuje podejście RLKS przy wsparciu Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Każdy z celów niniejszego dokumentu opiera się na wsparciu lokalnych zasobów i potencjałów służących rozwojowi obszarów objętych Strategią. Są to zarówno zasoby ludzkie (kapitał ludzki) w przypadku Celu ogólnego 1.0 Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD, jak i zasoby przyrodnicze, kulturowe i turystyczne obszarów wiejskich LGD „Nasze Roztocze” w ramach celów ogólnych 2.0 Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza i 3.0 Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD.

Realizacja celów LSR przyczyni się do poprawy spójności społecznej obszaru LGD „Nasze Roztocze”. Zastosowany w dokumencie instrument RLKS pozwolił na definiowanie potrzeb i problemów z zaangażowaniem społeczności lokalnej, a także na wspólne zidentyfikowanie sposobu ich rozwiązania (cele i przedsięwzięcia). Zapewnienie udziału społeczności lokalnej w procesie tworzenia dokumentu przyczyniło się do wzrostu poziomu kapitału społecznego (partycypacja i aktywność obywatelska) oraz do mobilizacji istniejących potencjałów.

Ponadto Strategia wspiera podejście RLKS w ramach EFRROW poprzez spójność z celem szczegółowym 6A - Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy. W ramach LSR (cele szczegółowe: 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD, 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne, 3.1 Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza) realizowane będą operacje w zakresie przedsiębiorczości a także inwestycje w infrastrukturę do świadczenia usług dla ludności np.: infrastrukturę w zakresie turystyki, rekreacji, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

W ramach celu szczegółowego LSR 3.1 Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza i przypisanego do niego przedsięwzięcia 3.1.5 Promocja turystyczna obszaru LGD wspierane będą operacje z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w udostępnianiu zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych obszarów wiejskich m.in. poprzez tworzenie aplikacji internetowych.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Wszystkie cele realizowane w ramach strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 LGD „Nasze Roztocze” realizowane przy wsparciu środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz ze środków własnych poszczególnych beneficjentów. Katalog przykładowych operacji realizowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć został przygotowany na podstawie *Arkuszy pomysłów* otrzymanych przez LGD od potencjalnych beneficjentów w procesie opracowywania LSR.

Cel ogólny 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD***Cel szczegółowy 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD*****Przedsięwzięcie 1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD****Uzasadnienie**

Wsparcie kapitału społecznego obszaru powinno być widoczne przede wszystkim poprzez tworzenie warunków dla jego rozwoju. Poprawa standardu i udostępnianie nowych funkcjonalności obiektów, z których mogą korzystać mieszkańcy stanowi ważny element dla rozwoju społeczności lokalnych i wpływa na wzmocnienie podstaw funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym. Aby spełnić oczekiwania społeczności lokalnych konieczne jest zapewnienie jak najlepszej jakości wykorzystywanej infrastruktury społecznej, takiej jak świetlice wiejskie, kluby seniora, świetlice młodzieżowe itp. Dodatkowo duża liczba miejscowości wiejskich rozsianych na stosunkowo dużym terenie oraz znaczna liczba osób starszych ograniczają mobilność części mieszkańców. Powoduje to konieczność podejmowania działań w zakresie tworzenia warunków do rozwoju kapitału społecznego w terenie, jak najbliżej mieszkańców.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Prace remontowo-modernizacyjne pozwalające na udostępnienie nowych funkcjonalności obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego.

Przedsięwzięcie 1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD**Uzasadnienie**

Istniejąca na obszarze Lokalnej Grupy Działania infrastruktura społeczna nie może zostać w pełni wykorzystywana na potrzeby lokalnej społeczności ze względu na braki w jej wyposażeniu. Organizacja różnego typu warsztatów oraz zajęć wymaga wykorzystania odpowiedniego sprzętu i wyposażenia, którego brak to uniemożliwia. Zajęcia muzyczne lub sportowe są niezwykle atrakcyjne dla osób młodych, natomiast różnorodne spotkania warsztatowe (kulinarne, rękodzielnicze) cieszą się powodzeniem wśród organizacji i grup nieformalnych m.in. Kół Gospodyń Wiejskich. Organizacja takich zajęć i spotkań przyczynia się do integracji mieszkańców i służy wzmocnieniu kapitału społecznego.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Wykonanie lub zakup wyposażenia obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego (meble, sprzęt kuchenny i AGD, sprzęt sportowy itp.) związanego z udostępnieniem nowych funkcjonalności tych obiektów.

Cel szczegółowy 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD**Przedsięwzięcie 1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy****Uzasadnienie**

Ochrona przyrody i racjonalne wykorzystanie jej zasobów, to problemy, które stały się obecnie sprawą całej ludzkości. Ekologia jest odpowiedzią na rosnące zagrożenie szeroko rozumianego życia, troską o środowisko naturalne, wyrazem prospołecznego zaangażowania, daje też poczucie satysfakcji z udziału w procesie poprawy wspólnego dobra, tj. środowiska naturalnego. Większość obszaru „Naszego Roztocza” jest objęta różnymi formami ochrony przyrody na czele z Roztoczańskim Parkiem Narodowym, w związku z czym należy w jak największym stopniu promować wśród mieszkańców ekologiczne zachowania polegające na nie zaśmiecaniu środowiska, segregacji odpadów czy używaniu przyjaznych środowisku materiałów.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.2.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy. Wśród operacji realizowanych w ramach tego

przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Organizacja wydarzeń promujących zdrowy styl życia
- Organizacja przedsięwzięć mających na celu wzrost świadomości ekologicznej

Ponadto przedsięwzięcie będzie realizowane poprzez projekt współpracy 2 Lokalnych Grup Działania z województwa lubelskiego mający na celu aktywizację mieszkańców w oparciu o dziedzictwo obszaru.

W ramach projektu LGD „Nasze Roztocze” planuje rozwijanie infrastruktury szlaków turystycznych, organizację warsztatów przyrodniczych, organizację wyjazdów studyjnych, organizację warsztatów rękodzielniczych i kulinarnych oraz opracowanie wydawnictw promocyjnych. Projekt planowany do realizacji ponad limit 2% budżetu LSR.

Przedsięwzięcie 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD

Uzasadnienie

Uczestnictwo w kulturze jest ważnym elementem stylu życia. Bardzo ważne jest wspieranie aktywności kulturalnej na obszarach wiejskich, ponieważ tam jest utrudniony dostęp do kultury. Istotne jest nie tylko zapewnienie infrastruktury w postaci świetlic wiejskich i klubów, ale również animacja działalności takich miejsc przez lokalnych liderów i animatorów, którzy zorganizują i poprowadzą odpowiednie zajęcia. Szczególnie ważne jest wspieranie aktywności młodzieży, która jest na etapie poznawania siebie i rozwijania swoich zainteresowań, co może zapoczątkować w przyszłości oraz osób starszych, które swoją działalnością mogą przyczynić się do rozwoju obszaru.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.2.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Zakup strojów i wyposażenia dla zespołów kulturalnych i folklorystycznych,
- Wsparcie lokalnej twórczości kulturalnej (m.in. wydanie płyt, publikacji prezentujących twórczość lokalną),
- Organizacja zajęć warsztatowych, rękodzielniczych, muzycznych, plastycznych,
- Organizacja wydarzeń związanych z promocją dziedzictwa naturalnego i kulturowego obszaru LGD.

Przedsięwzięcie 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe

Uzasadnienie

Prawo do zrzeszania się umożliwia ludności rozwijanie własnej aktywności w różnego rodzaju organizacjach społecznych, kulturalnych czy też gospodarczych. Obok siebie istnieją organizacje o bardzo różnej strukturze: stowarzyszenia, fundacje, związki i inne organizacje, których formułę działań określają szczegółowe przepisy prawne. Na obszarze „Naszego Roztocza” funkcjonuje 56 nieformalnych i wiele formalnych organizacji pozarządowych. Wśród organizacji nieformalnych najwięcej jest Kół Gospodyń Wiejskich, zrzeszających aktywne kobiety z terenu LGD. W celu zaktywizowania i wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych wskazane jest prowadzenie różnorodnych działań szkoleniowych i edukacyjnych.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.2.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt własny LGD. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Szkolenia w zakresie formalno-prawnych i finansowych podstaw funkcjonowania,
- Szkolenia z pozyskiwania funduszy zewnętrznych na działalność statutową,
- Organizacja wizyt studyjnych z zakresu prezentacji dobrych praktyk funkcjonowania organizacji pozarządowych.

Cel szczegółowy 1.3. Wsparcie wdrażania LSR

Przedsięwzięcie 1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR

Uzasadnienie

W celu jak najlepszej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2023 wskazane jest zorganizowanie odpowiedniej liczby spotkań informacyjno-konsultacyjnych dla potencjalnych wnioskodawców tak, aby projekty zostały jak najlepiej przygotowane i wpisały się w założenia Strategii, a przy tym przyczyniły się do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru „Naszego Roztocza”.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.3.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach działań animacyjnych LGD. W jego ramach planowana jest realizacja:

- Spotkań i szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców na temat poprawnego przygotowania projektu, wpisującego się w założenia LSR, prezentacji kryteriów i procedur naboru projektów oraz poprawnej realizacji i rozliczania projektów.

Przedsięwzięcie 1.3.2. Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD

Uzasadnienie

Do jak najlepszego i najbardziej efektywnego wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju pracownicy Biura oraz członkowie poszczególnych organów LGD powinni mieć odpowiednie kwalifikacje. W związku z tym zaplanowano dla nich pakiet szkoleń, które przyczynią się do zwiększenia ich kompetencji i wiedzy niezbędnej do wdrożenia LSR.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.3.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach kosztów bieżących LGD. W jego ramach planowana jest realizacja:

- Szkoleń dla pracowników Biura i członków Rady LGD ujętych w opracowanym przez Zarząd *Planie szkoleń*

Przedsięwzięcie 1.3.3. Prowadzenie doradztwa i Biura LGD

Uzasadnienie

W celu jak najpełniejszej realizacji zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju pracownicy Biura LGD będą udzielać potencjalnym beneficjentom i beneficjentom LGD doradztwa w zakresie prawidłowego przygotowania, realizacji i rozliczania projektów w ramach LSR.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 1.3.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach kosztów bieżących LGD. W jego ramach planowane jest prowadzenie Biura LGD oraz prowadzenie doradztwa dla potencjalnych beneficjentów.

Cel ogólny 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza

Cel szczegółowy 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD

Przedsięwzięcie 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD

Uzasadnienie

Rozwinięty sektor przedsiębiorczości pozarolniczej przyczynia się do rozwoju gospodarczego obszaru poprzez tworzenie nowych miejsc pracy. Bardzo ważne jest wspieranie osób aktywnych w zakładaniu własnego przedsiębiorstwa, ponieważ pomimo chęci napotykają oni liczne trudności związane z brakiem lub niedostatecznym wkładem własnym lub barierami formalno-prawnymi. Na obszarze „Naszego Roztocza”, ze względu na konieczność ochrony środowiska i cennych zasobów przyrodniczych, szczególnie wspierane będą osoby, które przy tworzeniu nowego przedsiębiorstwa wezmą pod uwagę wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w postaci mikroinstalacji oraz działania związane z poprawą efektywności energetycznej obiektów. Są to elementy wpisujące się w innowacyjność obszaru LGD „Nasze Roztocze”. Przedsięwzięcie jest skierowane w szczególności do osób należących do zidentyfikowanych grup defaworyzowanych na obszarze LGD tj. osoby do 35 roku życia, osoby po 50 roku życia oraz do osób bezrobotnych.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 2.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez konkurs. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Podejmowanie działalności gospodarczej na obszarze LGD „Nasze Roztocze” z ukierunkowaniem na innowacje.

Przedsięwzięcie 2.1.2. Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej

Uzasadnienie

Założenie własnej działalności gospodarczej jest szansą dla osób pozostających bez pracy na znalezienie źródła dochodu. Podjęcie kroków w kierunku własnego biznesu wiąże się z licznymi obawami, spowodowanymi

brakiem wiedzy w zakresie napisania odpowiedniego biznesplanu, zarejestrowania działalności oraz jej efektywnego prowadzenia. Dlatego tak ważne jest prowadzenie działań informacyjnych dla mieszkańców dotyczących podstaw zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 2.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach działań animacyjnych LGD. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej

Cel szczegółowy 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne

Przedsięwzięcie 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy

Uzasadnienie

Oprócz zakładania nowych przedsiębiorstw bardzo ważne jest wspieranie rozwoju istniejących firm, co może przelożyć się na utworzenie nowych miejsc pracy. Wprowadzanie nowych produktów i usług oraz rozszerzenie oferty przedsiębiorstwa wpłynie na jego większą konkurencyjność na lokalnym rynku, co przeloży się na większe zyski i możliwości zatrudnienia nowych pracowników. Istniejące przedsiębiorstwa z obszaru LGD „Nasze Roztocze” powinny rozwijać się w oparciu o innowacyjne rozwiązania związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii i poprawą efektywności energetycznej.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 2.2.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez konkurs. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Inwestycje w rozwój istniejącego przedsiębiorstwa z uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych zmierzających do poprawy efektywności energetycznej oraz wykorzystujących odnawialne źródła energii.

Cel ogólny 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD

Cel szczegółowy 3.1. Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza

Przedsięwzięcie 3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD

Uzasadnienie

Turystyka należy do jednej z najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki. Najbardziej efektywnie rozwija się na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych lub kulturowych. Do takich niewątpliwie należy obszar „Naszego Roztocza” ze względu na atrakcyjny roztoczański krajobraz, bogactwo przyrodnicze, liczne zabytki związane z Ordynacją Zamoyską oraz zabytki sakralne a także bliskość miasta Zamość ze starówką wpisaną na listę dziedzictwa kultury UNESCO. Do rozwoju branży turystycznej konieczne jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w postaci zagospodarowanych obiektów, terenów obok atrakcji turystycznych a także przestrzeni publicznych przygotowanych do pełnienia funkcji turystycznych.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 3.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez konkurs. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Utworzenie i poprawa standardu infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej (m.in. placów zabaw, siłowni zewnętrznych, obiektów turystycznych typu fontanny, wieże widokowe, pomosty pływające itp.)
- Zagospodarowania terenu z przeznaczeniem na funkcje turystyczno – rekreacyjne,
- Utworzenie punktów informacji turystycznej,
- Utworzenie obiektów turystycznych promujących tradycje kulturowe obszaru.

Przedsięwzięcie 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD

Uzasadnienie

Liczne atrakcje turystyczne na obszarze „Naszego Roztocza” powinny być łatwo dostępne i powiązane siecią ścieżek i szlaków turystycznych pieszych, rowerowych, kajakowych, konnych czy nordic walking. Infrastruktura sieciowa jest bazą dla rozwoju turystyki aktywnej, która na Roztoczu cieszy się bardzo dużą popularnością. Szlaki turystyczne powinny być odpowiednio przygotowane, oznakowane i wyposażone w elementy małej architektury

tak, aby turysta mógł dotrzeć do zamierzonego celu a po drodze spotkał odpowiednio przygotowane miejsce odpoczynku.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 3.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Wytyczenie szlaków rowerowych, pieszych, kajakowych, konnych, ścieżek spacerowych,
- Wyposażenie szlaków turystycznych w infrastrukturę turystyczną (wiaty, altany, miejsca postojowe, ławki, kosze na śmieci itp.)
- Poprawę oznakowania szlaków (odnowienie i uzupełnienie oznakowania, ustawienie tablic informacyjnych z mapą szlaku, wykazem atrakcji itp.)

Ponadto przedsięwzięcie będzie realizowane poprzez projekt współpracy 7 Lokalnych Grup Działania z województwa lubelskiego mający na celu promocję turystyki kajakowej na Wieprzu. W ramach projektu LGD „Nasze Roztocze” planuje opracowanie i wydanie przewodnika turystycznego dla kajakarzy w języku polskim i angielskim, poszerzenie informacji na stronie www.kajakiempowieprzu.pl wraz z utworzeniem zakładki anglojęzycznej a także przygotowanie 4 miejsc postojowych dla kajakarzy.

Przedsięwzięcie 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów

Uzasadnienie

Walory i atrakcje turystyczne nie są jedynymi elementami wpływającymi na rozwój sektora turystycznego. Do rozwoju turystyki niezbędne jest istnienie atrakcyjnej komercyjnej infrastruktury turystycznej w postaci bazy gastronomicznej i noclegowej, różnorodnych atrakcji takich jak oferty zorganizowanego aktywnego wypoczynku, wycieczki tematyczne, wypożyczalnie sprzętu czy usługi okolo-turystyczne (rehabilitacyjne, kosmetyczne itp.). Regiony turystyczne prześcigają się w wymyślaniu coraz to nowych atrakcji turystycznych, skierowanych do różnych grup wiekowych. W ramach niniejszego przedsięwzięcia wspierane będzie zakładanie nowych przedsiębiorstw w branży turystycznej i tworzenie nowych atrakcyjnych produktów i usług dla turystów.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 3.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez konkurs. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Utworzenie nowego przedsiębiorstwa w branży gastronomicznej
- Utworzenie nowego przedsiębiorstwa w branży noclegowej
- Utworzenie nowego przedsiębiorstwa oferującego usługi dla turystów.

Przedsięwzięcie 3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów

Uzasadnienie

Branża turystyczna na obszarze „Naszego Roztocza” wymaga wsparcia rozwoju istniejących przedsiębiorstw turystycznych lub rozszerzeniu prowadzonej działalności w kierunku produktów i usług dla turystów, co przełoży się na utworzenie nowych miejsc pracy i w konsekwencji poprawę na lokalnym rynku pracy.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 3.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez konkurs. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Rozwój istniejących przedsiębiorstw z branży gastronomicznej, noclegowej lub pozostałych usług dla turystów,
- Wprowadzenie w istniejących przedsiębiorstwach produktów lub usług skierowanych dla turystów.

Ponadto przedsięwzięcie będzie realizowane poprzez projekt współpracy Lokalnych Grup Działania z obszaru województwa lubelskiego mający na celu zorganizowanie punktu sprzedażowego produktów lokalnych i tradycyjnych. W ramach projektu LGD „Nasze Roztocze” planuje zakup wyposażenia do punktu sprzedażowego i realizację działań promocyjnych. Projekt planowany do realizacji ponad limit 2% budżetu LSR.

Przedsięwzięcie 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD

Uzasadnienie

Każdy obszar posiadający predyspozycje do rozwoju turystyki powinien być odpowiednio promowany, dzięki czemu potencjalni turyści mogą dowiedzieć się o występujących na nim atrakcjach i ofercie lokalnych przedsiębiorstw. Promocja może być prowadzona przy pomocy różnych narzędzi takich jak: foldery, mapy turystyczne, albumy, ulotki, broszury, aplikacje mobilne a także udział w targach turystycznych i imprezach

turystycznych. Bardzo ważnym narzędziem w dzisiejszych czasach jest Internet, do którego dostęp ma coraz większa grupa społeczeństwa, również w starszym wieku. Konieczne jest tworzenie wspólnej oferty turystycznej „Naszego Roztocza” obejmującej zarówno charakterystykę najbardziej interesujących atrakcji, jak i bazy noclegowej i gastronomicznej.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 3.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Utworzenie aplikacji internetowych promujących obszar „Naszego Roztocza”,
- Wydanie folderów, albumów, przewodników turystycznych, map turystycznych itp.

Ponadto przedsięwzięcie będzie realizowane poprzez projekt współpracy międzynarodowej, ukierunkowany na wymianę doświadczeń, poznanie dobrych praktyk i promocję potencjału turystycznego „Naszego Roztocza” za granicą. Obszar, który będzie obejmował projekt współpracy to teren 7 Lokalnych Grup Działania z terenu województwa lubelskiego oraz partnera zagranicznego LGD Aktionsgruppe Nordschwarzwald Geschäftsstelle im Landratsan.

Projekt będzie dotyczył promocji gospodarczej i turystycznej obszaru. Planuje się następujące działania: wyjazdy studyjne do partnera zagranicznego mające na celu poznanie dobrych praktyk dotyczących systemu oznakowania tras turystycznych oraz stworzenia zasad certyfikacji obiektów kulinarnych w oparciu o doświadczenia partnera zagranicznego. Następnie w oparciu o wiedzę zdobytą podczas wyjazdów na terenie LGD Nasze Roztocze oznakowany zostanie jeden szlak turystyczny (pieszy, rowerowy, kajakowy lub Nordic Walking), utworzony zostanie portal internetowy bądź rozbudowana aplikacja internetowa, zawierająca wykaz miejsc atrakcyjnych pod względem turystycznym, atrakcji przyrodniczych, historycznych, istniejące szlaki i miejsca ważne dla osób odwiedzających obszar LGD. Ostatnim działaniem będzie opracowanie wspólnego szlaku kulinarnego łączącego wszystkie LGD biorące udział w projekcie.

Przedsięwzięcie 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD

Uzasadnienie

Obszar „Naszego Roztocza” ze względu na warunki środowiskowe tj. znaczne deniwelacje terenu, liczne rzeki mające charakter potoków górskich, duże zalesienie, jest predysponowany do rozwoju turystyki aktywnej: rowerowej, wodnej, pieszej i zimowej. Oferta turystyki aktywnej skierowana jest przede wszystkim do osób młodych, rodzin z dziećmi, chociaż wędrowki piesze z kijkami nordic walking chętnie uprawiają również osoby starsze. W ramach niniejszego przedsięwzięcia wspierane będzie organizowanie wydarzeń turystyczno-rekreacyjnych promujących turystykę aktywną.

Sposób realizacji

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego 3.1.

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy. Wśród operacji realizowanych w ramach tego przedsięwzięcia znajdują się m.in.:

- Organizację rajdów pieszych, rowerowych, spływów kajakowych, rajdów Nordic Walking itp.
- Organizację wydarzeń związanych z promocją sportów zimowych.

SPECYFIKACJA WSKAŹNIKÓW LSR

Planowana do wdrożenia Strategia przyczynia się bezpośrednio do realizacji założeń Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 poprzez realizację określonych dla Programu wskaźników produktu i rezultatu. Wskaźniki te zostały uwzględnione w obszarach tematycznych LSR tożsamy z PROW 2014-2020.

Dobór wskaźników przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych dokonano w oparciu o katalog wskaźników ujętych w "Poradniku dla LGD w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020". W odniesieniu do przedsięwzięć zastosowano wskaźniki produktu, które mierzą fizyczne efekty realizacji poszczególnych operacji. W przypadku celów szczegółowych określono wskaźniki rezultatu wskazujące sposób wykorzystania przez grupę docelową produktów zrealizowanych operacji. Do celów ogólnych strategii przypisano wskaźniki oddziaływania, wskazujące poprawę stanu lub zmniejszenie zjawisk negatywnych w obrębie LGD.

Wyboru wskaźników do przedsięwzięć, celów szczegółowych i ogólnych dokonano na podstawie informacji uzyskanych w ramach konsultacji społecznych z uwzględnieniem propozycji operacji składanych w *Arkuszuach pomysłów*.

Wszystkie wskaźniki zastosowane w LSR są mierzalne, ambitne i racjonalne oraz określone w czasie. Do określenia wartości wskaźników wykorzystano dane oparte o statystykę publiczną (BDL GUS) jak i dane LGD, które będą pozyskiwane w trakcie wdrażania LSR.

Tabela Charakterystyka projektów współpracy planowanych do realizacji przez LGD „Nasze Roztocze”

Projekt współpracy	Krajowy projekt współpracy (w ramach limitu 2%)	Międzynarodowy projekt współpracy (w ramach limitu 2%)	Krajowy projekt współpracy (ponad limit 2%)	Krajowy projekt współpracy (ponad limit 2%)
Obszar tematyczny	Promocja turystyki kajakowej na Wieprzu	Promocja turystyczna i gospodarcza obszaru	Aktywizacja mieszkańców w oparciu o dziedzictwo obszaru	Zorganizowanie punktu sprzedażowego produktów lokalnych i tradycyjnych
Cel szczegółowy LSR	3.1 <i>Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza</i>	3.1 <i>Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza</i>	1.2 <i>Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD</i>	3.1 <i>Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza</i>
Partnerzy projektu	7 Lokalnych Grup Działania z terenu woj. lubelskiego, przez obszar których przepływa rzeka Wieprz	7 Lokalnych Grup Działania z terenu woj. lubelskiego, LGD Aktionsgruppe Nordschwarzwald Geschäftsstelle im Landratsan	LGD „Zielony Pierścień”	8 Lokalnych Grup Działania z terenu woj. lubelskiego
Działania planowane przez LGD „Nasze Roztocze” w ramach projektu współpracy	- opracowanie i wydanie przewodnika dla kajakarzy, - rozbudowanie strony internetowej promującej turystykę kajakową na Wieprzu, - przygotowanie 4 miejsc postojowych dla kajakarzy.	- wyjazdy studyjne krajowe i zagraniczne, - oznakowanie 1 szlaku turystycznego, - utworzenie portalu lub aplikacji internetowej, - opracowanie wspólnego szlaku kulinarnego.	- rozwój infrastruktury szlaków turystycznych - organizacja warsztatów przyrodniczych, rękodzielniczych i kulinarnych - organizacja wyjazdów studyjnych, - opracowanie wydawnictw promocyjnych.	- zakup wyposażenia do punktu sprzedażowego - realizacja działań promocyjnych
Wskaźniki produktu	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie rozwoju sieciowej oferty turystycznej obszaru LGD – 1 szt.	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie promocji turystycznej obszaru LGD – 1 szt.	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie aktywizacji mieszkańców – 1 szt.	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji i sprzedaży produktów lokalnych i tradycyjnych – 1 szt.
Wskaźniki rezultatu	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, turystów i mieszkańców obszaru LGD – 1 szt. Liczba projektów współpracy wykorzystujących	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, turystów i mieszkańców obszaru LGD – 1 szt. Liczba projektów współpracy wykorzystujących	Liczba projektów współpracy skierowanych do mieszkańców obszaru LGD – 1 szt. Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze,	Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców i twórców lokalnych z obszaru LGD – 1 szt.

	lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne i produkty lokalne – 1 szt.	lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne i produkty lokalne – 1 szt.	turystyczne i produkty lokalne – 1 szt.	
--	---	---	--	--

1.0	CEL OGÓLNY 1	Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD				
1.2		Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD				
1.3		Wsparcie wdrażania LSR				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W1.0	Odsetek mieszkańców obszaru LGD będących członkami nieformalnych organizacji pozarządowych		%	2,33	2,45	Ankietyzacja/ dane LGD i Dane statystyczne GUS
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		Szt.	34	36	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W1.1	Liczba inicjatyw zorganizowanych dzięki udostępnieniu nowych funkcjonalności obiektów infrastruktury służącej wzmocnieniu kapitału społecznego (w tym inicjatyw skierowanych do grup defaworyzowanych)		Szt.	0	48 (14)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba partnerstw zaangażowanych w działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego obszaru LGD		Szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
W1.2	Liczba organizacji pozarządowych objętych wsparciem w ramach LSR		Podmiot	0	12	Sprawozdania, dane LGD
	Liczba osób objętych inicjatywami w sferze kultury, ekologii i zdrowego trybu życia (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)		Osoba	0	500 (150)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
	Liczba projektów współpracy skierowanych do mieszkańców obszaru LGD		Szt.	0	1	Dane LGD
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne i produkty lokalne		Szt.	0	1	Dane LGD
W1.3	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)		Osoba	0	350 (80)	Sprawozdania i dane LGD
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD		Osoba	0	250	Dane LGD (ankietyzacja uczestników)
	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w Biurze LGD		Osoba	0	50	Dane LGD, sprawozdania beneficjentów

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
1.1.1	Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy (270 tys. zł)	Liczba wyremontowanych, zmodernizowanych obiektów	Szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.1.2	Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy (270 tys. zł)	Liczba doposażonych obiektów	Szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.1	Aktywni i ekologiczni mieszkańcy	Mieszkańcy obszaru, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy (200 tys. zł)	Liczba wspartych inicjatyw mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzrost świadomości ekologicznej	Szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
			Projekt współpracy (190 tys. zł, projekt ponad limit 2% budżetu LSR)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie aktywizacji mieszkańców	Szt.	0	1	Dane LGD
1.2.2	Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD	Mieszkańcy obszaru, twórcy ludowi, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne	Projekt grantowy (200 tys. zł)	Liczba wspartych inicjatyw	Szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
1.2.3	Nowoczesne organizacje pozarządowe	Organizacje pozarządowe	Projekt własny (50 tys. zł)	Liczba szkoleń i innych przedsięwzięć edukacyjnych	Szt.	0	3	Sprawozdania i dane LGD
1.3.1	Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR	Mieszkańcy obszaru, przedsiębiorcy, potencjalni wnioskodawcy	Animacja (96 tys. zł)	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Szt.	0	24	Sprawozdania i dane LGD
1.3.2	Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD	Członkowie organów LGD, pracownicy Biura	Koszty bieżące (38 tys. zł)	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Szt.	0	21	Sprawozdania i dane LGD
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Szt.	0	72	Sprawozdania i dane LGD

1.3.3	Prowadzenie doradztwa i Biura LGD	Mieszkańcy obszaru, potencjalni wnioskodawcy	Koszty bieżące (1 591,5 tys. zł)	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	0	100	Sprawozdania i dane LGD
SUMA				2 905 500 zł				
2.0	CEL OGÓLNY 2		Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza					
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE		Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD					
2.2			Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne					
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	stan początkowy 2014 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru	
W 2.0	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców			Szt.	681,3	683	Dane statystyczne GUS	
	Osoby fizyczne prowadzące działalność na 1000 ludności			Szt.	54,5	55	Dane statystyczne GUS	
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru	
W 2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych przez osoby z grup defaworyzowanych)			Sztuka	0	12 (5)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD	
	Liczba osób przeszkolonych z zakresu podstaw prowadzenia działalności gospodarczej (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)			Osoba	0	100 (30)	Sprawozdania i dane LGD, ankiety wypełniane przez uczestników	
W 2.2	Liczba nowoutworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych dla osób z grup defaworyzowanych)			Sztuka	0	4 (2)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
		początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok					
2.1.1	Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD	Mieszkańcy	Konkurs (960 tys. zł, 1 dotacja 80 tys.)	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym liczba projektów ukierunkowanych na innowacje)	Szt.	0	12 (5)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

2.1.2	Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej	Mieszkańcy	Animacja (32 tys. zł)	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Szt.	0	4	Sprawozdania i dane LGD
2.2.1	Tworzenie nowych miejsc pracy	Przedsiębiorcy	Konkurs (960 tys. zł)	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstw (w tym liczba projektów ukierunkowanych na innowacje)	Szt.	0	4 (2)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
SUMA				1 952 000 zł				
3.0	CEL OGÓLNY 3		Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD					
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE		Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza					
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	stan początkowy 2014 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru	
W3.0	Stosunek liczby turystów korzystających z obiektów noclegowych na obszarze LGD do liczby mieszkańców (36984 turystów/60066 mieszkańcy 2014)			Osoby	0,61	0,7 (wzrost turystów o 5062 przy takiej samej liczbie ludności)	Dane statystyczne GUS (liczba mieszkańców do korzystających turystów polskich i zagranicznych z obiektów hotelowych i pozostałych obiektów)	
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru	
W 3.1	Wzrost o 10% liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ujęciu rocznym			Osoba	45 000	49 500	Badanie ankietowe punktów informacji turystycznej z obszaru LGD	
	Liczba partnerstw zaangażowanych w rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych i promocję obszaru LGD			Szt.	0	20	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD	
	Liczba utworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych przez osoby z grup defaworyzowanych)			Szt.	0	11 (3)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD	
	Liczba nowoutworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych dla osób z grup defaworyzowanych)			Szt.	0	4 (2)	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD	

		Liczba ofert / produktów turystycznych wypromowanych za pośrednictwem aplikacji i publikacji promocyjnych	Szt.	0	20	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD		
		Liczba ofert / produktów turystycznych wypromowanych poprzez organizację wydarzeń promocyjnych	Szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD		
		Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców, turystów i mieszkańców obszaru LGD	Szt.	0	2	Dane LGD		
		Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, turystyczne i produkty lokalne	Szt.	0	2	Dane LGD		
		Liczba projektów współpracy skierowanych do przedsiębiorców i twórców lokalnych z obszaru LGD	Szt.	0	1	Dane LGD		
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
3.1.1	Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD	Mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy, jst, organizacje pozarządowe	Konkurs (2 000 tys. zł)	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	12	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
3.1.2	Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD	Mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy, jst, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy (270 tys. zł)	Liczba zmodernizowanych, rozbudowanych obiektów sieciowej infrastruktury turystycznej	Szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
			Projekt współpracy (102 tys. zł)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie rozwoju sieciowej oferty turystycznej obszaru LGD	Szt.	0	1	Dane LGD
3.1.3	Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów	Mieszkańcy	Konkurs (880 tys. zł, 1 dotacja 80 tys.)	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa z branży turystycznej i usług dla turystów	Szt.	0	11	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
3.1.4	Rozwój produktów i usług dla turystów	Przedsiębiorcy	Konkurs (1 000 tys. zł)	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa z branży turystycznej i usług dla turystów	Szt.	0	4	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

			Projekt współpracy (38 tys. zł, projekt ponad limit 2% budżetu LSR)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji i sprzedaży produktów lokalnych i tradycyjnych	Szt.	0	1	Dane LGD
3.1.5	Promocja turystyczna obszaru LGD	Mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy	Projekt grantowy (270 tys. zł)	Liczba aplikacji i publikacji promocyjnych	Szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
			Projekt współpracy (50 tys. zł)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie promocji turystycznej obszaru LGD	Szt.	0	1	Dane LGD
3.1.6	Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD	Mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	Projekt grantowy (270 tys. zł)	Liczba wydarzeń	Szt.	0	20	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
SUMA				4 880 000 zł				

Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru LGD, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Adekwatność celów i przedsięwzięć oraz wskaźników do diagnozy i analizy SWOT przedstawiono w formie matrycy zawierającej przyporządkowanie zidentyfikowanych w diagnozie problemów i wyzwań obszaru określonych jako mocne i słabe strony w analizie SWOT oraz czynników zewnętrznych mających wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników (szanse i zagrożenia z analizy SWOT) do poszczególnych celów i przedsięwzięć. Każdy z elementów tj. diagnoza, analiza SWOT oraz cele były szczegółowo konsultowane ze społecznością lokalną i uwzględniają ich potrzeby.

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływani e	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Niewystarczający standard oraz wyposażenie świetlic wiejskich i innych obiektów, zbyt mała i mało zróżnicowana oferta kulturowa	1. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD	1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD	1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	6 wyremontowanych / zmodernizowanych obiektów	48 inicjatyw zorganizowanych dzięki udostępnieniu nowych funkcjonalności obiektów infrastruktury służącej wzmocnieniu kapitału społecznego (w tym 14 inicjatyw skierowanych do grup defaworyzowanych) 10 partnerstw zaangażowanych w działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego obszaru LGD	2,45% mieszkańców obszaru LGD będących członkami nieformalnych organizacji pozarządowych	Zbyt małe środki budżetowe JST i stowarzyszeń przeznaczane na potrzeby kulturowe i integracyjne mieszkańców wpływające na zwiększenie marginalizacji społeczności wiejskiej
			1.1.2 Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	6 doposażonych obiektów			
Niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i brak postaw proekologicznych		1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD	1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy	12 wspartych inicjatyw mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzrost świadomości ekologicznej	12 organizacji pozarządowych objętych wsparciem w ramach LSR 500 osób objętych inicjatywami w sferze kultury, ekologii i zdrowego trybu życia (w tym 150 osób z grup defaworyzowanych) 1 projekt współpracy skierowany do mieszkańców obszaru	36 organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców oraz nowe wzorce konsumpcji w zakresie zdrowego stylu życia i wypoczynku
				1 zrealizowany projekt współpracy w zakresie aktywizacji mieszkańców			
Słaby potencjał funkcjonujących stowarzyszeń związany z brakiem możliwości			1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej	12 wspartych inicjatyw			Zbyt małe środki budżetowe JST i stowarzyszeń

zatrudnienia pracowników i opieraniem się na wolontariacie			mieszkańców obszaru LGD		LGD 1 projekt współpracy wykorzystujący lokalne zasoby przyrodnicze, turystyczne i produkty lokalne		przeznaczone na potrzeby kulturowe i integracyjne mieszkańców wpływające na zwiększenie marginalizacji społeczności wiejskiej
- Niski stopień zainteresowania młodego pokolenia tradycjami lokalnymi i pielęgowaniem dziedzictwa kulturowego - Słaby potencjał funkcjonujących stowarzyszeń związany z brakiem możliwości zatrudnienia pracowników i opieraniem się na wolontariacie			1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe	3 szkolenia i inne przedsięwzięcia edukacyjne			Barierzy administracyjne i prawne związane z prowadzeniem stowarzyszeń i działalności gospodarczej
Brak tradycji i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców		1.3. Wsparcie wdrażania LSR	1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR	24 spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	350 (80) osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych) 250 osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD		Możliwość pozyskiwania środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości oraz poprawę infrastruktury
Szeroki wpływ wszystkich słabych stron i problemów na obszarze LGD „Nasze Roztocze”			1.3.2. Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD	21 osobodni szkoleń dla pracowników LGD, 72 osobodni szkoleń dla organów LGD	50 osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w Biurze LGD		
			1.3.3. Prowadzenie doradztwa i Biura LGD	100 podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa			
Dość duże bezrobocie	2. Wsparcie	2.1. Rozwój	2.1.1. Wsparcie	12 (5) operacji	12 (5) utworzonych	683	Małe

szczególnie wśród ludzi młodych - Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, szczególnie dla ludzi młodych i po 50 roku życia - Duże potrzeby w zakresie poprawy efektywności energetycznej sektora prywatnego, publicznego i mieszkaniowego	lokalnej gospodarki Naszego Roztocza	innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD	zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD	polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym liczba projektów ukierunkowanych na innowacje)	miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych przez osoby z grup defaworyzowanych) 100 (30) osób przeszkolonych z zakresu podstaw prowadzenia działalności gospodarczej (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych)	podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców 55 osób fizycznych prowadzących działalność na 1000 ludności	zainteresowanie inwestorów zewnętrznych, - Niska przeżywalność nowoutworzonych przedsiębiorstw - Migracja młodych, wykształconych ludzi z terenów wiejskich
Brak tradycji i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców oraz niskie zarobki			2.1.2. Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej	4 spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	4 (2) nowoutworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych dla osób z grup defaworyzowanych)		Migracja młodych, wykształconych ludzi z terenów wiejskich
- Słabo rozwinięty sektor przemysłu oraz niewielka innowacyjność przedsiębiorstw - Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, szczególnie dla ludzi młodych i po 50 roku życia - Duże potrzeby w zakresie poprawy efektywności energetycznej sektora prywatnego, publicznego i mieszkaniowego		2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne	2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy	4 (2) operacje polegające na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (w tym liczba operacji ukierunkowanych na innowacje)			Trudności w pozyskiwaniu środków finansowych, duża konkurencja
- Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna w tym przy szlakach turystycznych (wiaty, miejsca postojowe, tablice informacyjne) - Brak zintegrowania i	3. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD	3.1. Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza	3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD	12 nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost o 10% liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ujęciu rocznym	Stosunek liczby turystów korzystających z obiektów noclegowych na obszarze LGD do liczby mieszkańców –	- Rosnące w Polsce i Europie znaczenie rozwoju turystyki na obszarach wiejskich i jej różnych form - Współpraca sieciowa podmiotów
			3.1.2. Poprawa	6			

wspólnego oznakowania szlaków turystycznych na obszarze LGD			standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD	zmodernizowanych, rozbudowanych obiektów sieciowej infrastruktury turystycznej 1 zrealizowany projekt współpracy w zakresie rozwoju sieciowej oferty turystycznej obszaru LGD	20 partnerstw zaangażowanych w rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych i promocję obszaru LGD 11 (3) utworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych przez osoby z grup defaworyzowanych) 4 (2) nowoutworzonych miejsc pracy (w tym liczba miejsc pracy utworzonych dla osób z grup defaworyzowanych) 20 ofert / produktów turystycznych wypromowanych za pośrednictwem aplikacji i publikacji promocyjnych 10 ofert / produktów turystycznych wypromowanych poprzez organizację wydarzeń promocyjnych 2 projekty współpracy skierowane do przedsiębiorców, turystów i mieszkańców obszaru LGD 2 projekty	0,7 osób	działających w turystyce także z partnerami spoza obszaru LGD
- Krótki okres trwania sezonu turystycznego, słabość oferty przedłużającej sezon turystyczny - Niewystarczająca liczba obiektów noclegowo – gastronomicznych oferujących turystom wysokie standardy usług			3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów	11 operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa z branży turystycznej i usług dla turystów			
			3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów	4 operacje polegające na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa z branży turystycznej i usług dla turystów 1 zrealizowany projekt współpracy w zakresie promocji i sprzedaży produktów lokalnych i tradycyjnych			
			3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD	10 aplikacji i publikacji promocyjnych 1 zrealizowany projekt współpracy międzynarodowej w zakresie promocji turystycznej obszaru LGD			
Mało zintegrowane działania poszczególnych gmin i podmiotów zajmujących się turystyką			3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na	20 wydarzeń			

			obszarze LGD		współpracy wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, turystyczne i produkty lokalne 1 projekt współpracy skierowany do przedsiębiorców i twórców lokalnych z obszaru LGD		
--	--	--	--------------	--	---	--	--

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

ROZWIĄZANIA FORMALNO-INSTYTUCJONALNE

Aby zrealizować cele Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” zaplanowała realizację następujących typów operacji:

- Operacji realizowanych przez indywidualnych wnioskodawców (tzw. konkursy),
- Projektów grantowych,
- Operacji własnych LGD,
- Krajowych i międzynarodowego projektu współpracy.

Dla każdego z powyższych typów operacji zaprojektowane zostały odpowiednie uregulowania i procedury wyboru. Wszystkie procedury są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, są przejrzyste i niedyskryminujące. Zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiały sprawny i przejrzysty wybór operacji. Ponadto zostały dostosowane do specyfiki obszaru objętego LSR poprzez odpowiedni sposób sformułowania kryteriów. Rozwiązania formalno-prawne przyjęte w procesie oceny i wyboru operacji przez Radę LGD pozwalają uniknąć konfliktu interesów dzięki stosowaniu rozbudowanych *Deklaracji bezstronności* i prowadzeniu *Rejestru interesów* członków Rady LGD. Wszystkie procedury wraz z niezbędnymi załącznikami i dokumentami zostaną upublicznione na stronie internetowej Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” oraz będą dostępne w Biurze LGD.

W procedurach szczegółowo opisano:

- Organizację naborów wniosków (tryb ogłaszania naboru, czas jego trwania i miejsce składania wniosków),
- Zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (sposób dokonywania oceny wniosków, sposób dokumentowania oceny, wzory dokumentów, koniecznych do oceny wniosków, sposób ustalenia przez Radę kwoty wsparcia dla poszczególnych operacji),
- Sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (warunki, sposób i termin wniesienia protestu).

LGD „Nasze Roztocze” prowadząc *Rejestr interesów* członków Rady ma możliwość ustalenia powiązań członków Rady z poszczególnymi wnioskodawcami i operacjami. Przed rozpoczęciem oceny operacji Przewodniczący, na podstawie *Rejestru interesów* członków Rady, dokonuje analizy liczby członków upoważnionych do oceny operacji oraz rozkładu grup interesu członków organu decyzyjnego. Protokół z posiedzenia Rady dotyczący oceny i wyboru operacji zawiera dokładną informację na temat liczby członków wyłączonych z oceny i wyboru operacji wraz ze wskazaniem powodu wyłączenia.

Zaprojektowane procedury przewidują odpowiednie regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, regulują również sytuacje szczególne, m.in. gdy kilka operacji uzyska taką samą liczbę punktów.

Procedura oceny i wyboru grantobiorców szczegółowo opisuje proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę realizacji grantów przez grantobiorców.

LGD „Nasze Roztocze” opracowało również przejrzystą procedurę wyboru operacji własnych.

SPOSÓB USTANAWIANIA I ZMIANY KRYTERIÓW WYBORU

Zasady i tryb ustalania lub zmiany kryteriów wyboru operacji, realizowanych w ramach wdrażania LSR LGD „Nasze Roztocze” dla poszczególnych typów projektów regulują *Procedury ustalania lub zmiany kryteriów oceny operacji*, będące załącznikami do Uchwał Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia LGD „Nasze Roztocze” uchwalenie i zatwierdzenie zmian kryteriów wyboru operacji należy do kompetencji Walnego Zebrania Członków LGD. Uchwalone przez Walne Zebranie Członków LGD *Procedury ustalania lub zmiany kryteriów oceny operacji* przewidują zaangażowanie społeczności lokalnej poprzez organizację szerokich konsultacji społecznych.

Zmiana kryteriów wyboru operacji może nastąpić na wniosek 10 członków LGD, co najmniej połowy członków Rady lub Zarządu LGD. Przesłanką do zmiany kryteriów jest zmiana dokumentów programowych lub rozporządzeń dotyczących zagadnień objętych LSR, uwagi zgłoszone przez Instytucję Wdrażającą, wnioski wynikające z praktycznego stosowania LSR i przeprowadzonej ewaluacji LSR, wniosek przedstawiony przez

Radę, Zarząd lub członków LGD. Wniosek o zmianę kryteriów otrzymany przez Zarząd jest poddawany konsultacjom społecznym z mieszkańcami obszaru LGD.

Kryteria wyboru operacji w ramach niniejszej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowane zostały w oparciu o diagnozę oraz analizę SWOT będące elementami LSR powstałymi w oparciu o wyniki konsultacji społecznych z przedstawicielami środowisk lokalnych z wszystkich sektorów ze szczególnym uwzględnieniem przedstawicieli grup defaworyzowanych. Do każdego typu kryteriów przyporządkowana została minimalna liczba punktów koniecznych do otrzymania w ramach oceny operacji przez Radę LGD. Kryteria posiadają ponadto odpowiednią metodologię wyliczenia, a także szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny i wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium. Poszczególne kryteria posiadają uzasadnienie wyboru danego kryterium w odniesieniu do diagnozy, analizy SWOT a także w odniesieniu do realizacji poszczególnych celów LSR i wskaźników.

Kryteria zostały podzielone ze względu na typ planowanego do realizacji projektu na grupy tj.:

- Wsparcie zakładania działalności gospodarczej,
- Rozwijanie działalności gospodarczej,
- Rozwijanie ogólnodostępnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej,
- Projekty grantowe,
- Projekty własne.

We wszystkich powyższych grupach powtarzają się kryteria preferujące wnioskodawców, którzy skorzystali z doradztwa biura LGD, projekty gotowe do realizacji oraz przewidujące działania informujące o uzyskaniu pomocy zawierające logo LGD. Powyższe kryteria zapewniają prawidłową realizację założeń LSR, promocję działalności i wzrost rozpoznawalności Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”.

Dla oceny projektów dotyczących zakładania i rozwijania działalności gospodarczej przewidziano kryteria premiujące projekty zakładające utworzenie większej liczby miejsc pracy niż wymagane minimum oraz zgodne z przyjętą w LSR definicją innowacyjności lub projekty integrujące trzy kluczowe branże działalności gospodarczej dla obszaru LGD. Kryteria te odnoszą się do zidentyfikowanych w diagnozie problemów: *ślabo rozwinięty sektor przemysłu i niewielka innowacyjność przedsiębiorstw oraz potrzeba utworzenia zintegrowanej oferty turystycznej obszaru.*

Dodatkowo do oceny projektów związanych z podejmowaniem działalności gospodarczej przewidziano kryteria preferujące zakładanie nowych przedsiębiorstw przez osoby należące do zidentyfikowanych grup defaworyzowanych pod względem dostępu do rynku pracy (osoby do 35 roku życia, osoby 50+, osoby bezrobotne), wnioskodawców z doświadczeniem w planowanej do założenia działalności. Kryteria te bezpośrednio odnoszą się do zdefiniowanego w diagnozie LSR problemu dostępu do rynku pracy osób młodych i starszych oraz krótkiej przeżywalności nowopowstałych przedsiębiorstw związanej z niedostatecznym doświadczeniem i kwalifikacjami przedsiębiorców.

Do oceny projektów związanych z rozwijaniem już prowadzonej działalności gospodarczej przewidziano kryteria wyboru preferujące projekty tworzące miejsca pracy dla osób należących do grup defaworyzowanych, projekty, w których wkład własny beneficjenta jest wyższy niż minimalny wymagany dla danego typu operacji oraz projekty, w których wnioskowana kwota pomocy jest niższa niż maksymalna dostępna dla danego działania i typu beneficjenta. Powyższe kryteria są związane ze zidentyfikowanymi w analizie SWOT problemami *dużego bezrobocia, szczególnie wśród osób młodych i zbliżających się do wieku emerytalnego oraz niewystarczającej liczby podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy.*

Do oceny projektów z zakresu ogólnodostępnej, niekomercyjnej infrastruktury turystyczno – rekreacyjnej przewidziano dodatkowe punkty za realizację projektu w miejscowościach zamieszkałych przez mniejszą liczbę ludności, co wynika z *konieczności zapewnienia równoległego rozwoju funkcji turystycznych całego obszaru LGD.* Dodatkowe punkty otrzymują też projekty komplementarne z innymi działaniami realizowanymi w ramach wdrażania Strategii, projekty realizowane w partnerstwie oraz projekty przewidujące zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska.

Dla projektów grantowych, wyznaczono kryteria preferujące projekty realizowane w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. osób, projekty realizowane przez organizacje pozarządowe, projekty, ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych, projekty realizowane w partnerstwach powołanych na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego lub rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru oraz projekty przyczyniające się do lepszego wykorzystania zasobów lokalnych. Wymienione kryteria pozwalają *wzmocnić potencjał organizacji pozarządowych i wykorzystać dużą aktywność społeczną mieszkańców obszaru, zniwelować słabe strony takie jak: zbyt mała i mało zróżnicowana oferta kulturalna skierowana do społeczności lokalnych zwłaszcza do seniorów i osób młodych oraz nienystarczający stopień wykorzystania zasobów lokalnych oraz wykorzystać szansę rozwoju obszaru LGD poprzez współpracę siecią różnych podmiotów działających w dziedzinie turystyki lub na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego.*

Zaprojektowane kryteria wyboru operacji przyczyniają się do osiągnięcia celów i wpływają na osiąganie wskaźników produktu i rezultatu LSR. Powiązanie poszczególnych kryteriów z konkretnymi wskaźnikami zostało szczegółowo opisane w załącznikach – Kryteria oceny zgodności projektu ze Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze”.

INNOWACYJNOŚĆ W KRYTERIACH WYBORU OPERACJI

Pojęcie innowacyjności należy rozumieć w szerokim znaczeniu. Może oznaczać wprowadzenie nowego produktu, procesu, organizacji lub rynku. Innowacyjne rozwiązania zaproponowane w niniejszej LSR stanowią dodatkową szansę dla rozwoju obszaru LGD. Znaczna część obszaru LGD „Nasze Roztocze” ze względu na wysokie walory przyrodnicze objęta jest licznymi państwowymi formami ochrony przyrody, w tym formą najwyższej ochrony w postaci Roztoczańskiego Parku Narodowego i jego otuliny. Teren LGD obejmuje również fragment Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego, Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej oraz 5 rezerwatów przyrody. W związku z zagrożeniem utraty unikalnych i wyjątkowych zasobów przyrody przez wzrastające zanieczyszczenie powietrza (niską emisję) mieszkańcy, przedsiębiorcy i organizacje działające na tym obszarze powinny podejmować działania zmierzające do ochrony cennych zasobów i przeciwdziałania zmianom klimatu.

Innowacyjność została zdefiniowana w LSR jako wprowadzenie w firmach nowego produktu lub procesu, przy tworzeniu którego duże znaczenie będzie miało wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, prac związanych ze zmniejszeniem energochłonności budynków i maszyn, produkcja produktów przyjaznych środowisku (np. biodegradowalnych).

Innowacyjność w LSR uzasadniona jest realizacją procesów inwestycyjnych z uwzględnieniem racjonalnego korzystania z unikatowych zasobów przyrodniczych i ich ochrony przed zmianami środowiska i klimatu, co jest podejściem dotychczas nie stosowanym w dokumentach strategicznych wdrażanych na obszarze LGD.

Do realizacji innowacji, jako jednego z celów przekrojowych PROW, zostały wyznaczone następujące cele szczegółowe i przedsięwzięcia:

Cel szczegółowy 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD

Przedsięwzięcie 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD,

Cel szczegółowy 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne

Przedsięwzięcie 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy.

Do powyższych przedsięwzięć zostały wyznaczone odpowiednie wskaźniki produktu, mierzące liczbę projektów ukierunkowanych na innowacje. Ponadto innowacyjność w zakresie wykorzystania OZE i efektywności energetycznej jest elementem premiowanym w kryteriach oceny operacji realizowanych w ramach LSR.

LSR przewiduje realizację następujących operacji innowacyjnych, które będą zmierzały do zachowania i ochrony cennych zasobów przyrodniczych:

- Operacje związane z wykorzystaniem mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii,
- Operacje zawierające nowoczesne i energooszczędne rozwiązania techniczne i technologiczne zmniejszające koszty eksploatacji i wpływ na środowisko (np. wymiana oświetlenia na LED-owe,

wymiana źródła ciepła na małoemisyjne, zakup maszyn lub technologii zmniejszających energochłonność procesów produkcyjnych czy termomodernizacja obiektów),

- Budowa nowych obiektów z wykorzystaniem technik architektury bioklimatycznej,
- Operacje związane z produkcją produktów przyjaznych środowisku np. biodegradowalnych.

Wykorzystanie OZE i działania podnoszące efektywność energetyczną przyczynią się do poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców oraz zapewnią zrównoważony rozwój obszaru LGD.

Kryterium innowacyjności uwzględnione w Strategii pozwala na realizację trzech celów przekrojowych PROW 2014-2020, tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność. Ponadto pozwala na osiągnięcie wskaźników przypisanych tym celom.

REALIZACJA PROJEKTÓW GRANTOWYCH I OPERACJI WŁASNYCH

Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” zaplanowała realizację **7 projektów grantowych** o łącznej wartości planowanego wsparcia 1 750 000 zł, w ramach następujących celów i przedsięwzięć:

Cel ogólny 1. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD

Cel szczegółowy 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD

- Przedsięwzięcie 1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD – 270 tys. zł
- Przedsięwzięcie 1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD – 270 tys. zł

Cel szczegółowy 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD

- Przedsięwzięcie 1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy – 200 tys. zł
- Przedsięwzięcie 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD – 200 tys. zł

Cel ogólny 3. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD

Cel szczegółowy 3.1. Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza

- Przedsięwzięcie 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD – 270 tys. zł
- Przedsięwzięcie 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD – 270 tys. zł
- Przedsięwzięcie 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD – 270 tys. zł

Planowane projekty grantowe przyczynią się do poprawy stanu i dostępności do infrastruktury służącej wzmocnieniu kapitału społecznego, wzrostu świadomości ekologicznej i integracji mieszkańców poprzez udział w różnorodnych wydarzeniach oraz poprawy infrastruktury turystycznej i promocji turystycznej obszaru LGD.

Efektom zaplanowanych projektów grantowych będzie liczba inicjatyw zorganizowanych dzięki udostępnieniu nowych funkcjonalności obiektów infrastruktury służącej wzmocnieniu kapitału społecznego (w tym inicjatyw skierowanych do grup defaworyzowanych), liczba partnerstw zaangażowanych w działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego obszaru LGD, liczba osób objętych inicjatywami w sferze kultury, ekologii i zdrowego trybu życia (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych), liczba partnerstw zaangażowanych w rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych i promocję obszaru LGD, liczba ofert/produktów turystycznych wypromowanych za pośrednictwem aplikacji i publikacji promocyjnych, liczba ofert/produktów turystycznych wypromowanych poprzez organizację wydarzeń promocyjnych.

Dla przejrzystości stosowanych procedur LGD stworzyła niezależny zestaw kryteriów wyboru projektów grantowych.

Na podstawie przeprowadzonych konsultacji z mieszkańcami obszaru LGD oraz organizacjami pozarządowymi **ustalono maksymalną wysokość dofinansowania na realizację grantów przez grantobiorców na poziomie do 90% kosztów kwalifikowanych grantu.**

Ponadto, jeżeli nie będzie zainteresowania potencjalnych wnioskodawców złożeniem wniosku, LGD planuje realizację **jednego projektu własnego** w ramach przedsięwzięcia 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe, na który zaplanowała wsparcie w wysokości 50 tys. zł. Projekt własny ma na celu wzmocnienie potencjału i aktywizację organizacji pozarządowych. W ramach realizacji projektu własnego LGD przewidziała większy

udział środków własnych, niż wynikający z programu. **Dofinansowanie dla operacji własnych ustalono na poziomie 90% kosztów kwalifikowanych operacji.**

WYSOKOŚĆ WSPARCIA NA ROZPOCZYNANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Na podstawie przeprowadzonych konsultacji z mieszkańcami oraz opracowanej diagnozy i analizy SWOT ustalono, że największa liczba nowych przedsiębiorstw będzie zakładana w branży turystycznej oraz z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań na obszarze LGD. Wsparcie na zakładanie nowego przedsiębiorstwa przyznawane będzie w ramach przedsięwzięcia 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD oraz 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów.

Wysokość wsparcia na rozpoczynanie działalności gospodarczej ustalono na poziomie 80 tys. zł. Niniejszą kwotę określono na podstawie składanych podczas opracowania LSR *Arkuszy pomysłów* oraz wniosków z przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych a także na podstawie analizy średniej wysokości wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej w ramach LSR na lata 2009-2015. Kwota przyznawana na rozpoczynanie działalności gospodarczej będzie kwotą stałą. Opracowany przez wnioskodawcę biznesplan musi być uzasadniony ekonomicznie tj. planowane inwestycje muszą uzasadniać wnioskowaną kwotę.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale **V. Cele i wskaźniki**. Część przedsięwzięć zostanie zrealizowana w całości w ramach 1 naboru (dotyczy projektów grantowych i operacji własnych), natomiast pozostałe typy projektów zostaną podzielone na 2 lub 4 nabory. Plan działania zawiera szczegółowy harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu dla przedsięwzięć w określonych przedziałach czasowych:

- lata 2016-2018,
- lata 2019-2021,
- lata 2022-2023.

Osiąganie wskaźników i realizacja budżetu dla operacji polegających na tworzeniu nowych przedsiębiorstw oraz rozwoju istniejących zaplanowano we wszystkich trzech okresach realizacji LSR. Realizację i osiąganie wskaźników operacji związanych z poprawą infrastruktury społecznej przewidziano na pierwsze dwa okresy, podobnie operacji ukierunkowanych na rozwój infrastruktury turystycznej. Inicjatywy związane z promocją ekologicznego stylu życia, wsparciem aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru oraz promocją turystyczną obszaru LGD i wspieraniem turystyki aktywnej planuje się na drugi i trzeci okres wdrażania LSR. Dwa projekty współpracy LGD w ramach limitu 2% środków przeznaczonych na konkursy zaplanowało na 1 okres tj. lata 2016-2018.

Dodatkowo na okres 2018 – 2019 zaplanowano realizację projektu współpracy ponad limit 2% dotyczącego aktywizacji społeczności lokalnych w oparciu o dziedzictwa obszaru.

Do końca 2018 roku LGD Nasze Roztocze zaplanowało wydatkowanie 42% środków finansowych przewidzianych w budżecie na wdrażanie LSR. Na utworzenie miejsc pracy LGD w latach 2016-2018 przeznaczyło 27% środków finansowych z puli 3,8 mln zł zadeklarowanych w LSR na podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej.

Wśród przedsięwzięć skierowanych bezpośrednio lub pośrednio do przedstawicieli grup defaworyzowanych realizowanych w okresie 2016-2018 będą przedsięwzięcia:

- 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD,
- 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy,
- 3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD,
- 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów,
- 3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów,
- 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD.

Pozwoli to na przeznaczenie co najmniej 10% budżetu LSR w pierwszych 3 latach realizacji strategii na niwelowanie problemów tych grup i zaspokojenie ich potrzeb.

Zgodnie z Planem działania każdy ze wskaźników przewidzianych do realizacji w latach 2016-2018 zostanie osiągnięty na poziomie co najmniej 20%.

VIII. BUDŻET LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” jest strategią jednofundusową, wykorzystującą środki EFRROW. Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne działania PROW przedstawia budżet, stanowiący załącznik nr 4 do LSR.

Wysokość poszczególnych kosztów określono zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi, mówiącymi, że wkład EFRROW stanowi 63,63%, a udział środków krajowych 36,37%, w tym środki pochodzące z sektora finansów publicznych.

Wielkość budżetu uzależniona jest od liczby mieszkańców zamieszkujących obszar LGD na dzień 31.12.2013r. wg danych Głównego Urzędu Statystycznego. Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” na wdrażanie LSR (Poddziałanie 19.2) stara się o całą kwotę jaka jej przysługuje w związku z liczbą mieszkańców, a więc 2 mln euro (8 mln zł). W kwocie tej zawiera się wkład krajowy środków publicznych.

Oprócz środków przeznaczonych na wdrażanie LSR, Strategia zakłada również środki przyznane na poddziałanie **Współpraca** (19.3) w wysokości 2% środków przeznaczonych na wdrażanie LSR, a więc kwotę w wysokości 152 tys. zł. Dodatkowo LGD planuje realizację projektów współpracy ponad określony obecnie limit 2% budżetu LSR o wartości 228 tys. zł. Będą to: krajowy projekt współpracy dotyczący aktywizacji społeczności lokalnych w oparciu o dziedzictwo obszaru LGD, LGD planuje realizację tego projektu we współpracy z LGD „Zielony Pierścień” oraz krajowy projekt współpracy dotyczący wspierania producentów produktów lokalnych i tradycyjnych planowany do realizacji z LGD z terenu województwa lubelskiego.

Ponadto w ramach poddziałania **Koszty bieżące i aktywizacja** (19.4) zaplanowano środki w wysokości 439 375 euro (1 757 500 zł). W ramach poddziałania 19.4 na aktywizację planuje się przeznaczyć środki w wysokości: 166 000 zł. Pozostała część środków z poddziałania 19.4 tj. 1 591 500 zł zostanie przeznaczona na koszty bieżące zgodnie z art. 35 pkt. 1 lit. d Ustawy o RLKS. Środki te zostaną przeznaczone na pokrycie kosztów związanych z zarządzaniem wdrażaniem LSR, obejmujących koszty funkcjonowania Biura LGD (wynajem lokalu, zakup niezbędnego wyposażenia i oprogramowania, materiałów biurowych i eksploatacyjnych, zakup usług telekomunikacyjnych i zapewnienie dostępu do Internetu, koszty związane z zatrudnianiem pracowników, prowadzeniem monitoringu i ewaluacji LSR, a także koszty związane ze świadczeniem doradztwa przez pracowników Biura LGD).

Budżet LSR został zaplanowany z ukierunkowaniem na rozwiązywanie najważniejszych problemów na obszarze LGD „Nasze Roztocze”. 50% kwoty wsparcia tj. 3,8 mln zostało przeznaczone na operacje związane z tworzeniem nowych miejsc pracy poprzez tworzenie nowych i rozwijanie istniejących przedsiębiorstw.

Poniżej zaprezentowano powiązanie budżetu z celami ogólnymi i szczegółowymi LSR:

Cele szczegółowe	Powiązanie budżetu z celem	Budżet przewidziany na realizację celu
1. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD		
1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD	Dla poprawy jakości życia mieszkańców zamieszkujących obszar LGD odpowiednia kwota została przeznaczona na remont i doposażenie infrastruktury społecznej służącej integracji społeczności lokalnej.	540 000 zł
1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD	Przewidziano również wsparcie na organizację inicjatyw mających na celu wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz na projekt własny LGD, ukierunkowany na pomoc organizacjom pozarządowym funkcjonującym na obszarze „Naszego Roztocza”.	640 000 zł

1.3. Wsparcie wdrażania LSR	Realizacja celu 1.3. zawierającego działania związane z funkcjonowaniem biura LGD i działaniami animacyjnymi jest konieczna do prawidłowej realizacji całej LSR, w związku z tym zaplanowano na ten cel odpowiednią kwotę.	1 725 500 zł
2. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza		
2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD	Znaczna kwota wsparcia została przeznaczona na realizację celu ukierunkowanego na tworzenie nowych przedsiębiorstw wykorzystujących innowacyjne rozwiązania, co jest konieczne ze względu na ochronę cennych walorów przyrodniczych „Naszego Roztocza”.	992 000 zł
2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne	Odpowiedni budżet został przeznaczony na rozwój innowacyjnej przedsiębiorczości na obszarze LGD tj. wykorzystanie ekologicznych rozwiązań w już istniejących przedsiębiorstwach.	960 000 zł
3. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD		
3.1. Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza	Na realizację celu szczegółowego 3.1. została przeznaczona największa kwota wsparcia ze względu na ogromny potencjał przyrodniczy i kulturowy obszaru „Naszego Roztocza” do rozwoju turystyki. W ramach niniejszego celu zrealizowane zostaną operacje polegające na rozbudowie infrastruktury turystycznej, tworzeniu nowych przedsiębiorstw funkcjonujących w branży turystycznej oraz rozwijaniu istniejących, a także promocji turystycznej obszaru LGD.	4 880 000 zł

W kryteriach wyboru operacji LGD „Nasze Roztocze” wyznaczyła kryteria premiujące projekty, w których wkład własny beneficjenta jest wyższy niż minimalny wymagany dla danego typu operacji i beneficjenta.

W ramach realizacji projektu własnego LGD przewidziała większy udział środków własnych, niż wynikający z programu.

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Zaprojektowany przez LGD „Nasze Roztocze” plan komunikacji, stanowiący załącznik nr 5 do LSR, opracowany został na podstawie wniosków z konsultacji społecznych przeprowadzonych w piątym etapie partycypacji społecznej. Ponadto wykorzystano wyniki ankiety ewaluacyjnej poprzedniej strategii.

Głównym celem Planu Komunikacji jest **Wspieranie efektywnego wdrażania LSR**. Cel główny zostanie zrealizowany poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- 1. Informowanie o założeniach LSR, zasadach ubiegania się o pomoc w ramach LSR.**
- 2. Angażowanie grup defaworyzowanych określonych w LSR do korzystania ze wsparcia w ramach LSR.**
- 3. Budowanie wizerunku LGD jako instytucji wspierającej rozwój lokalny.**

Zakłada się, że realizacja *Planu komunikacji* przełoży się na zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w działalność LGD, a tym samym pozytywnie wpłynie na jakość zgłaszanych operacji i wniosków. Zaproponowany *Plan komunikacji* ma za zadanie zlikwidowanie dotychczasowych problemów komunikacyjnych oraz zagwarantowanie dwustronności przekazu poprzez umożliwienie pozyskiwania informacji zwrotnej od mieszkańców.

Plan komunikacji skierowany jest do **grup kluczowych z punktu widzenia realizacji LSR**: mieszkańców obszaru LGD, potencjalnych beneficjentów, przedstawicieli grup defaworyzowanych, przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego, członków Rady LGD, przedstawicieli organizacji pozarządowych. Dla poszczególnych grup docelowych określono odpowiednie środki przekazu gwarantujące powodzenie

w komunikacji z daną grupą. Wśród grup docelowych planu komunikacji wyodrębniono grupy defaworyzowane, zidentyfikowane na obszarze LGD: osoby młode do 35 roku życia, osoby starsze (50+) i osoby bezrobotne.

W Planie komunikacji zaplanowano różnorodne **działania komunikacyjne** dostosowane do potrzeb odpowiednich grup docelowych. Działania realizują poszczególne cele Planu komunikacji. Do działań komunikacyjnych przypisano adekwatne **wskaźniki**:

- Publikacja artykułów i ogłoszeń w Internecie – 1 prowadzona strona internetowa., 1 prowadzony profil na Facebooku,
- Publikacja artykułów i ogłoszeń o planowanych naborach wniosków w ramach wdrażania w biuletynach informacyjnych wydawanych przez gminy członkowskie LGD – 15 artykułów i ogłoszeń,
- Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami – 24 spotkania informacyjno-konsultacyjne,
- Opracowanie broszury z informacjami o założeniach LSR, możliwościach realizacji projektów i zasadach ubiegania się o dofinansowanie – wydanie nakładu 2000 szt. broszury obejmującej ok. 16-20 stron,
- Wsparcie doradcze – 100 podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa,
- Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej – 4 spotkania informacyjno-konsultacyjne,
- Organizacja Mobilnego Punktu Konsultacyjnego LGD podczas imprez plenerowych organizowanych przez gminy członkowskie LGD – 18 imprez plenerowych, w których będzie uczestniczyła LGD,
- Promocja efektów realizacji LSR poprzez zamieszczanie relacji ze zrealizowanych projektów na stronie internetowej i portalu społecznościowym prowadzonym przez LGD – 60 relacji ze zrealizowanych projektów,
- Opracowanie albumu prezentującego projekty zrealizowane w ramach LSR – wydanie nakładu 500 szt. albumu,
- Organizacja konferencji podsumowującej efekty wdrażania LSR – 1 zorganizowana konferencja,
- Ankietyzacja społeczności lokalnej, beneficjentów i uczestników działań animacyjnych i doradztwa realizowanego przez LGD – zebranie min. 500 ankiet,
- Prezentacja wyników przeprowadzonej ewaluacji – 2 zamieszczone Raporty ewaluacyjne.

X. ZINTEGROWANIE

ZGODNOŚĆ I KOMPLEMENTARNOŚCI Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI I STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do:

- wzrostu kapitału społecznego poprzez rozwój infrastruktury oraz wsparcie inicjatyw służących poprawie jakości życia mieszkańców obszaru LGD,
- rozwoju przedsiębiorczości poprzez wsparcie dla zakładania nowych działalności gospodarczych i tworzenia nowych miejsc pracy,
- zwiększenia atrakcyjności turystycznej poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i usług turystycznych,
- promocji turystycznej obszaru oraz propagowania turystyki aktywnej,
- przeciwdziałania zmianom klimatu i ochrony środowiska naturalnego.

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest spójna pod względem planowanych do realizacji przedsięwzięć z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oraz wyznaczonymi w niej celami. W horyzoncie 2020r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu,
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu,
4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

LSR przyczynia się do osiągnięcia zamierzeń w poszczególnych celach strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.):

- Cel 1.1 *Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD* oraz cel 1.2 *Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD* są spójne z celem operacyjnym **4.2. Wspieranie włączenia społecznego**, gdyż przyczyniają się do integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, i ich rozwoju osobistego,
- Cel 2.1. *Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD* oraz cel 2.2 *Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne* są spójne z celem operacyjnym **2.4. Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich** ponieważ zawiera działania związane z rozwojem przedsiębiorczości i tworzeniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich,
- Cel 3.1 *Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza* jest spójny z celem operacyjnym **1.2. Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast**, ponieważ jego realizacja przyczyni się do rozwoju funkcji turystycznych miast na obszarze LGD „Nasze Roztocze” (Józefów, Krasnobród, Szczepieszyn i Zwierzyniec) oraz dynamizacji rozwoju tych miast,

Dodatkowo zdefiniowana w LSR **innowacyjność** na poziomie realizacji celów szczegółowych 2.1. *Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD* oraz 2.2 *Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne* bezpośrednio nawiązuje do celu **4.5 Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego** Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Powiązania pomiędzy poszczególnymi priorytetami strategii przedstawione zostały w poniżej zamieszczonej tabeli.

Tabela. Zestawienie powiązań pomiędzy celami ogólnymi LSR LGD „Nasze Roztocze” a Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego	Cel ogólny 1. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD	Cel ogólny 2. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza	Cel ogólny 3. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD
Cel strategiczny 1: Wzmacnianie urbanizacji regionu			x
Cel strategiczny 2: Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich		x	
Cel strategiczny 4: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu	x	x	

Źródło: opracowanie własne

Obszar Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” w całości wpisuje się w wyznaczony w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego Obszar Strategicznej Interwencji gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych – **Obszar funkcjonalny Roztoczańsko-puszczański**. Jest to obszar o bardzo wysokich walorach przyrodniczych, zdrowotnych i krajobrazowo-kulturowych o uznanej randze krajowej i międzynarodowej. Interwencja na tym obszarze powinna obejmować działania zmierzające do wykorzystania potencjału przyrodniczego i kulturowego dla tworzenia warunków rozwoju społeczno-gospodarczego oraz określenia charakteru i natężenia funkcji turystycznej, aby nie powodowała ona dewaloryzacji lub zniszczenia walorów i zasobów przyrodniczych, które na tym terenie są podstawą jej wykształcenia. Ponadto, interwencja powinna obejmować takie działania jak: aktywna ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrody, rozwój infrastruktury transportowej, poprawa dostępu do usług społecznych, poprawa warunków fitosanitarnych,

przywrócenie miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

Strategia Rozwoju lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest również spójna i wpisuje się w dokument: **Koncepcja Programowo-Przestrzenna Rozwoju Turystyki i Rekreacji w Województwie Lubelskim**. Obszar LGD „Nasze Roztocze” posiada bardzo duży potencjał do rozwoju turystyki, ze względu na wyjątkowe walory przyrodnicze i kulturowe, w związku z czym w Strategii wyznaczony został cel ogólny 3. *Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD*, który wpisuje się w następujące priorytety w Koncepcji:

1. **Tworzenie i rozwój markowych produktów turystycznych** – podnoszenie konkurencyjności istniejących i kreowanie nowych produktów turystycznych,
2. **Kształtowanie walorów turystycznych województwa** – ochrona zasobów kulturowych i przyrodniczych,
3. **Rozwój infrastruktury turystycznej i usług turystycznych** – podniesienie jakości istniejącej i tworzenie nowej infrastruktury turystycznej,
4. **Zapewnienie dostępności walorów i produktów turystycznych**,
5. **Rozwój instytucjonalny obsługi turystyki** – promocja walorów turystycznych, kształtowanie kadr.

Dokumentem definiującym regionalne inteligentne specjalizacje w województwie lubelskim, których rozwój przyczyni się do wzrostu gospodarczego w regionie jest Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego 2020. Dokument wyznacza następujące priorytety, które konstytuują ramy interwencji RSI WL:

- Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji, zwłaszcza w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji,
- Priorytet 2. Wzrost zdolności podmiotów sektora naukowo-badawczego do tworzenia i komercjalizacji wiedzy w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji regionu,
- Priorytet 3. Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu i otwartej na innowacje administracji publicznej.

Cel ogólny 2. *Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza* i zidentyfikowane przedsięwzięcia wpisuje się w szczególności w następujące kierunki działania:

- 1.1. **Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza przedsiębiorczości technologicznej**, ponieważ rozwój przedsiębiorczości i technologii na badanym obszarze spowoduje polepszenie warunków życia i przyczyni się do wzrostu gospodarczego,
- 3.3. **Promocja przedsiębiorczości i innowacyjności.**

Kolejnym dokumentem na szczeblu regionalnym, z którym spójne są cele LSR jest Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego. Cel ogólny 2. *Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza* i zidentyfikowane przedsięwzięcia realizują innowacyjne podejście strategii wpisujące się w następujące cele szczegółowe programu:

1. **Zwiększenie bezpieczeństwa i zaspokojenie potrzeb energetycznych mieszkańców,**
2. **Wzrost znaczenia sektora energetycznego regionu poprzez specjalizację gospodarki w produkcji energii ze źródeł odnawialnych.**

Poza dokumentami regionalnymi LSR jest spójna z dokumentami strategicznymi na szczeblu powiatowym. Cele i przedsięwzięcia wpisują się w dwa cele strategiczne Strategii Rozwoju Powiatu Zamojskiego na lata 2007-2020:

- Cel ogólny 2. *Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza* wpisuje się w cel strategiczny 2. **Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie warunków dla pozyskania inwestycji,**
- Cel ogólny 1. *Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD* jest spójny z celem 3. **Rozwój infrastruktury lokalnej.**

LSR jest również spójna ze Strategią Rozwoju Powiatu Bilgorajskiego na lata 2007-2015:

- Cel ogólny 1. *Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD* wpisuje się w cel strategiczny 1. **Rozwój i wykorzystanie zasobów ludzkich,**
- Cel ogólny 2. *Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Roztocza* wpisuje się w cel strategiczny 2. **Rozwój ekonomiczno-gospodarczy.**

Cele Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” są również komplementarne z celami strategii rozwoju poszczególnych gmin należących do LGD:

- **Strategia Rozwoju Gminy Adamów na lata 2016-2020 (z perspektywą do 2022 r.):**

Cel strategiczny 1. Rozwój infrastruktury poprawiającej jakość życia mieszkańców,

Cel strategiczny 2. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości,

Cel strategiczny 3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego,

Cel strategiczny 4. Wzmocnienie rozwoju sfery społecznej.

- **Strategia Rozwoju Gminy Józefów na lata 2015-2030:**

Domena I Zrównoważony rozwój gospodarczy:

Cel strategiczny 1. Poprawa atrakcyjności społecznej i gospodarczej obszaru gminy poprzez właściwe kształtowanie ład przestrzennego oraz ochronę środowiska naturalnego i przyrody,

Cel strategiczny 3. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i działalności rolniczej oraz podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru gminy,

Cel strategiczny 4. Rozwój turystyki i poprawa atrakcyjności turystycznej Gminy poprzez efektywne wykorzystanie potencjału i dziedzictwa kulturowego,

Cel strategiczny 5. Poprawa i rozwój działań promocyjnych gminy.

Domena II Rozwój społeczny:

Cel strategiczny 4. Poprawa i rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej,

Cel strategiczny 5. Rozwój oferty spędzania wolnego czasu dla społeczności lokalnej,

Cel strategiczny 7. Zwiększenie aktywności społecznej oraz wykorzystanie potencjału lokalnej społeczności.

- **Strategia Rozwoju Gminy Krasnobród do 2020 r. – priorytetowe kierunki wsparcia:**

1. Wspomaganie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym firm obsługi turystyki;

2. Wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego;

3. Rozwój nowoczesnej społeczności lokalnej, opartej na wiedzy;

6. Budowanie systemu marketingu gminnego.

- **Strategia Rozwoju Gminy Szczepietyn na lata 2016-2022:**

Priorytet 1. Gmina Szczepietyn atrakcyjna dla turystów oraz przyjazna środowisku naturalnemu,

Priorytet 2. Gmina Szczepietyn z efektywną gospodarką oraz nowoczesnym rolnictwem,

Priorytet 3. Gmina Szczepietyn atrakcyjnym i komfortowym miejscem zamieszkania i pobytu.

- **Strategia Rozwoju Gminy Zamość na lata 2015-2025:**

Cel strategiczny I: Wyższa atrakcyjność inwestycyjna i dostępność komunikacyjna gminy;

Cel strategiczny III: Wzmocnienie kapitału społecznego oraz integracja społeczna.

- **Strategia Rozwoju Gminy Zwierzyniec na lata 2014-2022:**

Cel strategiczny 1. Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców,

Cel strategiczny 4. Zachowane i wyeksponowane dziedzictwo kulturowe i naturalne,

Cel strategiczny 5. Gmina przyjazna środowisku naturalnemu,

Cel strategiczny 6. Zdrowi i aktywni mieszkańcy Gminy,

Cel strategiczny 7. Poprawa stanu rozwoju sfery gospodarczej gminy.

ZINTEGROWANIE SEKTORÓW, PARTNERÓW, ZASOBÓW I BRANŻ

Zintegrowany charakter Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” przejawia się w spójności i kompleksowości przedsięwzięć wyznaczonych w ramach realizacji celu szczegółowego 3.1. **Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza**, którego wdrożenie przyczyni się do utworzenia spójnej i kompleksowej oferty turystycznej, integrującej różne branże i sektory oraz angażującej różnych partnerów i metody z zachowaniem odpowiedniej sekwencji.

W ramach celu szczegółowego 3.1. zaplanowano do realizacji przedsięwzięcia:

- 3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszaru LGD,
- 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury turystycznej obszaru LGD,
- 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów,

- 3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów,
- 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD,
- 3.1.6. Wspieranie turystyki aktywnej na obszarze LGD

Realizacja celu szczegółowego i zaplanowanych w jego ramach przedsięwzięć będzie możliwa dzięki wykorzystaniu **różnych metod realizacji** tj. poprzez projekty konkursowe, grantowe i projekty współpracy. Ponadto zaplanowane przedsięwzięcia mają charakter infrastrukturalny i nieinfrastrukturalny.

Realizacja przedsięwzięć w ramach celu 3.1. zakłada **współdziałanie podmiotów z różnych sektorów** – publicznego, społecznego i gospodarczego. Zakłada się, że realizatorami działań będą różne podmioty tj. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, a także Lokalna Grupa Działania. Dodatkowo w ramach kryteriów wyboru przewidziano dodatkowe punkty za realizację projektów w ramach partnerstw międzysektorowych.

Przewidziane do realizacji Przedsięwzięcia 3.1.3. i 3.1.4. zapewniają **zintegrowanie 3 branż działalności gospodarczej** wpływając na integrację gospodarczą obszaru LGD, w zakresie przygotowania zintegrowanej oferty dla turystów odpoczywających na Roztoczu w oparciu o kluczowe dla rozwoju obszaru branże działalności gospodarczej:

- kultura, rozrywka i rekreacja (sekcja R),
- zakwaterowanie i gastronomia (sekcja I),
- pozostała działalność usługowa (Seksja S).

Zintegrowane podejście prezentowane w celu szczegółowym pozwala na osiągnięcie zamierzonego efektu zintegrowania oferty turystycznej Naszego Roztocza w sposób kompleksowy i spójny przy zachowaniu odpowiedniej sekwencji działań z użyciem różnych metod i zaangażowaniem podmiotów z różnych sektorów. W ramach realizacji celu w pierwszej kolejności będzie rozwijana infrastruktura turystyczno – rekreacyjna. Jest to działanie będące głównie w kompetencji samorządów i organizacji pozarządowych (Przedsięwzięcie 3.1.1. i 3.1.2.). Równolegle przedsiębiorcy i mieszkańcy obszaru będą realizowali operacje związane z tworzeniem produktów i usług dla turystów (Przedsięwzięcia 3.1.3. i 3.1.4.). Ostatnią sekwencją będzie opracowanie publikacji promocyjnych i organizacja wydarzeń promujących turystykę aktywną (Przedsięwzięcia 3.1.5. i 3.1.6.), w tym m.in. infrastrukturę i produkty turystyczne wsparte w ramach wdrażania LSR. Takie działanie pozwoli na **ograniczenie zidentyfikowanej w analizie SWOT słabej strony obszaru**, jaką jest *małe zintegrowanie działań poszczególnych gmin i podmiotów zajmujących się turystyką*.

Cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zawarte w LSR LGD „Nasze Roztocze” na lata 2016-2023 są zintegrowane z **celami przekrojowymi PROW** na lata 2014-2020:

- *Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu* – cel szczegółowy 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD (głównie przedsięwzięcie 1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy, które mierzy wskaźnik produktu: Liczba wspartych inicjatyw mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzrost świadomości ekologicznej),
- *Innowacyjność* – cel szczegółowy 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD (w szczególności przedsięwzięcie 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD, mierzone przy pomocy wskaźników produktu: Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym liczba projektów ukierunkowanych na innowacje) oraz cel szczegółowy 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne (przedsięwzięcie 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy, mierzone wskaźnikiem produktu Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstw (w tym liczba projektów ukierunkowanych na innowacje).

Wśród kryteriów wyboru operacji pozwalający realizować niniejszą Strategię zgodnie z założonymi celami i zidentyfikowanymi w diagnozie obszaru potrzebami mieszkańców wyznaczono **Kryterium Innowacyjny charakter projektu** pozwalające na realizację celów przekrojowych PROW 2014-2020 oraz na osiągnięcie wskaźników przypisanych tym celom.

XI. MONITORING I EWALUACJA

Gwarancją skutecznego wdrażania przedsięwzięć służących osiągnięciu celów zawartych w Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest dysponowanie wiedzą na temat osiąganych postępów w zakresie wdrażanych operacji oraz zdolność do prawidłowego reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami, a uzyskiwanymi efektami ich realizacji

Monitoring jest procesem ciągłym, polegającym na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu wdrażania strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, jakościowym i ilościowym.

Ewaluacja to badanie społeczno-ekonomiczne realizowane w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o odpowiednie kryteria. Najczęściej stosowanymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. W celu przeprowadzenia oceny, ewaluacja posługuje się odpowiednio dobranymi metodami badań społecznych i ekonomicznych. Istotną cechą ewaluacji jest jej użytkowy charakter. Głównym celem badania ewaluacyjnego nie jest bowiem jedynie zwiększanie zasobu wiedzy teoretycznej, ale przede wszystkim poprawianie jakości wdrażanych interwencji.

Zasady i procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu zostały opracowane przy udziale i zaangażowaniu społeczności lokalnej w ramach czwartego etapu opracowania Strategii. Podczas spotkań oraz dzięki badaniu ankietowemu zidentyfikowano następujące **elementy podlegające monitoringowi**:

- Stopień realizacji wskaźników produktu i rezultatu ze szczególnym uwzględnieniem wskaźników związanych z utworzeniem miejsc pracy i realizacją operacji dedykowanych grupom defaworyzowanym,
- Poziom wykorzystania budżetu, w tym w szczególności środków finansowych na utworzenie miejsc pracy i operacje dedykowane w LSR grupom defaworyzowanym,
- Realizacja Harmonogramu naboru wniosków ,
- Realizacja Planu komunikacji,
- Zadania związane z udzieleniem doradztwa,
- Zadania związane z animacją lokalną i współpracą,
- Realizacja Planu szkoleń dla pracowników Biura i członków Rady LGD,
- Poziom partycypacji społecznej na etapie wdrażania LSR.

Elementy podlegające ewaluacji zostały podzielone na 3 grupy:

1. Ewaluacja rzeczowej i finansowej realizacji LSR (Wskaźniki i cele realizacji LSR, Kryteria i procedury wyboru operacji, Poziom wykorzystania budżetu i harmonogram naboru wniosków, Plan komunikacji),
2. Ewaluacja bieżącej pracy biura LGD i aktywizacji (Zadania związane z udzieleniem doradztwa przez pracowników Biura, Zadania związane z animacją lokalną i współpracą przedzielone pracownikom biura),
3. Ewaluacja oddziaływania realizacji LSR na obszarze LGD (Zmiany na obszarze LGD jakie zaistniały w wyniku realizowanych operacji w ramach LSR, Poziom partycypacji społecznej na etapie wdrażania LSR, Cele realizacji LSR, Poziom wykorzystania budżetu).

Każdy z elementów podlegających ewaluacji został przyporządkowany do odpowiedniego kryterium ewaluacyjnego i zostały mu przypisane pytania badawcze. Odpowiedzi na poszczególne pytania będą stanowiły element raportów ewaluacyjnych.

Proces monitoringu będzie prowadzony przez pracowników Biura LGD. Ewaluacja będzie dokonywana przez pracowników Biura LGD (ewaluacja wewnętrzna) jednak w wyjątkowych sytuacjach proces ewaluacji może zostać powierzony ekspertowi (ewaluacja zewnętrzna).

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projekty strategii, jako dokumentów, których realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, mogą wymagać, na etapie projektowania, poddania ich treści strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przepisy Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale

społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.) uzależniają konieczność przeprowadzenia takiej oceny od indywidualnej zawartości dokumentu oraz zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji.

W związku z powyższym Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze” dnia 7 grudnia 2015 r. zwróciła się do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Zamościu z prośbą o wydanie opinii w sprawie uzgodnienia braku konieczności przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze” na lata 2016-2023. Prośbę swą LGD uargumentowało następująco:

- Lokalna Strategia Rozwoju będzie stanowić instrument realizacji założeń Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, która została poddana procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- LSR będzie stanowić instrument wdrażania działania PROW na lata 2014-2020 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, dla którego wykazano brak oddziaływania na środowisko,
- Opracowując LSR Lokalna Grupa Działania nie posiada wiedzy na temat konkretnych projektów, które będą realizowane w ramach jej wdrażania, ponieważ informacje te będą określone po zakończeniu przyjmowania i oceny wniosków w ramach poszczególnych konkursów,
- Wnioskodawcy projektów inwestycyjnych będą zobowiązani do posiadania kompletnej dokumentacji, w tym dotyczącej przeprowadzonych procedur badania oddziaływania inwestycji na środowisko.

Do wniosku LGD dołączyła dwa załączniki:

- Projekt Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” na lata 2016-2023, zawierający opis uwarunkowań przyrodniczych i społeczno-gospodarczych obszaru oraz wstępnie sformułowane cele ogólne, szczegółowe i planowane do realizacji przedsięwzięcia,
- Projekt Kryteriów wyboru projektów w ramach Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” na lata 2016-2023.

W odpowiedzi na przedstawiony wniosek Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Zamościu w piśmie z dnia 9 grudnia 2015 roku stwierdził brak potrzeby przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność LGD „Nasze Roztocze” na lata 2016-2023. Odpowiedź swą RDOŚ w Lublinie uargumentował tym, iż pomimo braku możliwości wykluczenia wyznaczania ram dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko można wykluczyć prawdopodobieństwo negatywnego znaczącego oddziaływania na środowisko planowanych działań inwestycyjnych, ponieważ projekt dokumentu wyznacza ramy środowiskowe naboru wniosków.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

1. Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020,
2. Ewaluacja Poradnik dla pracowników administracji publicznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012,
3. Słoniewski E., 2011, Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego obszaru LGD Nasze Roztocze na potrzeby rozwoju turystyki i promocji Roztocza,
4. Ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Nasze Roztocze”, gminy: Adamów, Józefów, Krasnobród, Zamość, Zwierzyniec, stan na 31.10.2015r.
5. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
6. Bank Danych Lokalnych GUS,
7. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.),
8. Koncepcja Programowo-Przestrzenna Rozwoju Turystyki i Rekreacji w Województwie Lubelskim,
9. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego 2020,
10. Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego,
11. Strategia Rozwoju Powiatu Zamojskiego na lata 2007-2020,
12. Strategia Rozwoju Powiatu Biłgorajskiego na lata 2007-2015,
13. Strategia Rozwoju Gminy Adamów na lata 2016-2020 (z perspektywą do 2022 r.),
14. Strategia Rozwoju Gminy Józefów na lata 2015-2030,
15. Strategia Rozwoju Gminy Krasnobród do 2020 r.,
16. Strategia Rozwoju Gminy Szczepietnica na lata 2016-2022,
17. Strategia Rozwoju Gminy Zamość na lata 2015-2025,
18. Strategia Rozwoju Gminy Zwierzyniec na lata 2014-2022.

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1. Procedura aktualizacji LSR

Załącznik nr 2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Załącznik nr 3. Plan działania

Załącznik nr 4. Budżet LSR

Załącznik nr 5. Plan komunikacji

Procedura aktualizacji LSR

1. CEL PROCEDURY:

Celem procedury jest dostosowanie zapisów Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność do wymogów prawnych, aktualizacja danych dotyczących obszaru oraz korekta zapisów wynikająca z ewaluacji wdrażania LSR. Procedura zapewnia szeroki udział przedstawicieli społeczności lokalnej obszaru LGD.

2. ZAKRES PROCEDURY:

Procedura obejmuje czynności i schemat działań związanych ze zgłaszaniem, analizowaniem i w końcu przyjmowaniem przez odpowiedni organ zmian w zapisach LSR.

3. POWODY AKTUALIZACJI

Proces aktualizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność będzie przeprowadzony w oparciu o:

- analizę uwarunkowań wewnętrznych obszaru LGD;
- analizę uwarunkowań zewnętrznych;
- analizę wcześniej niezdefiniowanych lub nowopowstałych potrzeb społeczności lokalnej;
- analizę wyników procesu ewaluacji.

4. ZAŁOŻENIA OGÓLNE:

- Proces wdrażania i aktualizacji LSR odbywa się z jak najszerszym udziałem społeczności lokalnej obejmujący co organizację spotkań konsultacyjnych na obszarze gmin członkowskich LGD oraz publikację projektu zmian z ich uzasadnieniem na stronie internetowej LGD wraz z formularzem zgłaszania uwag do projektu zmian;
- LGD analizuje efekty wdrażania LSR w oparciu o procedurę monitoringu i ewaluacji;
- Zakres kompetencji pomiędzy organami LGD uczestniczącymi w procesie aktualizacji LSR określa statut LGD
- Opracowaniem zakresu aktualizacji Strategii zajmują się pracownicy Biura oraz członkowie Zarządu LGD.

5. SPOSÓB AKTUALIZACJI

Aktualizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność może być prowadzona w sposób:

- Zwyczajny – zmiany spowodowane wynikiem przeprowadzonego procesu ewaluacji dwa razy w okresie wdrażania LSR,
- Nadzwyczajny - zmiana spowodowana wstąpieniem zasadniczych zmian w uwarunkowaniach zewnętrznych wdrażania strategii lub w sposobach jej wdrażania.

6. ROZPOCZĘCIE PROCESU AKTUALIZACJI

Rozpoczęcie procesu aktualizacji strategii wymaga uchwały Zarządu o podjęciu aktualizacji LSR w oparciu o:

- Dane pozyskane w procesie monitoringu wdrażania LSR i ich ocena w procesie ewaluacji;
- Zmiany prawne niezależne od LGD oraz inne zmiany zewnętrzne wpływające na sposób i zakres realizowanej Strategii;

W sytuacji wystąpienia zmian mających istotny wpływ na cele i przedsięwzięcia oraz wskaźniki Zarząd LGD podejmuje decyzje o rozpoczęciu procesu aktualizacji Strategii.

7. PROCES AKTUALIZACJI

Propozycje korekty zapisów Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność wraz z uzasadnieniem ich wprowadzenia (np. na podstawie danych ewaluacyjnych) opracowane zostaną przez pracowników Biura i zatwierdzane przez Zarząd LGD.

Proces aktualizacji podobnie jak proces tworzenia Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność będzie oparty w dużym stopniu na partycypacji społecznej:

- 1) Na stronie internetowej LGD zostanie umieszczona informacja o potrzebie dokonania zmian w LSR, ich planowanym zakresie wraz z podaniem powodu ich wprowadzenia. Dodatkowo na stronie zamieszczony zostanie Formularz proponowanych zmian w LSR. Długość konsultacji to nie mniej niż 7 dni kalendarzowych.
- 2) Zebrane podczas konsultacji propozycje zmian przedstawione zostaną podczas otwartych spotkań konsultacyjnych dla mieszkańców LGD.
- 3) Po podsumowaniu procesu konsultacji zmian LSR zaktualizowany dokument podlega zatwierdzeniu przez stosowny organ LGD, w zależności od zakresu wprowadzanych zmian.

Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiąganiu celów LSR, jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. LSR jest dokumentem opracowanym z aktywnym udziałem społeczności lokalnej. Warunkiem niezbędnym dla prawidłowej realizacji Strategii jest zapewnienie aktywnego udziału mieszkańców w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych w procesie oceny postępów jej wdrażania, a także działań prowadzonych przez Biuro LGD.

1. SŁOWNICZEK

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Ewaluacja to badanie społeczno-ekonomiczne realizowane w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o odpowiednie kryteria. Najczęściej stosowanymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. W celu przeprowadzenia oceny ewaluacja posługuje się odpowiednio dobranymi metodami badań społecznych i ekonomicznych. Istotną cechą ewaluacji jest jej użyteczny charakter. Głównym celem badania ewaluacyjnego nie jest bowiem jedynie zwiększanie zasobu wiedzy teoretycznej, ale przede wszystkim poprawianie jakości wdrażanych interwencji.³

Ewaluacja dzieli się na 3 rodzaje:

- **ewaluacja ex-ante** (przed rozpoczęciem realizacji interwencji) – głównym jej zadaniem jest ocena przyjętej w ramach programu logiki interwencji,
- **ewaluacja on-going** (w trakcie wdrażania interwencji) – celem jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przeprowadzonej ewaluacji wstępnej, zwłaszcza pod względem dostarczonych produktów i osiągniętych rezultatów oraz określenie trafności zamierzeń w stosunku do aktualnych trendów społeczno-gospodarczych,
- **ewaluacja ex-post** (po zakończeniu realizacji interwencji) – celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy.

2. REALIZACJA PROCESU MONITORINGU

Podmiot wykonujący

Proces monitoringu prowadzony jest przez pracowników Biura LGD (monitoring wewnętrzny).

Czas i okres zbierania danych w ramach monitoringu

- 1) Proces monitoringu jest prowadzony na bieżąco przez pracowników Biura LGD.
- 2) Okres pomiaru to cały okres realizacji strategii 2016-2023.
- 3) Raport monitoringowy (w formie zestawienia danych zebranych w procesie monitoringu) powstaje nie rzadziej niż raz w roku w terminie do końca pierwszego kwartału danego roku za rok poprzedni.

Elementy poddane monitoringowi, sposób pozyskania danych

Monitoringowi poddane są elementy dotyczące: rzeczowej i finansowej realizacji LSR oraz bieżącej pracy biura LGD i aktywizacji (elementy funkcjonowania LGD)

Element poddany monitoringowi	Wykonawca badania	Źródła pozyskiwania danych	Czas i okres dokonywania pomiarów	Analiza i ocena danych
Stopień realizacji wskaźników produktu i rezultatu ze	Biuro LGD	- rejestr danych LGD - dane pozyskane z Urzędu Marszałkowskiego i ARIMR,	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na określenie stopnia realizacji oraz

³ Ewaluacja Poradnik dla pracowników administracji publicznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012

szczególnym uwzględnieniem wskaźników związanych z utworzeniem miejsc pracy i realizacją operacji dedykowanych grupom defaworyzowanym		- ankiety monitorujące wypełniane przez beneficjentów LGD		zgodności osiąganych wskaźników z założonym <i>Planem działania</i>
Poziom wykorzystania budżetu, w tym w szczególności środków finansowych na utworzenie miejsc pracy i operacje dedykowane w LSR grupom defaworyzowanym	Biuro LGD	- rejestr danych LGD, - dane pozyskane z Urzędu Marszałkowskiego i ARIMR, - ankiety monitorujące wypełniane przez beneficjentów LGD	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na określenie stopnia wykorzystania środków finansowych w stosunku do założeń <i>Planu działania</i> oraz do wartości umów zawartych w ramach wdrażania LSR
Realizacja <i>Harmonogramu naboru wniosków</i>	Biuro LGD	- rejestr przeprowadzonych naborów - zestawienie ogłoszeń o naborach wniosków	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na określenie zgodności ogłaszanych konkursów z założonym <i>Harmonogramem</i>
Realizacja <i>Planu komunikacji</i>	Biuro LGD	- dane LGD - rejestr przeprowadzonych działań komunikacyjnych	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na określenie stopnia realizacji zadań oraz stopnia osiągania wskaźników zaplanowanych w <i>Planie komunikacji</i>
Zadania związane z udzieleniem doradztwa	Biuro LGD	- rejestry udzielanego przez Biuro LGD doradztwa - ankiety jakości udzielanego doradztwa	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na monitorowanie jakości i skuteczności udzielanego doradztwa
Zadania związane z animacją lokalną i współpracą	Biuro LGD	- dane LGD - ankiety wypełniane przez uczestników działań animacyjnych	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na kontrolę efektywności działań animacyjnych realizowanych przez LGD
Realizacja <i>Planu szkoleń</i> dla pracowników Biura i członków Rady LGD	Biuro LGD	- dane LGD - rejestr przeprowadzonych szkoleń	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na określenie stopnia realizacji działań zaplanowanych w <i>Planie szkoleń</i>
Poziom partycypacji społecznej na etapie wdrażania LSR	Biuro LGD	- dane LGD, - zainteresowanie działaniami realizowanymi przez LGD (statystyki/dane	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Analiza danych pozwoli na określenie stopnia zaangażowania społeczności lokalnej

		od administratora strony internetowej, listy obecności podczas działań organizowanych przez LGD,		w proces wdrażania LSR oraz na ocenę efektywności działań prowadzonych przez LGD
--	--	--	--	--

Analiza danych monitoringowych

- 1) Pracownik Biura LGD sporządzając raport monitoringowy za rok poprzedni ma za zadanie dokonać wyliczenia poziomu wydatkowanych środków finansowych dedykowanych grupom defaworyzowanym oraz środków finansowych przeznaczonych na utworzenie miejsc pracy, poziomu osiągniętych wskaźników w stosunku do wartości zakładanych na dany rok a także sporządzić zestawienie udzielonego doradztwa i innych działań realizowanych przez Biuro LGD.
- 2) Wstępna ocena danych z raportu monitoringowego w wymienionych aspektach może spowodować przyspieszenie decyzji o podjęciu procesu ewaluacji w sytuacji odchyłu uzyskanych wartości do planowanych o ponad 20%.

Sposób wykorzystania wyników analizy danych monitoringowych

Pozyskane dane monitoringowe wykorzystane zostaną w procesie ewaluacji. Niski poziom wykorzystanego budżetu i osiąganych wskaźników wpłynie na potrzebę modyfikacji *Harmonogramu naborów wniosków* i zwiększenia częstości ogłaszanych konkursów i zainteresowania organizowanymi naborami. Niedostateczne wyniki świadczonego doradztwa oraz jakości realizowanych działań komunikacyjnych i animacyjnych będą skutkowały zmianą metod lub rozszerzeniem działań komunikacyjnych i animacyjnych, podjęciem działań zmierzających do zwiększenia efektywności świadczonego doradztwa oraz większego zaangażowania mieszkańców obszaru w proces wdrażania LSR.

3. REALIZACJA PROCESU EWALUACJI

Podmiot wykonujący

- 1) Proces ewaluacji prowadzony jest przez pracowników Biura LGD (ewaluacja wewnętrzna)
- 2) W wyjątkowych sytuacjach proces ewaluacji lub poszczególne jego elementy mogą zostać powierzony ekspertowi (ewaluacja zewnętrzna)

Czas, sposób i okres przeprowadzenia oceny w ramach ewaluacji

- 1) Ewaluacja w zależności od celu i zaplanowanego zakresu danych poddanych procesowi ewaluacji dotyczy okresu – po zakończeniu 3 roku wdrażania LSR obejmująca dane za pierwsze trzy lata wdrażania LSR (ewaluacja on-going), po zakończeniu wdrażania LSR w 2023r. obejmująca dane za cały okres wdrażania LSR (ewaluacja ex-post).
- 2) Ewaluacja będzie prowadzona na podstawie **danych zebranych przez LGD** (raporty monitoringowe, zestawienia z przeprowadzonych naborów, dane dotyczące podpisanych umów i rozliczonych projektów pozyskane z Urzędu Marszałkowskiego, listy obecności, sprawozdania i ankiety wypełniane przez beneficjentów LGD), **wyników badań ankietowych prowadzonych przez LGD, opinii mieszkańców zebranych podczas organizowanych przez LGD spotkań i wywiadów indywidualnych** a także na podstawie **analizy danych statystycznych**.
- 3) Wyniki przeprowadzonej ewaluacji prezentowane będą w formie **Raportu** i publikowane na stronie internetowej LGD.

Elementy poddane ewaluacji oraz kryteria ewaluacyjne

Ocena jakości założonych w LSR celów i procedur oraz ocena pracy Biura LGD i wpływu wdrażania LSR na rozwój lokalny i zmieniający się w wyniku działalności LGD krajobraz obszarów wiejskich. Odzwierciedleniem tego są wyznaczone elementy poddane ewaluacji w okresie 2016-2023, są to:

- **rzeczowa i finansowa realizacja LSR** – element pozwalający na ocenę trafności i skuteczności założonych w LSR działań;
- **bieżąca praca Biura LGD i aktywizacja** – element pozwalający na ocenę trafności, skuteczności i trwałości pracy wykonywanej przez pracowników biura LGD i ich wpływ na aktywizację obszaru
- **oddziaływanie realizacji LSR na obszar działania LGD** – element pozwalający na ocenę skuteczności i trwałości efektów realizacji LSR oraz działań prowadzonych przez LGD.

Każdy element uszczegóławia katalog kryteriów wskazanych w ramach partycypacyjnego przygotowania LSR jako najważniejszych dla zbadania efektów realizacji Strategii wraz z planowanymi pytaniami badawczymi:

Kryterium ewaluacyjne	Element poddany ewaluacji /Pytanie badawcze
Ewaluacja rzeczowej i finansowej realizacji LSR	
Trafność – stopień w jakim elementy podlegające ewaluacji odpowiadają zidentyfikowanym problemom i potrzebom ludności	Wskaźniki i cele realizacji LSR Czy wskaźniki monitorujące realizację LSR są adekwatne do zakładanych celów i przedsięwzięć? (ewaluacja on-going)
	Kryteria i procedury wyboru operacji Czy kryteria i procedury wyboru operacji stosowane przez LGD zostały odpowiednio dobrane i pozwalają na obiektywną ocenę i wybór projektów realizujących założenia LSR? (ewaluacja on-going)
	Poziom wykorzystania budżetu i harmonogram naboru wniosków - Czy wielkość zaplanowanych środków na poszczególne przedsięwzięcia odpowiada realnym potrzebom (w tym grup defaworyzowanych)? (ewaluacja on-going) - Czy harmonogram naboru wniosku jest adekwatny do zakładanego budżetu i wielkości wskaźników zaplanowanych w Planie działania do 2023? (ewaluacja on-going)
	Plan komunikacji Czy działania komunikacyjne są adekwatne do grup docelowych LSR, w tym do grup defaworyzowanych? (ewaluacja on-going)
Skuteczność – ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów	Wskaźniki i cele realizacji LSR Czy na danym etapie realizacji LSR osiągnięte zostały zakładane wskaźniki realizacji? (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post)
	Kryteria i procedury wyboru operacji Jak kryteria wyboru operacji przyczynia się do realizacji 3 celów przekrojowych PROW 2014-2020 (innowacyjność, ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu) (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post)
	Poziom wykorzystania budżetu Czy zakładany na dany okres budżet został wykorzystany? (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post)
	Plan komunikacji Czy realizowane działania komunikacyjne skutecznie informują społeczność lokalną w zakresie działalności LGD? (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post)
Ewaluacja bieżącej pracy Biura LGD i aktywizacji	
Trafność – stopień w jakim elementy podlegające ewaluacji odpowiadają zidentyfikowanym problemom i potrzebom ludności	Zadania związane z udzielaniem doradztwa przez pracowników Biura - Czy udzielane doradztwo jest adekwatne do potrzeb potencjalnych beneficjentów? (ewaluacja on-going) - Czy wielkość zatrudnienia w biurze LGD odpowiada potrzebom w zakresie udzielanego doradztwa? (ewaluacja on-going)
	Zadania związane z animacją lokalną i współpracą przydzielone pracownikom Biura Czy zaplanowane zadania związane z animacją lokalną i współpracą odpowiadają potrzebom społeczności zamieszkującej obszar LGD „Nasze Roztocze”? (ewaluacja on-going)
Skuteczność – ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów	Zadania związane z udzielaniem doradztwa Czy udzielane doradztwo przyczyniło się do większej skuteczności w pozyskaniu środków unijnych w ramach LSR, a tym samym do realizacji celów? (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post)
	Zadania związane z animacją lokalną i współpracą Czy zadania związane z animacją lokalną i współpracą zaplanowane na dany okres zostały zrealizowane? (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post)

Trwałość – ocena faktu czy efekty projektu są możliwe do utrzymania w dłuższym okresie czasu	Zadania związane z udzieleniem doradztwa ■ Czy zdobyta przez beneficjentów wiedza w wyniku udzielonego doradztwa będzie wykorzystana przez nich w przyszłości? (ewaluacja ex -post) Zadania związane z animacją lokalną i współpracą ■ Czy zaplanowane zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy przyczynią się do długookresowej integracji społeczności lokalnej zamieszkującej LGD „Nasze Roztocze”? (ewaluacja ex -post)
Ewaluacja oddziaływania realizacji LSR na obszarze LGD	
Skuteczność – ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów	Zmiany na obszarze LGD jakie zaistniały w wyniku realizowanych operacji w ramach LSR ■ Czy realizowane operacje przyczyniają się do zminimalizowania problemów grup defaworyzowanych? (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post) Poziom partycypacji społecznej na etapie wdrażania LSR ■ Czy zastosowane metody partycypacji przyczyniają się do lepszego wdrażania LSR? (ewaluacja on-going) ■ Czy zastosowane metody partycypacji społecznej przyczyniają się do zaktywizowania grup docelowych określonych w LSR, w tym grup defaworyzowanych? (ewaluacja on-going) (ewaluacja ex -post)
Trwałość – ocena faktu czy efekty projektu są możliwe do utrzymania w dłuższym okresie czasu	Cele realizacji LSR ■ Czy zrealizowane cele LSR będą pozytywnie oddziaływać na obszar LGD w dłuższej perspektywie czasowej? (ewaluacja ex -post) Poziom wykorzystania budżetu ■ Czy efekty powstałe w wyniku wydatkowania budżetu LSR są widoczne po zakończeniu wdrażania LSR? (ewaluacja ex -post)

Sposób wykorzystania wyników ewaluacji

Wyniki ewaluacji stanowią przesłanki do aktualizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023. Załączone do raportu ewaluacyjnego rekomendacje wskazywać będą elementy wymagające pilnych zmian lub modyfikacji w Strategii lub sposobie funkcjonowania i pracy Biura LGD. Istotna jest analiza rekomendacji zawartych w raportach ewaluacyjnych głównie pod kątem:

- aktualizacji planu komunikacji w zakresie efektywności i skuteczności, trafności zadań komunikacyjnych i środków przekazu;
- efektywności i skuteczności kryteriów i procedur wyboru;
- efektywności zaplanowanego budżetu i stopnia jego wykorzystania;
- skuteczności i efektywności udzielanego doradztwa do potrzeb potencjalnych beneficjentów;
- adekwatności i skuteczności zaplanowanych zadań animacji lokalnej i współpracy do potrzeb społeczności zamieszkującej obszar LGD;
- adekwatności doboru sposobów i efektywności zastosowanych metod partycypacji społecznej;
- wykreowania dobrych praktyk w zakresie działań komunikacyjnych, środków przekazu i metod partycypacji społecznej i zaproponowanie dobrych praktyk na przyszłość (na nowy okres realizacji strategii);
- analizy rekomendacji pod kątem nabytych doświadczeń i zaproponowanie dobrych praktyk w zakresie wyznaczenia kryteriów i procedur wyboru operacji w strategii na przyszłość (na nowy okres realizacji strategii);
- analizy rekomendacji pod kątem nabytych doświadczeń i zaproponowanie dobrych praktyk w zakresie wykorzystania dostępnego budżetu w strategii na przyszłość (na nowy okres realizacji strategii).

Plan działania

Cel ogólny nr 1.0. Wzrost kapitału społecznego obszaru LGD	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Podziałanie/ zakres Programu	
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowan e wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowan e wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN			
Cel szczegółowy 1.1. Poprawa warunków dla rozwoju kapitału społecznego obszaru LGD															
Przedsięwzięcie 1.1.1. Remonty i modernizacje obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	Liczba wyremontowanych zmodernizowanych obiektów	6 szt.	100%	270 000	0	100%	0,00	0	100%	0,00	6	270 000	PROW	Realizacja LSR / Projekt grantowy	
Przedsięwzięcie 1.1.2. Doposażenie obiektów służących wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru LGD	Liczba doposażonych obiektów	0	0	0,00	6 szt.	100%	270 000	0	100%	0,00	6	270 000	PROW	Realizacja LSR / projekt grantowy	
Razem cel szczegółowy 1.1				270 000			270 000			0,00		540 000			
Cel szczegółowy 1.2. Nowoczesna i ekologiczna społeczność obszaru LGD															
Przedsięwzięcie 1.2.1. Aktywni i ekologiczni mieszkańcy	Liczba wspartych inicjatyw mających na celu promocję zdrowego stylu życia i wzrost świadomości ekologicznej	0	0	0,00	6 szt.	50%	100 000	6 szt.	100%	100 000	12	200 000	PROW	Realizacja LSR / projekt grantowy	

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie aktywizacji mieszkańców	0	0	0,00	1 szt.	100%	190 000	0	100%	0	1	190 000	PROW	Projekt współpracy
Przedsięwzięcie 1.2.2. Wsparcie aktywności kulturalnej mieszkańców obszaru LGD	Liczba wspartych inicjatyw	0	0	0,00	6 szt.	50%	100 000	6 szt.	100%	100 000	12	200 000	PROW	Realizacja LSR / projekt grantowy
Przedsięwzięcie 1.2.3. Nowoczesne organizacje pozarządowe	Liczba szkoleń i innych przedsięwzięć edukacyjnych	0	0	0,00	0	0	0,00	3 szt.	100%	50 000	3	50 000	PROW	Realizacja LSR / projekt własny
Razem cel szczegółowy 1.2				0,00			390 000			250 000		640 000		
Cel szczegółowy 1.3 Wsparcie wdrażania LSR														
Przedsięwzięcie 1.3.1. Działania animacyjne w zakresie wdrażania LSR	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	12 szt.	50%	48 000	12 szt.	100%	48 000	0	100%	0,00	24	96 000	PROW	Animacja
Przedsięwzięcie 1.3.2. Realizacja planu szkoleń dla pracowników Biura i organów LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	9 szt.	42,85%	6 000	9 szt.	85,7%	6 000	3 szt.	100%	2 000	21	14 000	PROW	Koszty bieżące
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	36 szt.	50%	12 000	36 szt.	100%	12 000	0	100%	0,00	72	24 000	PROW	Koszty bieżące

Przedsięwzięcie 1.3.3. Prowadzenie doradztwa i Biura LGD	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	40 szt.	40%	597 500	40 szt.	80%	630 000	20szt.	100%	364 000	100	1 591 500	PROW	Koszty bieżące	
Razem cel szczegółowy 1.3				663 500			696 000			366 000		1 725 500			
Razem cel ogólny 1.0				933 500			1 356 000			616 000		2 905 500			
Cel ogólny nr 2.0. Wspieranie lokalnej gospodarki Naszego Rostocza	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu	
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostk ą miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostk ą miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostk ą miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźnikó w	Razem planowane wsparcie w PLN			
Cel szczegółowy 2.1. Rozwój innowacyjnej aktywności gospodarczej mieszkańców LGD															
Przedsięwzięcie 2.1.1. Wsparcie zakładania działalności gospodarczej na obszarze LGD	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym liczba projektów ukierunkowanych na innowację)	4 szt. (2)	30%	320 000	6 szt. (3)	83%	480 000	2 szt.	100%	160 000	12 (5)	960 000	PROW	Realizacja LSR / konkurs	
Przedsięwzięcie 2.1.2. Animacja społeczna w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba spotkań informacyjno- konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	2 szt.	50%	16 000	2 szt.	100%	16 000	0,00	100%	0,00	4	32 000	PROW	Animacja	
Razem cel szczegółowy 2.1				336 000			496 000			160 000		992 000			
Cel szczegółowy 2.2. Rozwój potencjału przedsiębiorstw w oparciu o rozwiązania innowacyjne															

Przedsięwzięcie 2.2.1. Tworzenie nowych miejsc pracy	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (w tym liczba projektów ukierunkowanych na innowację)	2 szt. (1)	50%	480 000	2 szt. (1)	100%	480 000	0	100%	0,00	4 (2)	960 000	PROW	Realizacja LSR / konkurs	
Razem cel szczegółowy 2.2				480 000			480 000			0,00					
Razem cel ogólny 2.0				816 000			976 000			160 000					
Cel ogólny 3.0. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu	
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika a narastając o	Planowan e wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika a narastając o	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostk ą miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźnikó w	Razem planowane wsparcie w PLN			
Cel szczegółowy 3.1. Zintegrowanie oferty turystycznej Naszego Roztocza															
Przedsięwzięcie 3.1.1. Rozwój funkcji turystyczno- rekreacyjnych obszaru LGD	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	8 szt.	66,67 %	1 600 000	4 szt.	100%	400 000	0	100%	0,00	12	2 000 000	PROW	Realizacja LSR / konkurs	
Przedsięwzięcie 3.1.2. Poprawa standardu i rozbudowa sieciowej infrastruktury	Liczba zmodernizowanych, rozbudowanych obiektów sieciowej infrastruktury turystycznej	0	0	0,00	6 szt.	100%	270 000	0	100%	0,00	6	270 000	PROW	Realizacja LSR / projekt grantowy	

turystycznej obszaru LGD	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie rozwoju sieciowej oferty turystycznej obszaru LGD	1 szt.	100%	102 000	0	100%	0,00	0	100%	0,00	1	102 000	PROW	Projekt współpracy
Przedsięwzięcie 3.1.3. Tworzenie produktów turystycznych i usług dla turystów	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa z branży turystycznej i usług dla turystów	3 szt.	27,27 %	240 000	6 szt.	81,81%	480 000	2 szt.	100%	160 000	11	880 000	PROW	Realizacja LSR / konkurs
Przedsięwzięcie 3.1.4. Rozwój produktów i usług dla turystów	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa z branży turystycznej i usług dla turystów	1 szt.	25%	250 000	1 szt.	50%	250 000	2 szt.	100%	500 000	4	1 000 000	PROW	Realizacja LSR / konkurs
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji i sprzedaży produktów lokalnych i tradycyjnych	0	0	0,00	1 szt.	100%	38 000	0	100%	0,00	1	38 000,00	PROW	Projekt współpracy
Przedsięwzięcie 3.1.5. Promocja turystyczna obszaru LGD	Liczba aplikacji i publikacji promocyjnych	0	0	0,00	5 szt.	50%	135 000	5 szt.	100%	135 000	10	270 000	PROW	Realizacja LSR / projekt grantowy

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie promocji turystycznej obszaru LGD	1 szt.	100%	50 000	0	100%	0,00	0	100%	0,00	1	50 000	PROW	Projekt współpracy
Przedsięwzięcie 3.1.6. Wsparanie turystyki aktywnej na obszarze LGD	Liczba wydarzeń	0	0	0,00	10 szt.	50%	135 000	10 szt.	100%	135 000	20	270 000	PROW	Realizacja LSR / projekt grantowy
Razem cel szczegółowy 3.1				2 242 000			1 708 000			930 000		4 880 000		
Razem cel ogólny 3.0.				2 242 000			1 708 000			930 000		4 880 000		
Razem LSR				3 991 500			4 040 000			1 706 000		9 737 500		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
												3 800 000	50	

Budżet LSR

Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)	
	PROW	Razem EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	7 600 000,00	7 600 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	380 000,00	380 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 629 500,00	1 629 500,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	128 000,00	128 000,00
Razem	9 737 500,00	9 737 500,00

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2. PROW 2014-2020:

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż JST	3 451 927,50	1 973 072,00		5 424 000,00
Beneficjenci będący JST	1 383 952,50		791 047,50	2 175 000,00
Razem	4 835 880,00	1 973 072,00	791 047,50	7 600 000,00

Plan komunikacji

Główne cele i przesłanki powstania Planu Komunikacji

Podsumowując efekty wdrażania Strategii na lata 2009-2015, w maju 2015 r. LGD „Nasze Roztocze” przeprowadziło badanie ewaluacyjne. Badanie to było prowadzone m.in. w formie ankiety ewaluacyjnej, która obejmowała m.in. pytania dotyczące źródeł pozyskania informacji o działalności LGD. Respondenci wskazali Internet, jako główne źródło informacji, dlatego w nowym okresie programowania LGD opiera swoje działania komunikacyjne na wykorzystaniu tego środka przekazu. Ponadto mieszkańcy wskazali również informacje pozyskane w Biurze LGD, z materiałów informacyjno-promocyjnych oraz podczas uczestnictwa w wydarzeniach, które organizowała lub w których uczestniczyła LGD. Na pytanie jaki był powód niezłożenia wniosku o dofinansowanie w naborach ogłaszanych przez LGD aż 12,6% wskazało niewiedzę o organizowanych naborach. W związku z powyższym LGD w nowym okresie programowania większy nacisk położy na informowanie o organizowanych naborach i zasadach ubiegania się o dofinansowanie w ramach wdrażania LSR. LGD opracowując niniejszą Strategię przeprowadziła konsultacje społeczne, badania ankietowe, sondaż telefoniczny oraz zorganizowała Mobilny Punkt Konsultacyjny w celu pozyskania informacji i udoskonalenia działań komunikacyjnych w przyszłym okresie programowania. Dokonano oceny dotychczasowych metod komunikacji oraz preferencji mieszkańców, w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych, w zakresie oczekiwanych sposobów komunikacji z otoczeniem. W związku podjętymi wnioskami z powyżej opisanych działań LGD określiła, że głównym celem Planu Komunikacji dotyczącego Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność LGD na lata 2016-2023 jest

Wsparcie efektywnego wdrażania LSR.

Cel ogólny zostanie zrealizowany poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

1. *Informowanie o założeniach LSR, zasadach ubiegania się o pomoc w ramach LSR.*
2. *Angażowanie grup defaworyzowanych określonych w LSR do korzystania ze wsparcia w ramach LSR.*
3. *Budowanie wizerunku LGD jako instytucji wspierającej rozwój lokalny.*

Opis planowanych działań komunikacyjnych służących realizacji poszczególnych celów Planu komunikacji

Zgodnie z założeniami w Planie Komunikacji zaprezentowanym w załączniku do LSR przedstawione zostały: działania komunikacyjne, grupy docelowe działań w tym grupy defaworyzowane, środki przekazu dla poszczególnych działań, zakładane wskaźniki realizacji i rezultaty wraz z budżetem.

Analiza efektywności działań komunikacyjnych oraz zastosowanych środków przekazu odbywać się będzie poprzez okresowe (nie rzadziej niż raz w roku) monitorowanie osiągnięcia wskaźników realizacji działań komunikacyjnych. Monitoring oparty będzie o zbierane na bieżąco raporty administratora strony internetowej LGD, listy obecności, liczby złożonych projektów, ilości godzin udzielonego doradztwa itd., stosownie do charakteru danego wskaźnika.

Opis sposobu wykorzystania w procesie realizacji LSR wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych:

Wnioski i opinie zebrane podczas realizacji działań komunikacyjnych zostaną włączone jako sposób pozyskania danych w ramach monitoringu LSR i będą stanowiły jeden ze sposobów dokonania pomiaru w ewaluacji LSR. Ewaluacja dotyczyć będzie oceny trafności dobranych działań komunikacyjnych i środków przekazu w stosunku do grup docelowych oraz założonych efektów Planu Komunikacji. Ewaluacja będzie miała charakter śródkresowy i końcowy. Rekomendacje wskazane w procesie ewaluacji posłużą aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ocenie funkcjonowania organów i Biura LGD.

Działania komunikacyjne podejmowane w przypadku problemów z realizacją LSR oraz niskim zaangażowaniem społecznym w działania realizowane przez LGD

Wnioski i opinie spływające z otoczenia zewnętrznego LGD, dotyczące skuteczności Planu będą analizowane przez Zarząd i w przypadku zasadności i racjonalności proponowanych ulepszeń, popartych wynikami ewaluacji i monitoringu, niezwłocznie będą wprowadzane do Planu Komunikacji. W przypadku problemów z realizacją LSR działania komunikacyjne zostaną rozszerzone o środki przekazu o szerszym zasięgu oddziaływania:

1. Płatna informacja w prasie o zasięgu lokalnym lub regionalnym dotycząca organizowanych naborów wniosków, informacji o możliwym zakresie wsparcia, katalogu beneficjentów i źródłach pozyskania dodatkowych informacji.
2. Informacje w regionalnych rozgłoszeniach radiowych w czasie antenowym o największej słuchalności.
3. Nowe działania komunikacyjne połączone z warsztatami i spotkaniami aktywizującymi społeczność lokalną w innym zakresie niż działania już prowadzone.

Termin	Opis działania komunikacyjnego	Realizacja celów Planu komunikacji	Grupa docelowa	Środki przekazu	Efekty działań komunikacyjnych i wskaźniki realizacji	Budżet działania
Przez cały okres wdrażania LSR	Publikacja artykułów i ogłoszeń w Internecie: - na stronie internetowej LGD, - na profilu społecznościowym prowadzonym przez LGD, w celu informowania o założeniach LSR, naborach wniosków, zasadach ubiegania się o pomoc w ramach LSR	Cel szczegółowy 1, 2 i 3	Mieszkańcy obszaru LGD, potencjalni beneficjenci, przedstawiciele grup defaworyzowanych	- strona internetowa LGD - profil na portalu społecznościowym,	Rezultat: Dotarcie z informacją do osób korzystających z Internetu, posiadających profile społecznościowe Wskaźnik realizacji: Liczba prowadzonych stron internetowych – 1 szt. Liczba prowadzonych profili na Facebooku - 1 szt.	<i>W ramach kosztów bieżących Biura LGD</i>
Przez cały okres wdrażania LSR	Publikacja artykułów i ogłoszeń o planowanych naborach wniosków w ramach wdrażania LSR w prasie o zasięgu lokalnym obejmującym obszar LGD	Cel szczegółowy 1, 2 i 3	Mieszkańcy obszaru LGD, potencjalni beneficjenci, przedstawiciele grup defaworyzowanych	- prasa lokalna o zasięgu obejmującym obszar LGD	Rezultat: Dotarcie z informacją o planowanych naborach wniosków do czytelników prasy lokalnej Wskaźnik realizacji: Liczba artykułów i ogłoszeń – 15 szt	15 000 zł
Zgodnie z Planem działań określonym w LSR	Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	Cel szczegółowy 1, 2 i 3	Mieszkańcy obszaru LGD, przedsiębiorcy, jst, potencjalni beneficjenci	- ogłoszenia o spotkaniach na stronie internetowej, na Facebooku, - wysyłanie wiadomości e-mail do osób i podmiotów z listy kontaktowej LGD, - prezentacja multimedialna, - materiały informacyjne - ankieta oceniająca jakość przeprowadzonych spotkań	Rezultat: Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych – 350 osób (w tym 80 osób z grup defaworyzowanych) Wskaźnik realizacji: Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych – 24 szt.	96 000 zł
III kwartał 2016 r.	Opracowanie broszury z informacjami o założeniach LSR, możliwościach realizacji projektów i zasadach ubiegania się o dofinansowanie	Cel szczegółowy 1 i 2	Potencjalni beneficjenci, przedstawiciele grup defaworyzowanych, mieszkańcy obszaru LGD	- broszura informacyjno-promocyjna	Rezultat: Poinformowanie mieszkańców obszaru i potencjalnych beneficjentów o założeniach LSR poprzez rozdysponowanie broszury na obszarze LGD Wskaźnik realizacji: Wydanie nakładu 2000 szt. broszury obejmującej ok. 16 – 20 stron	1 000 zł

Przez cały okres wdrażania LSR	Wsparcie doradcze	Cel szczegółowy 1 i 2	Potencjalni beneficjenci, przedstawiciele grup defaworyzowanych	Doradztwo w zakresie przygotowania wniosku o przyznanie pomocy w ramach LSR,	Rezultat: Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa świadczonego w Biurze LGD – 50 osób/ podmiotów Wskaźnik realizacji: Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa – 100 osób/ podmiotów	<i>W ramach kosztów bieżących Biura LGD</i>
Zgodnie z Planem działania określonym w LSR	Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami w zakresie podstaw prowadzenia działalności gospodarczej	Cel szczegółowy 1 i 2	Mieszkańcy obszaru LGD, potencjalni beneficjenci, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- ogłoszenia o spotkaniach na stronie internetowej, na Facebooku, - wysyłanie wiadomości e-mail do osób i podmiotów z listy kontaktowej LGD, - prezentacja multimedialna, - materiały informacyjne - ankieta oceniająca jakość przeprowadzonych spotkań	Rezultat: Liczba osób przeszkolonych z zakresu podstaw prowadzenia działalności gospodarczej - 100 osób, w tym 30 osób z grup defaworyzowanych Wskaźnik realizacji: Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych – 4 szt.	32 000 zł
II – III kwartał 2017r., 2018r., 2019r.	Organizacja Mobilnego Punktu Konsultacyjnego LGD podczas imprez plenerowych organizowanych przez gminy członkowskie LGD	Cel szczegółowy 1, 2 i 3	Mieszkańcy obszaru LGD, potencjalni beneficjenci, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych	- stoisko LGD podczas imprez plenerowych - materiały informacyjne w tym broszura informacyjno-promocyjna	Rezultat: Liczba osób odwiedzających stoisko LGD – 1800 osób Wskaźnik realizacji: Liczba imprez plenerowych, w których będzie uczestniczyła LGD – 18szt.	<i>W ramach kosztów bieżących Biura LGD</i>
Od 2018r. do końca realizacji LSR	Promocja efektów realizacji LSR poprzez zamieszczanie fotorelacji ze zrealizowanych projektów na stronie internetowej i portalu społecznościowym prowadzonym przez LGD	Cel szczegółowy 3	Mieszkańcy obszaru, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy	- strona internetowa LGD - profil na portalu społecznościowym,	Rezultat: Dotarcie z informacją do osób korzystających z Internetu, posiadających profile społecznościowe Wskaźnik realizacji: Liczba fotorelacji ze zrealizowanych projektów – 60 szt.	<i>W ramach kosztów bieżących Biura LGD</i>

IV kwartał 2022 r.	Opracowanie albumu prezentującego projekty zrealizowane w ramach LSR	Cel szczegółowy 3	Mieszkańcy obszaru, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, beneficjenci LGD	- album promocyjny	Rezultat: Poinformowanie o efektach wdrażania LSR poprzez rozdysponowanie albumu na obszarze LGD Wskaźnik realizacji: Wydanie nakładu 500 szt. broszury albumu	6 000 zł
II kwartał 2023r.	Organizacja konferencji podsumowującej efekty wdrażania LSR	Cel szczegółowy 3	Mieszkańcy obszaru, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy	- prezentacja multimedialna - materiały informacyjne - prezentacja dobrych praktyk w realizacji projektów przez beneficjentów LGD	Rezultat: Liczba uczestników konferencji – 80 osób Wskaźnik realizacji: Liczba zorganizowanych konferencji – 1 szt.	4000 zł
Przez cały okres wdrażania LSR	Ankietyzacja społeczności lokalnej, beneficjentów i uczestników działań animacyjnych i doradztwa realizowanego przez LGD	Cel szczegółowy 3	Mieszkańcy obszaru LGD, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, przedstawiciele grup defaworyzowanych, potencjalni beneficjenci	- badanie ankietowe	Rezultat: Liczba osób i podmiotów zadowolonych z doradztwa i działań animacyjnych realizowanych przez LGD 400 osób Wskaźnik realizacji: Zebranie min. 500 ankiet	<i>W ramach kosztów bieżących Biura LGD</i>
I kwartał 2019r., II kwartał 2023r.	Prezentacja wyników przeprowadzonej ewaluacji	Cel szczegółowy 1, 2 i 3	Mieszkańcy obszaru LGD, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, przedstawiciele grup defaworyzowanych, potencjalni beneficjenci	- strona internetowa LGD - profil na portalu społecznościowym,	Rezultat: Dotarcie z informacją do osób korzystających z Internetu, posiadających profile społecznościowe Wskaźnik realizacji: Liczba zamieszczonych Raportów ewaluacyjnych - 2 szt.	<i>W ramach kosztów bieżących Biura LGD</i>